

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ

Vastuullisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintutarhauksen strategia – työryhmän ehdotus

**Vastuullisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintutarhauksen strategia –
työryhmän ehdotus**

Maaliskuu 2023

Julkaisija: Maa- ja metsätalousministeriö

VN/11484/2022

Työryhmän jäsenten nimet ovat liitteenä olevassa asettamispäätöksessä.

Sisällys

JOHDANTO	6
OSA1: VASTUULLISEN VESILINTUJEN METSÄSTYKSEN STRATEGIA	10
1. TILANNEKUVA	10
1.1. Vesilintukantojen kehitys	10
1.2. Vesilintujen metsästys	14
1.2.1. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys – vastuullisuus ja eettiset metsästystavat	16
1.2.2. Ekologinen kestävyys	19
1.2.3. Taloudellinen kestävyys	22
1.2.4. Lainsäädäntö, kansainväliset sopimukset ja EU:n biodiversiteettistrategia	24
1.2.5. Metsästyksen säätelyn suhde elinympäristöjen hoitotoimenpiteisiin	31
1.2.6. Kansainvälinen kehitys	32
1.2.7. Säätelykeinot	34
1.2.8. Koirien koulutus sekä koe- ja metsästyskäyttö	36
2. VISIO, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET	39
1. Tavoite: Vesilintukantojen taantuma pysäytetään ja taantuneet kannat elvytetään elinvoimaisiksi	40
1.1. Kantojen taantumien pysäyttämisen ja elvyttämisen vaiheessa metsästystä rajoitetaan määräaikaaisesti tiukasti	40
1.1.1. Lajikohtaiset metsästyskiellot	40
1.2. Keinotekoisien ravintohoukuttimien käytön rajoittaminen metsästyksessä	41
1.2.1. Elinkeinomuotoisen kaupallisen metsästyksen ohjaaminen	42
1.3. Vesilintujen metsästyksen kehitetään kannanvaihteluihin sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä	43
1.3.1. Saaliskiintiöiden soveltaminen elinkeinomuotoisessa kaupallisessa metsästyksessä ..	44
1.3.2. Kehitetään lainsäädäntöä erävalvonnan toimintavaltuuksien laajentamiseksi saalin tarkastamiseen.	44
1.4. Metsästysajat	44
1.5. Elinympäristöjen hoito	45
2. Tavoite: Vesilintujen metsästäjien osaamista, eettisyyttä ja vastuullisuutta lisätään	46
2.1. Haavakoiden vähentäminen	46

2.2.	Hämärämetsästyksen kieltäminen.....	46
2.3.	Taantuneiden vesilintulajien kaupan kieltäminen.....	47
2.4.	Haavakoiden talteen saamisen edistäminen.....	47
2.5.	Lajintunnistuskoulutuksen edistäminen	47
3.	Tavoite: vesilintukantojen seuranta ja tutkimusta kehitetään	48
3.1.	Vesilintukantojen seuranta ja tutkimus.....	48
4.	Tavoite: Suomi ottaa aktiivisen roolin kansainvälisessä yhteistyössä	49
4.1.	Vaikuttaminen EU:n työryhmissä.....	49
4.2.	AEWA:n hanhityöryhmän rahoitus.....	49
4.3.	Kansainvälinen puolisuokeltajavesilintujen monilajisuunnitelma	49
4.4.	Koko muuttoreitin "vesilintutoimisto"	50
4.5.	Kansainväliset hoitosuunnitelmat	50
4.6.	EU:n ennallistamistavoitteet	50
	Lähdeluettelo	51
	OSA 2: VASTUULLINEN RIISTALINTUTARHAUS	54
	Sanasto	54
1.	STRATEGINEN TAVOITE.....	55
2.	RIISTALINTUJEN TARHAUS SUOMESSA.....	55
2.1.	Fasaani	56
2.2.	Peltopyy	58
2.3.	Heinä- eli sinisorsa	58
2.4.	Muut riistalinnut	59
3.	RIISTALINTUTARHAUS LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ.....	60
3.1.	Metsästyslaki.....	60
3.2.	Eläinten hyvinvointia koskevat säädökset.....	60
3.3.	Muu lainsäädäntö	61
4.	RIISTALINTUJEN TARTTUVAT TAUDIT	62
4.1.	Lakisääteisesti vastustettavat a-luokan eläintaudit riista- ja luonnonvaraisilla linnuilla .	62
4.2.	Siipikarjan tarttuvien tautien seurantaohjelmat	63
4.3.	Siipikarjan tarttavat eläintaudit Suomessa 2021	63

4.4.	Tarhatuilla riistalinnuilla tavattuja eläintautitartuntoja vuonna 2021	64
4.5.	Tarhattujen riistalintujen kantamia ihmisiin leviäviä bakteereja	65
4.6.	Loiset riistalintutarhoilla	65
4.7.	Luonnonvaraisilla linnuilla tavattuja tartuntoja vuonna 2021	65
5.	ELÄINTAUTITARTUNTOJEN TORJUNTA RIISTALINTUTARHOILLA.....	67
5.1.	ELÄINTEN PITOPAIKKA.....	67
5.1.1.	Eläntätilainsäädännön vaatimukset eläinten pitopaikalle.....	67
5.1.2.	Jyrsijöiden ja hyönteisten torjunta.....	68
5.1.3.	Rehut, juomavesi ja kuivikkeet	68
5.2.	RIISTALINTUTILAN TOIMINTA	68
5.2.1.	Eläinaineksen hankinta kotimaasta	68
5.2.2.	Eläinaineksen tuonti	70
5.2.3.	Eläinten kuljetuksia koskevat vaatimukset.....	71
5.2.4.	Linnut lintutarhassa	72
5.2.5.	Lintujen vapauttaminen luontoon ja ruokinta luonnossa	72
5.2.6.	Ajoneuvoliikenne	73
5.2.7.	Henkilöliikenne	73
5.2.8.	Ulkomaan matkat	73
5.2.9.	Biocheck	74
6.	LUONTOON VAPAUTETTAVIEN RIISTALINTUJEN VAIKUTUS LUONTAISIIIN LINTUKANTOIHIN JA MUUHUN LUONTOON	75
6.1.	Istutusta varten luotavat elinympäristöt.....	75
6.2.	Pienpedot, haittalinnut ja petolinnut.....	75
6.3.	Loisten leviäminen.....	75
6.4.	Tarhalintujen riski risteytyä luonnonvaraisten lintujen kanssa.....	76
6.5.	Haittavaikutukset muuhun luontoon.....	76
7.	ELÄINTAUTITARTUNTOJEN ESTÄMINEN TARHATTUIHIN RIISTALINTUIHIN.....	77
7.1.	Luonnonvaraisista linnuista aiheutuvan riskin minimointitoimenpiteet.....	77
7.2.	Riistalintutarhojen bioturvallisuuden parantamisen toimenpiteet.....	77
8.	VISIO	79

8.1	Sidotaan riistalintujen vapauttaminen elinympäristöjen hoitoon ja maa- tai vesipinta- alaan	79
8.2	Seurataan luontoon vapautettujen riistalintujen lukumäärää.....	79
8.3	Päivitetään peltopyyntö hoitosuunnitelma.....	79
8.4.	Laaditaan riistalintutarhauksen hyvien käytäntöjen ohjeistus.....	80
8.5.	Luodaan riistalintutarhoille hyvät bioturvallisuus- ja terveydenhuoltokäytännöt.....	80
	Lähdeluettelo	81
	Hyödyllisiä linkkejä.....	83

LIITTEET

Työryhmän asettamispäätös

Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 2

JOHDANTO

Elinympäristöjen muutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen vaikuttavat merkittävästi vesilintukantoihin ja siten myös mahdollisuuksiin hyödyntää niitä metsästämillä. EU:n biodiversiteettistrategiassa kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat sitoutuneet pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden vähenemisen vuoteen 2030 mennessä.

Useiden riistasorsien kannat taantuvat. Vesilintukantojen taantuma on välttämätöntä pysäyttää.

Vesilinnustus, riistanhoito ja myös kaupallinen metsästyspalveluiden tarjonta ovat murroksessa. Osa vesilinnustuksen perinteisistä käytännöistä ja toisaalta viimeaikaisesta kehityksestä aiheuttavat ristiriitoja niin metsästäjäkunnan sisällä kuin metsästäjien ja sidosryhmien välillä. Riistavesilintulajien toisistaan poikkeavat kannanhoidolliset tavoitteet ja tarpeet, yhteiskunnan muuttuvat normit, vesilinnustuksessa tapahtuneet muutokset sekä muun muassa lintuinfluenssan leviäminen ovat johtaneet tilanteeseen, missä tähän asti käytössä olleet, erityisesti sorsien, metsästyssäätelyn mekanismit sekä voimallisen riistanruokinnan ja lintutarhauksen tautiriskien hallinta eivät enää toimi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Metsästystä on harjoitettava kestävästä käytön periaatteella niin, että kantoja ei vaaranneta. Taantuvien vesilintulajien metsästystä on rajoitettava varovaisuusperiaatteella, jotta metsästys ei entisestään heikennä kantojen tilaa. Varovaisuusperiaatteen mukaan kantojen vähentymisen jatkuessa metsästyksen säätelytoimia ei voida lykätä mahdolliseen tieteellisen tiedon puuttumiseen tai metsästyksen merkityksen tarkempaan selvittämistarpeisiin vetoamalla. Suomessa on vesilintukantoja seurattu 1980-luvulta lähtien, joten käytettävissä on varsin hyvät tiedot kantojen kehityksestä.

Riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategian valmistelu jakautuu kahteen osioon, joiden tavoitteena on luoda perusta: 1) vesilintujen vastuullisen metsästyksen, ja 2) suomalaisen riistalintutarhauksen kestäväälle kehittämiselle.

Ensimmäisessä osassa, vesilintujen vastuullinen metsästys, strategian valmisteluun nimetyn ryhmän tehtävänä on

- muodostaa tilannekuva vesilintulajien kantojen kehityksestä ja vesilintujen metsästyksestä;
- arvioida metsästystä ja sen säätelyn vaikutuksia kantojen kehitykseen, lajien uhanalaisuuteen, eettisiin metsästystapoihin sekä suhdetta elinympäristöjen hoitotoimiin;
- arvioida EU:n biodiversiteettistrategian edellyttämät toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan, että taantuvien vesilintulajien lajien suojelun tila ei heikkene vuoteen 2030 mennessä

- määrittelemällä vesilintulajit ja niitä koskevat toimenpiteet, joilla lajien kannankehityssuunta saadaan nousuun vuoteen 2030 mennessä sekä

- esittämällä toteutettavaksi metsästys- ja riistanhoitomenetelmien ekologista kestävyyttä, eettisyyttä ja vastuullisuutta parantavia toimenpiteitä ja säädösmuutoksia.

Riistalintutarhaukseen ja vesilintujen metsästyksen kohdistuu monenlaisia odotuksia.

Kaikkien toimijoiden - niin riista- ja ympäristöhallinnon kuin metsästäjien, luonnonsuojelijoiden ja lintuharrastajien näkökulmasta olisi tärkeää saada vesilintukannat nousuun. Elinympäristötyö ja vieraspetopyynti sekä niiden jatkuvuus ovat tärkeitä. Koulutus, neuvonta, vastuullisuus ja tutkimustiedon jalkauttaminen ovat keskeiset keinot asiakokonaisuuden kehittämiseen.

Riistatalous luo maaseudulle hyvinvointia harrastuksen tarjoaman henkisen hyvinvoinnin ja sosiaalisten verkostojen kautta sekä elinkeinomahdollisuutena. Kaupalliset metsästysmahdollisuudet tarjoavat maaseutuyrittäjille elinkeinomahdollisuuksia ja työpaikkoja. Ammattiriistanhoitajien näkökulmasta keskeisiä lähtökohtia ovat varmistaa metsästyksen kestävyys, jahtiympäristö sekä yksityinen kosteikkotyö ja vesiensuojelu. Yrittäjien näkökulmasta olisi toivottavaa saada työrauha elinkeinolle harjoittaa riistataloutta. Riistataloudessa nähdään olevan merkittäviä mahdollisuuksia osana maaseudun elinkeinovalikoimaa.

Maa- ja metsätaloustuottajat tunnistavat hyvin riistalintujen metsästyksen kokonaisuuteen liittyvän elinympäristötyön tärkeyden. Olisi kuitenkin löydettävä keinoja myös metsästyksen hyväksyttävyyden vahvistamiseen. Suomen sisälläkin olosuhteet vaihtelevat paljon, mikä pitää huomioida metsästyksen ja siihen liittyvien erilaisten toimien kehittämisessä. Vaikka vesilintukantojen turvaaminen on tärkeä asia, myös elinkeinonäkökulma tulee pitää mielessä päätöksenteossa. Ison kokonaisuuden muutoksissa tulee välttää liian nopeita maaseudun elinkeinotoiminnalle vahingollisia toimia.

Lintujen- ja luonnonsuojelun näkökulmasta ensisijaisen tärkeää on saada vesilintukannat nousuun ja vesilintuihin ja vesilinnustukseen liittyvät konfliktit vähenemään. Lintujen- ja luonnonsuojelujärjestöissä tunnistetaan tarve muutoksille, jotta eettisyys lisääntyisi.

Vesilinnustuksessa pitäisi pyrkiä samanlaiseen ilmapiiriin kuin Tanskassa, missä lintuharrastajat ja tutkimustahot eivät kritisoineet vesilinnustusta, koska se on monilla tavoin järjestetty eettisesti hyvin.

Monissa asioissa voitaisiin Suomessakin ottaa oppia muiden maiden hyvistä käytännöistä.

Vesilinnut ovat varsin monimuotoinen lajiryhmä, jolla on hyvin erilaisia elinympäristövaatimuksia ja toimenpidetarpeita. Viime vuosina lisääntynyt yhteistyö elinympäristö- ja levähdysaluehankkeissa antaa hyvät edellytykset jatkaa tätä kehitystä.

Elintarviketuotannon ja eläintautien torjunnan näkökulmasta luonnonvaraisten riistalintujen tautiriskit elinkeinoille ovat suuri huolenaihe. Myös tautiriskit metsästyksessä huolestuttavat.

Lisäksi siitoslintujen ja riistalintujen tuonnin tautiriskejä ja tautisuojausta tulisi tarkastella, samoin harrastustoimintaa riistalintujen parissa sekä eri toimien ja toimijoiden eettisyyttä ja tautisuojausta. Keskeinen asia on eläintautiriskit siipikarjantuotannon elinkeinolle ja niiden hallintakeinojen kehittäminen. Tulee miettiä, miten kaikkien toimijoiden rinnakkaiselo varmistetaan osana strategiaa, ja miten se voidaan käytännössä toteuttaa. Toimeenpano tulee suunnitella hyvin, koska tulevat muutokset vaikuttajat laajaan tuottajien, tarhaajien ja metsästäjien toimijajoukkoon.

Lintuinfluenssavirus on Euroopassa aiheuttanut tähän asti suurimman epidemian viime vuosina ja monissa maissa on aiheutunut suuria menetyksiä siipikarjan kasvatukselle. Myös Suomessa vuosina 2021-22 lintuinfluenssatilanne on ollut tähän mennessä pahin. Voimaan on tullut uusi eläintautilainsäädäntö keväällä 2021. Myös lintuinfluenssaan liittyvistä varotoimista annettu erillinen asetus ("varotoimiasetus") uudistettiin vuonna 2021. Strategian tavoitteena on pohtia keinoja ja määritellä käytännön toimenpiteitä luonnonvaraisista linnuista tuotantoeläimiin tarttuvien tautien, erityisesti lintuinfluenssan, riskien hallintaan.

Taantuneiden vesilintukantojen elvyttäminen on pitkäjänteistä työtä, missä pienpetokantojen hallinnalla ja elinympäristötyöllä on iso rooli. Tutkimustietoa hyödyntäen mietitään, seurataan vaikutuksia, opitaan yhdessä ja parannetaan toimintaa.

Vesilinnut on lajiryhmä, jolta ihmistoiminnan vuoksi on kadonnut suurin osa luontaisista poikue- elinympäristöistä eli kosteikoista. Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa käynnistetyille HELMI-ohjelmalle ja SOTKA-hankkeelle ja niiden laajamittaiselle elinympäristö- ja vieraspetotyölle täytyy turvata jatkuvuus. Oleellista on myös vesilintujen metsästyksen ekologinen kestävyys ja eettisyys, vastuullisuus ja niiden kautta saavutettava sosiaalinen hyväksyttävyys.

Vesilintujen metsästykseseen liittyy kansainvälinen muuttoreittitason kannanhoito, sen kansallinen ulottuvuus sekä edellisiin kytkeytyneenä metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen ottaen huomioon suomalaiset eräperinteet ja metsästyskulttuuri, jatkuvasti muuttuvat tautitilanne sekä metsästyksen käytäntöjen riskit ja mahdollisuudet eri elinkeinoille.

Alun perin vuonna 2007 ensimmäisessä riistakonsernin strategiassa yhtenä strategisena päämääränä oli:

"Säilytetään suomalaisen eränkävynnin vastuulliset periaatteet

- Metsästetään eettisesti hyväksyttävällä tavalla
- Metsästys perustuu luonnonvaraisiin eläinkantoihin"

Sekä elinvoimaisten riistakantojen että eettisyyden ja vastuullisuuden näkökulmasta tulevaisuudessa metsästyksen tulisi perustua kohtuullisiin saalismääriin ja riistan arvostamiseen.

Riistakonsernin strategiaprocessissa riistatalouden elinkeinomahdollisuudet ja hyvinvointivaikutukset ovat nousemassa myös entistä keskeisempään asemaan. Riistatalouden - riistakantojen ja niiden elinympäristöjen luoma hyvinvointi jakautuu osittain epätasaisesti ja epätasa-arvoisesti, varsinkin maanomistajien jäädessä siitä tällä hetkellä monesti täysin ulkopuolelle, mikä ei motivoi riistakantojen kasvattamiseen ja elinympäristöjen hoitoon. Riistatalouden elinkeinotoiminnan etu – ja välttämätön edellytys pidemmällä aikavälillä – on, että metsästys ei vaaranna kantoja ja että vesilintukannat saadaan nousuun.

Vesilintukantojen hoidossa kannanseurantoja ja tutkimustietoa tulee hyödyntää entistä laajemmin. On katsottava myös, miten muissa maissa on toimittu, ottaa mallia hyvistä käytännöistä ja niistä kehittäen kyettävä toimimaan esimerkkinä muille.

Kansainvälisen yhteistyön kautta on havaittu esimerkkejä muissa maissa hyvin toteutetusta metsästyksen säätelystä ja riistanhoidon menetelmistä. Pohjois-Amerikassa metsästyksen säätelyä on kehitetty muuttoreittitaso kannanhoidoksi Eurooppaa pidemmälle.

Suomi on tehnyt tärkeää työtä AEWA-sopimuksessa. Suomi voisi jatkossakin olla AEWA-sopimuksen puitteissa sekä yksin että osana EU:ta aloitteellinen kansainvälisten hoitosuunnitelmien valmistelemiseksi muillekin lajeille kuin metsähanhelle ja haahkalle. Suomen tulee EU:ssa ja yhtenä Euroopan tärkeimmistä pesimäalueista - ja myös merkittävänä metsästysalueena – tehostaa metsästyksen säätelyä ottamalla käyttöön metsästyksen kestävyyttä varmistavia, pysyviä metsästyssäädöksiä sekä kannan vaihtelun mukaan säätyvien metsästysrajoituksia. Suomi voisi aktiivisella kansainvälisellä yhteistyöllä ja vaikuttamisella edistää vesilintujen tärkeiden elinympäristöjen suojelua ja ennallistamista sekä metsästyksen säätelyä kestäväälle tasolle koko muuttoreitin osalta.

YK:n biodiversiteettisopimuksen 15. osapuolikokouksessa joulukuussa 2022, lähes 200 valtiota neuvotteli luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämistä vuoteen 2030 mennessä ja luonnon tilan vahvistamisesta. Kokouksessa sovitussa Kunming-Montreal biodiversiteettikehyksessä käsitellään myös kestäväää käyttöä. Kehyksen viidennen tavoitteen mukaan osapuolten ja sidosryhmien tulee varmistaa, että luonnonvaraisten lajien hyödyntäminen ja kauppa on kestäväää, turvallista ja laillista, estäen liiallista hyödyntämistä, pienentäen muihin lajeihin ja ekosysteemeihin kohdistuvia sivuvaikutuksia ja vähentäen taudinaiheuttajien leviämistä, soveltaen ekosysteemilähestymistapaa samalla kunnioittaen ja suojellen alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen harjoittamaa perinteistä kestäväää käyttöä.

OSA1: VASTUULLISEN VESILINTUJEN METSÄSTYKSEN STRATEGIA

1. TILANNEKUVA

1.1. Vesilintukantojen kehitys

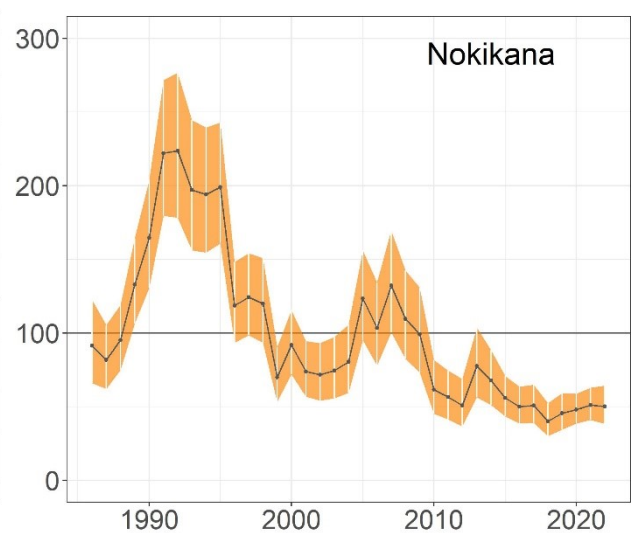
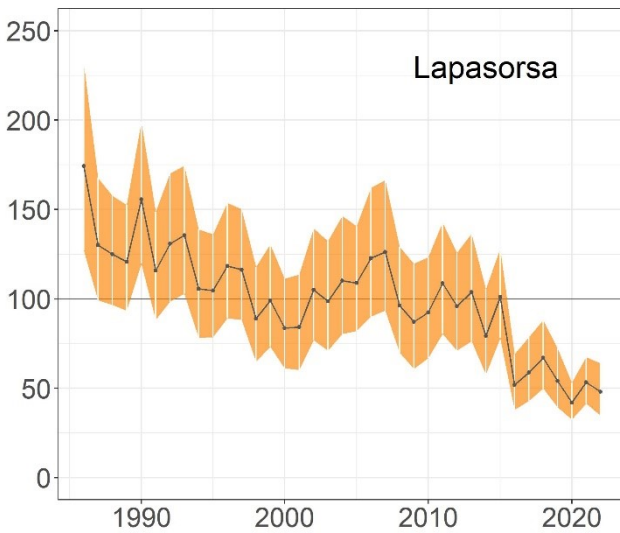
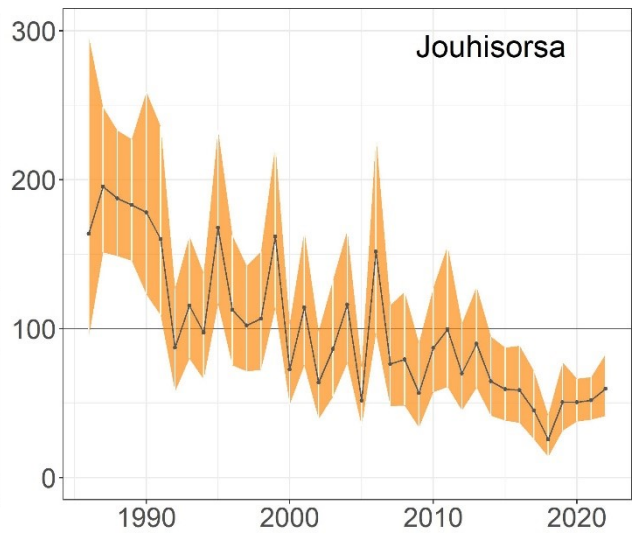
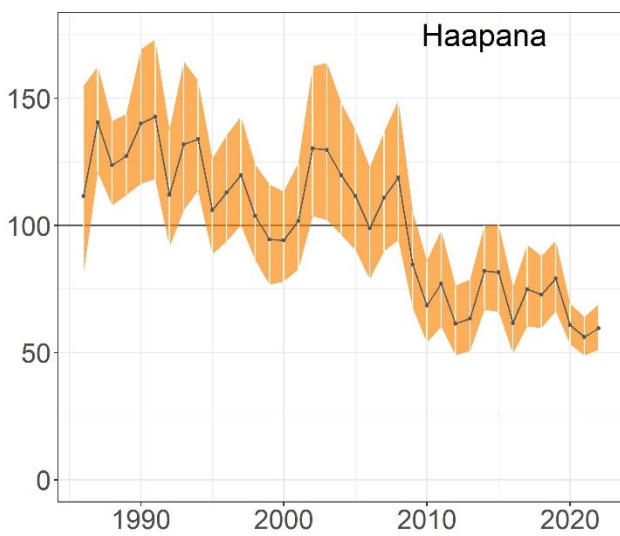
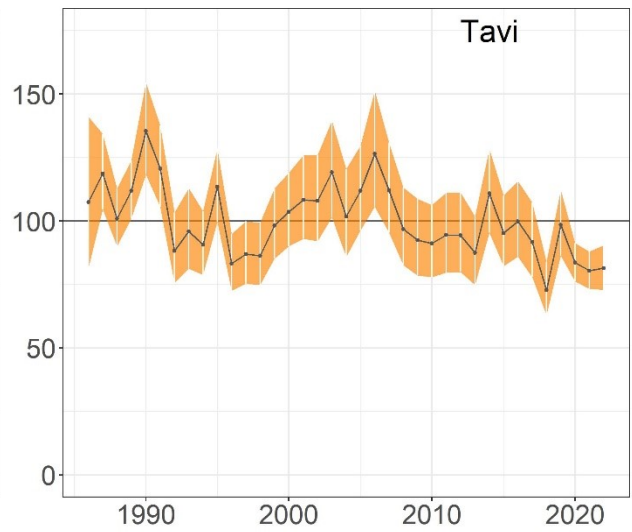
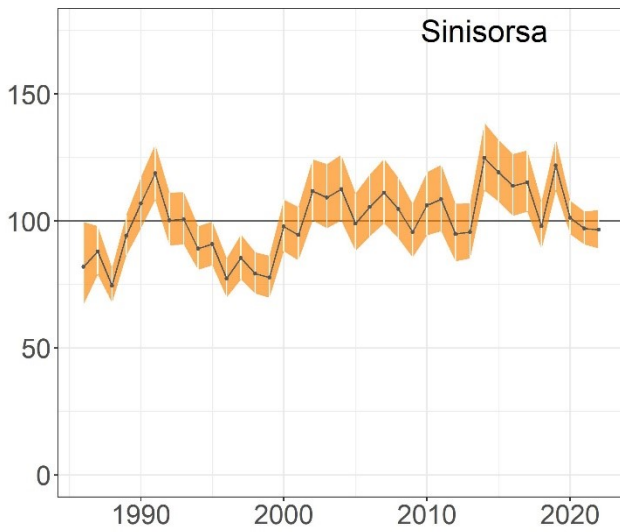
Luonnonvarakeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon vesilintulaskentojen perusteella (Luonnonvarakeskus 2021, Piha ym. 2022) sinisorsan pesimäkanta on ollut pitkällä aikavälillä kasvussa, mutta 2010-luvun puolivälissä kasvu taittui. Viimeisen kymmenen vuoden (2013–2022) aikana kannankehityksessä on havaittavissa laskua -13 %. Kanta oli 2022 kuitenkin pitkän aikavälin (1986–2022) keskiarvon tuntumassa. Tavin pesimäkanta on taantunut sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä ja oli vuonna 2022 19 % pitkäaikaista keskiarvoa pienempi. Telkän pesimäkanta on taantunut pitkällä aikavälillä, mutta viimeisen kymmenen vuoden aikana ei ole tunnistettavaa muutosta valtakunnallisessa pesimäkannan koossa. Kanta pieneni hieman vuodesta 2021 ja pysyi edelleen pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella. Haapanan pesimäkanta on taantunut voimakkaasti ja lähes yhtäjaksoisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Pesimäkantaindeksi putosi vuonna 2021 koko seurantajakson alhaisimmalle tasolle ja on edelleen 2022 liki samalla tasolla.

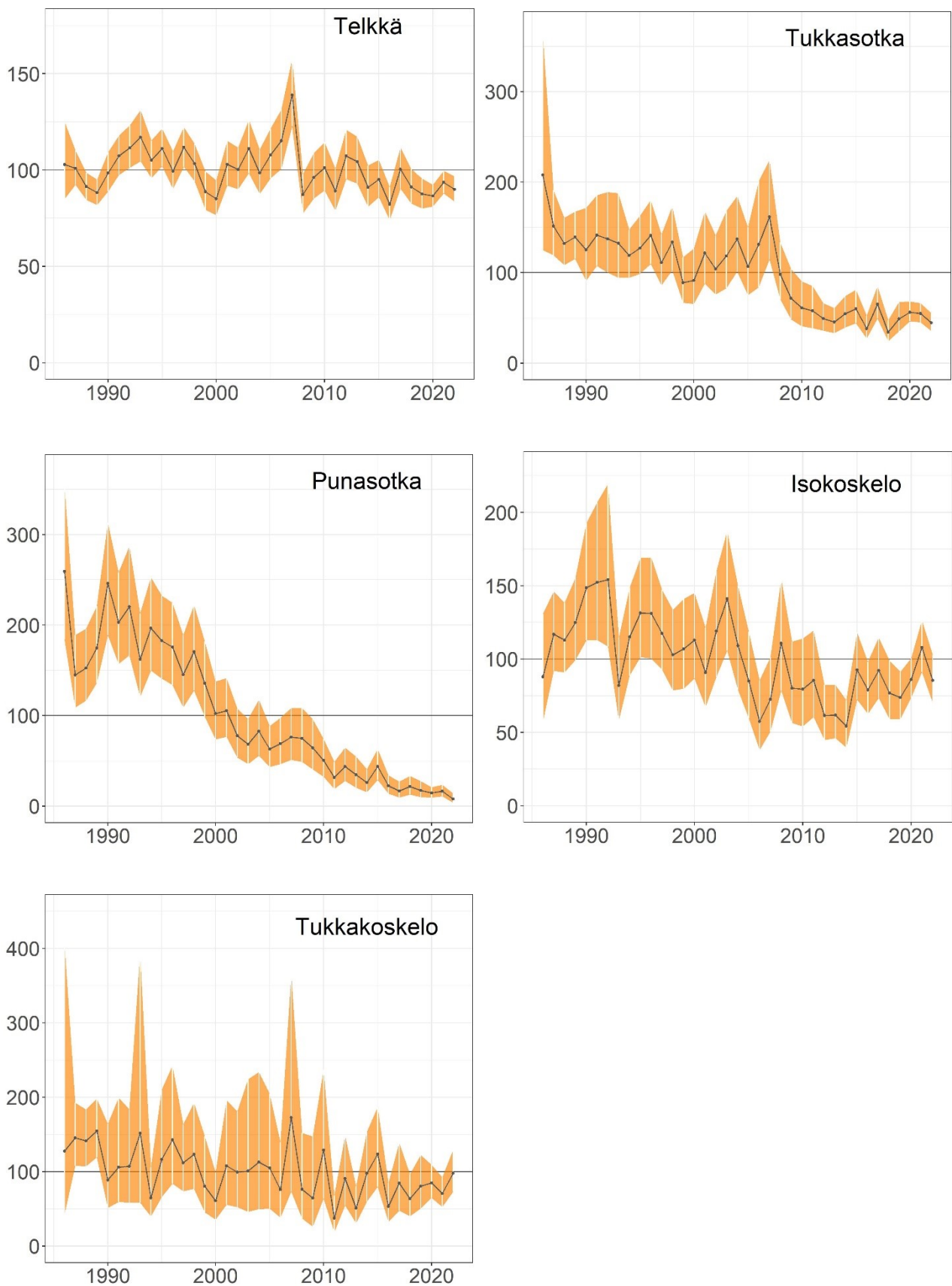
Harvalukuisempien ja jo pidemmän aikaa taantuneiden riistavesilintujen: jouhisorsa, tukkasotka, lapasorsa, heinätavi, nokikana ja punasotkan kantojen taantuma on jatkunut jo yli 15 vuotta.

Neljän tärkeimmän riistasorsan osalta on tutkittu myös poikastuottoa. Sinisorsan parikohtainen poikastuotto sekä poikasten kokonaismäärä ovat sekä pitkällä aikavälillä että viimeisen kymmenen vuoden aikana pysyneet vakaina ilman merkitseviä suuntauksia. Tavilla sekä poikasten määrä että parikohtainen poikastuotto ovat heikentyneet pitkällä aikavälillä. Haapanalla parikohtainen poikastuotto on pitkällä aikavälillä pysynyt vakaana, mutta poikasten kokonaismäärä on pienentynyt parimäärän voimakkaan pienenemisen myötä. Telkän parikohtainen poikastuotto sekä poikasten kokonaismäärä ovat pitkällä aikavälillä pienentyneet, mutta viimeisen kymmenen vuoden aikana molemmat ovat olleet vakaita ilman tilastollisesti merkitseviä suuntauksia.

Pesimäkantoja ja poikastuottoa koskevat tiedot perustuvat 1980-luvun lopulta lähtien toteutettuihin valtakunnallisiin vesilintulaskentoihin. Metsästäjät ja lintuharrastajat laskivat vuonna 2022 pesiviä pareja yhteensä 1 651 kohteelta ja poikueita 852 kohteelta.

Luonnonvarakeskus (Luke) tuottaa vuosittain yhdessä Luonnontieteellisen keskusmuseon (Luomus) kanssa arvion vesilintukantojen tilasta (kaavio 1). Tietoa hyödyntävät riistahallinto sekä vesilintujen ja vesiluonnon suojelusta vastaavat tahot.

Kaavio 1. Luonnonvarakeskuksen ja Luomuksen vesilintukantojen seurannan tulokset 1986-2022.

Laji	Suomen kanta			Kannan muutos EU:n lintudirektiivin raportti		Suomen UHEX
	Paria	Muutos % 1986-2022	Muutos % 10 v. 2013-2022	Pitkä aikaväli (lintudir.) 1986-2018	Lyhyt aikaväli (lintudir.) 2007-2018	
Sinisorsa	238 000	+24 %	-13 %	+26 %	-4 %	LC
Tavi	204 000	-20 %	-19 %	-18 %	-20 %	LC
Haapana	36 500	-56 %	-19 %	-51 %	-46 %	VU
Jouhisorsa	10 500	-74 %	-32 %	-79 %	-61 %	VU
Lapasorsa	8 800	-60 %	-53 %	-31 %	-38 %	LC
Heinätavi	1 000			-65 %		VU
Telkkä	122 000	-11 %	-8 %	-11 %	-24 %	LC
Tukkasotka	120 000	-75 %	-2 %	-61 %	-45 %	EN
Punasotka	675	-95 %	-71 %	-92 %	-86 %	CR
Isokoskelo	33 700	-43 %	+46 %	-2 %	+32 %	NT
Tukkakoskelo	31 600	-43 %	+15 %	-18 %	-22 %	NT
Nokikana	2 900	-71 %	-33 %	-71 %	-72 %	EN
Metsähanhi	1 700			x	=	VU
Merihanhi	6 600			+666 %	+13 %	LC
Kanadanhanhi	5 700			+782 %	+117 %	LC
Haahka	108 500			-24 %	-22 %	EN
Alli	1 750			x	x	NT
Harmaasorsa	1 100				+107 %	LC

Taulukko 1. Suomen vesilintukantojen parimäärä, kannan muutos vuosina 1986-2022 ja 2013-2022 Luonnonvarakeskuksen ja Luomuksen vesilintuseurantojen perusteella, kannan muutokset EU:n lintudirektiivin raportissa 2013-2018 sekä viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa (UHEX).

Monet vähenevistä riistavesilinnuista ja myös joukko yleisiäkin riistalajeja on listattu uhanalaisiksi joko Suomessa, Itämerellä, EU:ssa tai maailmanlaajuisesti: haapana, jouhisorsa, tukkasotka, lapasorsa, heinätavi, nokikana, punasotka, metsähanhi, haahka ja alli (maailmanlaajuisesti).

Vesilintukantojen vähenemisen tärkeimpinä syinä on pidetty elinympäristömuutosta, kuten liikaa rehevöitymistä ja petojen saalistusta (Pöysä ym. 2013, Lehikoinen ym. 2016). Vieraspedoista etenkin supikoira on runsastunut ja levittäytynyt entistä laajemmalle alueelle, ja supikoiran saalistuksella tiedetään olevan negatiivinen vaikutus vesilintujen poikastuottoon (Väänänen ym. 2007). Luontaisista pedoista ketun määrät ovat vähentyneet Luonnonvarakeskuksen

riistakolmiolaskennoissa (Luonnonvarakeskus 2022) ja variksen Luonnontieteellisen keskusmuseon seurannoissa (Väisänen ym. 2018). Voimakkaasti runsastunut laulujoutsen ei nykytietämyksen valossa ole vaikuttanut vesilintukantoihin negatiivisesti (Holopainen ym. 2022). Ilmastolliset tekijät voivat myös vaikuttaa vesilintukantoihin. Esimerkiksi yleisesti kannat kasvavat leutojen talvien jälkeen, jolloin talvikuoilleisuus on oletettavasti alhaisempaa. Kuitenkin pitkäaikainen kannankehitys vesilinnuilla on ilmastonmuutoksen leudontamista talvista huolimatta negatiivinen, viime aikoina jopa kosteikkojen yleissorsalla sinisorsallakin, mikä viittaa siihen, että kannanlaskun taustalla on jotkin muut tekijät kuin ilmastomuuttajat (Pavon-Jordan ym. 2022). Vesilintujen metsästyksellä voi olla myös merkitystä vesilintukantoihin. Esimerkiksi vuosina 1986-1997 Suomessa eniten metsästetyillä vesilintulajeilla oli kaikkein negatiivisin kannankehitys (Pöysä ym. 2013).

1.2. Vesilintujen metsästyks

Yleisimpien riistavesilintujen saalismäärät ovat laskeneet viime vuosikymmeninä. Yleisimmän saalislajin, sinisorsan saalis määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana laskenut noin 265 000 linnusta noin 200 000 lintuun, eli vähentynyt 25 %. Saalistilasto perustuu Luonnonvarakeskuksen vapaaehtoiseen otantakyselyyn metsästäjille. Myös harvalukuisten vesilintulajien saalismäärät ovat vähentyneet, mikä heijastaa todennäköisesti kannoissa tapahtunutta taantumaa.

Laji	Suomen kanta		Kannan muutos EU:n lintudirektiivin raportti		Saalis 2010-2019		Suomen saalis 2010-2019 suhteessa AEWA-populaatio on
	Paria	Muutos % 10 v. 2013-2022	Pitkä aikaväli (lintudir.) 1986-2018	Lyhyt aikaväli (lintudir.) 2007-2018	Min	Max	Max saalis %
Sinisorsa	238 000	-13 %	+26 %	-4 %	157 600	282 400	4-6 %
Tavi	204 000	-19 %	-18 %	-20 %	77 500	126 200	19 %
Haapana	36 500	-19 %	-51 %	-46 %	18 400	38 500	3 %
Jouhisorsa	10 500	-32 %	-79 %	-61 %	1 800	7 400	10 %
Lapasorsa	8 800	-53 %	-31 %	-38 %	800	4 300	5-6 %
Heinätavi	1 000		-65 %		(yhd. tavi)		-
Telkkä	122 000	-8 %	-11 %	-24 %	27 000	52 500	3-7 %
Tukkasotka	120 000	-2 %	-61 %	-45 %	400	3 400	0,4 %

Punasotka	675	-71 %	-92 %	-86 %	100/0 ¹	2 200	1,5 %
Isokoskelo	33 700	+46 %	-2 %	+32 %	1 400	5 100	2-3 %
Tukkakoskelo	31 600	+15 %	-18 %	-22 %	100/0 ²	3 700	2-4 %
Nokikana	2 900	-33 %	-71 %	-72 %	0	1 100	0,1 %
Metsähanhi	1 700		x	=	100/0 ³	5 100	5-6 %
Merihanhi	6 600		+666 %	+13 %	3 000	8 900	1 % 7 %
Kanadanhanhi	5 700		+782 %	+117 %	3 200	8 500	-
Haahka	108 500		-24 %	-22 %	1 100	7 100	0,7-1,2
Alli	1 750		x	x	1 800	19 400	1,2 %
Harmaasorsa	1 100			+107 %	Rauhoitettu	-	-

Taulukko 2. Suomen vesilintujen pesimäkanta, kannan kehitys EU:n lintudirektiivin raportissa 2013-2018, pienin ja suurin vuosittainen metsästysaalis vuosina 2010-2019 ja suurin vuosittainen metsästysaalis suhteessa AEWA-populaatioon.

Vesilintujen metsästyksen osallistuvien metsästäjien määrä on viime vuosikymmenellä vähentynyt noin neljänneksellä 79 000 metsästäjään ja entistä pienempi osa metsästäjistä saa aiempaa suuremman osan vesilintusaaliista (Pellikka ym. 2018).

Suomen vesilintujen metsästysaaliit ovat osalla lajeista erittäin suuria verrattuna kotimaassa pesivän kannan kokoon, mutta tavin ja jouhisorsan osalta erittäin suuria myös suhteessa kansainväliseen AEWA:n pesimäpopulaatioon (Taulukko 2). Näiden tarkasteltujen kantojen lisäksi Suomessa tapahtuva metsästys voi kohdistua osittain myös muihin muualla pesiviin, syksyllä

¹ Rauhoitettu vuodesta 2018-

² Rauhoitettu vuodesta 2018-

³ Rauhoitettu 2014-2016

Suomen kautta muuttaviin kantoihin. Metsästyksen kestävyuden varmistamista vaikeuttaa, että ei tiedetä tarkkaan, millä tavalla metsästysverotus kohdistuu eri kantoihin.

Vesilintujen metsästyksessä on yleistynyt lintujen houkuttelu viljaruokinnan avulla ammuttavaksi. Luonnonvarakeskuksen tutkimuksen (Pellikka ym. 2020) mukaan vesilintujen ruokintaa harjoittaa noin 19 000 henkilöä ja keskimääräinen ruokinnan määrä on 382 kiloa vuodessa. Vesilintuja ruokkineista vastaajista 6 % (n. 1 140 henkilöä) tarjosi vähintään 1 000 kg. Riistakonsernin strategiaseminaareissa 5.-6.11.2019 Tuusulan Gustavelundissa sekä etäyhteyksillä 25.-28.5.2020 on käsitelty vesilintujen viljaruokintaan liittyviä positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Viljaruokinta on mahdollistanut erittäin suurten sorsasaaliiden ampumisen, jotka eivät aiemmilla metsästysalueilla ja perinteisillä pyyntikeinoilla - lintuja etsimällä rantoja kävelemällä, koiran avulla etsimällä, kahlaamalla ja soutamalla, lentoreiteillä odottelemalla ja kaaveiden avulla houkuttelemalla - olleet mahdollisia. Tehostuneen metsästyksen takia saaliiksi päätyy yleisten riistasorsien lisäksi runsaasti harvalukuisia ja taantuvia lajeja kuten haapanoita ja jouhisorsia.

1.2.1. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys – vastuullisuus ja eettiset metsästystavat

Perinteisesti suomalaisen metsästyksen etiikkaan on kuulunut riistan etsiminen ja sen korostaminen, että saaliin saaminen ei ole pääasia, vaan luonnossa oleminen. Vuoden 1993 metsästyslain perusteluissa (HE 300/1992 vp) esitettiin mm. seuraavaa: ”Suomalaisessa metsästyksessä on pitkän perinteen seurauksena säilynyt luonnossa samoilemisen piirre. Vaikka perimmäisenä tarkoituksena onkin saaliin saaminen, olennainen osa metsästystapahtumaa on luonnossa liikkuminen. Tämä edellyttää suhteellisen laajoja metsästysalueita, joihin Suomessa vielä on mahdollisuuksia. – ”

Viime vuosikymmeninä metsästäjämäärät ovat edelleen kasvaneet noin 307 000 vuosittain riistanhoitomaksun suorittavaan metsästäjään, vaikka yleisestä maamme väestön ikääntymisestä johtuen metsästäjämäärien ennustetaan kääntyvän tulevaisuudessa laskuun.

Metsästäjämäärän muutostakin enemmän metsästyskulttuuriin - ja sitä kautta myös orastavaan kaupallisten metsästysmahdollisuuksien kysyntään - ovat vaikuttaneet väestön kaupungistuminen, metsästäjien keskinäinen kilpailu saaliista ja kaupungistuvan metsästäjäkunnan vaikeus päästä perinteisten metsästysmahdollisuuksia tarjoavien metsästysseurojen jäseniksi. Erityisesti nuoret metsästäjät keskittyvät kaupunkiin. Nämä kehityssuunnat ovat kasvattaneet kysyntää kaupallisille metsästysmahdollisuuksille ja –palveluille.

Metsästyskulttuuri kehittyy voimassaolevan lainsäädännön rajoissa. Metsästyslain esitöissä kuvataan, kuinka ”--Pyyntivälineitä ja pyyntimenetelmiä koskevien rajoitusten lähtökohtana on

muiden ihmisten ja eläinten suojelu sekä varsinaiseen metsästykseseen kuulumattomien uusien teknisten apuvälineiden käytön rajoittaminen. Rajoituksin pyritään turvaamaan riistaeläinkantojen säilyminen ja metsästyksen perinteinen luonne luonnon käyttömuotona. Menetelmien tehokkuuteen pyrkiminen ei tällöin ole olennaista.--”.

Muuttaviin vesilintuihin ei ole tunnettu samanlaista omistajuutta kuin paikkalintuina eläviin metsäkanalintuihin, joiden metsästystä on rajoitettu pyyntimenetelmiä ja metsästysaikoja koskevilla rajoituksilla. Muuttolintujen mahdollisuus päätyä saaliiksi muuttomatallaan jossain muulla alueella on saattanut pikemminkin vahvistaa saaliin tavoittelua lyhytnäköisesti.

Perinteisen metsästyksen kuvaa haastavat monet ilmiöt, jotka osoittavat monien metsästäjien olevan varsin ennakkoluulottomia hyödyntämään uutta teknologiaa oman saalismäärän ja/tai saalisvarmuuden maksimoimiseksi. Yksittäisen metsästäjän harrastuksen saalismäärän tai -varmuuden maksimointi ilmentää metsästyksen jatkuvuuden takana toimivaa voimakasta metsästysintoa, mitä voi pitää yksilötasolla inhimillisenä. Tämä metsästyskulttuurin muutosta alati eteenpäin vievä voima luo toisaalta uskoa myös metsästyksen jatkuvuuteen yhteiskunnan muutoksista huolimatta – tai muutoksiin sopeutumalla.

Vesilintujen metsästyksessä viljaruokinta on mahdollistanut yksittäiselle metsästäjälle saalismäärien ja –varmuuden merkittävän parantamisen. Yksittäisen harrastajan näkökulmasta ymmärrettävät vaikutukset ovat kuitenkin koko maan mittakaavassa lisänneet konflikteja metsästäjien, paikallisten asukkaiden ja luontoharrastajien välille. Laajamittaisella viljaruokinnalla voi olla myös vesistöjä rehevöittäviä ja muita negatiivisia ekologisia vaikutuksia ympäristössä, sekä merkittäviä eläintautiriskejä luonnonvaraisille eläimille ja kotieläintuotannolle.

Vesilintujen metsästystä voidaan nykyisen säätelyn puitteissa harjoittaa monin eri tavoin ja tavoittein, eikä siihen ole muodostunut vastaavaa, yhtenäistä metsästyskulttuuria kuin esimerkiksi hirvenmetsästykseseen. Myös metsäkanalintujen metsästyskulttuuri eroaa selvästi vesilinnustuksesta. Vastuullisten ja kohtuullista saalismäärää tavoittelevien metsästäjien lisäksi osa metsästäjistä jakaa kuvia sosiaaliseen mediaan suurista, jopa kymmenien saalislintujen kasoista, mikä voi jopa normalisoida suurten saaliiden ihannointia. Mielikuvaan keskimääräisestä saaliista vaikuttaa myös metsästystä varten kasvatetun riistan istuttaminen ja metsästys, joka merkittävästi eroaa luonnonvaraisten kantojen mahdollistamasta saaliista. Tätä monikulttuurisuutta edustaa esimerkiksi Etelä-Suomen kartanoissa harrastettava, keskieurooppalaisesta yläluokan metsästysharrastuksesta vaikutteita saanut fasaanien ja vesilintujen metsästys, joka on kuitenkin vain pieni sivujuonne koko suomalaisen metsästyksen kokonaisuudessa. Metsästyskulttuurin muutokseen on vaikuttanut merkittävästi myös metsästyskoirien kasvatusta, jalostusta, metsästyskoetoiminta sekä koirien määrän yleinen kasvu, mikä on parantanut myös vesilinnustuksen eettistä kestävyttä.

Viljaruokinnan avulla lintujen saaminen runsain määrin ampumaetäisyydelle on sinänsä helppoa, mutta ruokintametsästyksen painottuminen iltalento on hämärässä lisää lajintunnistuksessa epäonnistumisen riskiä. Viljaruokinnan avulla järjestettävissä metsästystapahtumissa ammutaan perinteisiin vesilintujen metsästystapoihin verrattuna usein paljon suurempia laukausmääriä. Vaikka ruokintakohteella metsästyksen turvallisuus ja ampumaetäisyydet voidaan järjestää hyvin toimiviksi, suuri laukausmäärä metsästystapahtumassa ja näennäisesti suuri määrä metsästettäviä lintuja ampumaetäisyydellä voi hämärtää vain harkittujen laukausten ampumista. Suuret laukausmäärät hämärässä voivat heikentää myös metsästyksen yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä. Viljaruokinnan avulla on voitu myös lisätä vesilintujen metsästysmahdollisuuksia, koska sen avulla voidaan metsästys 'siirtää' vapaa-ajan asutuksen läheisyydestä ja yleisiltä vesialueilta kauemmas yksityisille metsästyskohteille. Tämä on todennäköisesti vähentänyt metsästäjien ja vapaa-ajan asuntojen asukkaiden keskinäisiä kohtaamisia ja myös konflikteja, mikä on voinut parantaa toiminnan hyväksyttävyyttä paikallisella tasolla.

Muuttavan luonnonvaran houkuttelu toiselle alueelle metsästystä varten on omiaan lisäämään metsästäjien keskinäisiä konflikteja. Luken tutkimuksen (Pellikka, J. ym. 2020) mukaan riistan houkuttelua ruokinnan avulla toisten metsästäjien alueilta omalle alueelle vastustettiin voimakkaasti: noin 53 % metsästäjistä ei hyväksynyt lainkaan sitä, että ruokinnalla houkutellessaan riistaa toisten metsästäjien alueilta omalle pyyntialueelle. Sitä piti kuitenkin jossain määrin hyväksyttävänä 15 %, kohtalaisessa määrin hyväksyttynä 15 %, suuresta määrin hyväksyttävänä 5 %, täysin hyväksyttävänä 4 % ja noin 8 % ei osannut sanoa. Tutkimuksen mukaan noin 19 000 metsästäjää harjoitti vesilintujen viljaruokintaa. Ruokinnan lintuja houkutteleva vaikutus pienentää saaliita muilla ympäröivillä alueilla. Viljaruokinta siis luo hyvinvointia pienelle joukolle ja kehitys yhdistyy ajallisesti samaan isomman joukon metsästäjien saaliin vähenemiseen.

Vesilintujen saalis näyttäisi olevan keskittymässä pienemmälle joukolle metsästäjiä (Pellikka, J. ym. 2018). Saaliitta jääneiden vesilinnustajien osuus kasvoi heidän omien saalisilmoitustensa mukaan 31 prosentista (2010) peräti 44 prosenttiin (2016). Vuositasolla n. 80 000 vesilintujen metsästäjästä noin puolet ei saa lainkaan saalista. Saalista saaneesta metsästäjäjoukosta, eli noin puolesta koko metsästäjäjoukosta, viidennekselle saalis on ollut tyypillisesti kaksi lintua tai vähemmän. Saalista saaneista metsästäjistä noin 20 prosenttia saa yhtä tai useampaa vesilintulajia saaliiksi tyypillisesti kymmeniä kappaleita ampuen kokonaissaalimäärästä noin 60-80 %.

Vuosina 2010-2019 Luonnonvarakeskuksen saalistilaston mukaan sinisorsan kokonaissaalis on pienentynyt 25 %. Samaan aikaan vähintään yhden sinisorsan saaneiden metsästäjien määrä on vähentynyt noin 60 000 metsästäjästä noin 40 000 metsästäjään eli -33 %. Vähintään yhden sinisorsan saaliiksi saaneiden metsästäjien määrä on siis vähentynyt enemmän kuin kokonaissaalis.

Jos metsästyssaalis jakautuisi tulevaisuudessa nykyistä tasapuolisemmin, periaatteessa saalista saaneiden metsästäjien määrä voisi pysyä ennallaan tai jopa nousta, mutta kokonaissaalis voisi silti pienentyä. Jos metsästyksiä ohjattaisiin sääntelyllä vähemmän tehokkaisiin pyyntitapoihin ja sitä kautta saalis jakautuisi tasaisemmin, voisi myös vesilinnustuksessa vietettyjen päivien kokonaismäärä ja siten metsästysharrastuspäivien tuottama kokonaishyvintointi kasvaa.

Ongelma-analyysi ja kehittämistarpeet

Harrastusmetsästyksen ohjaamisessa on tarpeen korostaa saalismäärien välttämätöntä rajoittamisen tarvetta kantojen taantumien pysäyttämiseksi.

Harrastusmetsästyksen tulisi valtaosin perustua luonnonvaraisiin riistakantoihin ja jatkossa kohtuullisiin saalismääriin, eikä ympäristövaikutuksiltaan ongelmallisiin keinotekoisii ravintohoukuttimiin, vaan metsästyksen tulisi perustua metsästäjän osaamiseen, kuten riistan elintapojen ja –alueiden tuntemiseen. Kieltämällä ravintohoukuttimen käyttö metsästyksessä ei metsästyksiä tarvitsisi kieltää milteään taholta kokonaan ja vesilinnut jakautuisivat maisematasolla tasaisemmin ja siten myös saalit jakautuisivat metsästäjien kesken tasapuolisemmin. Viljaruokintahoukuttelun sijaan riistanhoitotoimenpiteet tulisi suunnata pitkäjänteiseen poikue-elinympäristöjen hoitoon, joka tuottaa luontaista ravintoa vesilinnuille.

1.2.2. Ekologinen kestävyys

Metsästyslain 20 §:n 1 momentin mukaan metsästyksiä on harjoitettava kestävästä käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä.

Lähes kaikkien sorsalajien kannat kuitenkin taantuvat, mikä edellyttää myös suomalaisten metsästyskäytäntöjen kriittistä tarkastelua. Sinisorsa on kestänyt metsästyksverotusta lajeista parhaiten, mutta sen kannan kehitys on nyt kääntynyt laskusuuntaan valtakunnallisesti, vaikka poikastuotto on edelleen keskimääräisellä tasolla. Myös sinisorsan osalta on viitteitä paikallisesta pesimäkannan heikkenemisestä.

Vesilintujen metsästyksen säätelyn keskeisin tekijä on metsästyksipaineen suuruus ja kohdistuminen eri lajeihin. Viljaruokintaan perustuva metsästyks hyvin todennäköisesti ylläpitää myös muiden taantuneiden ja harvalukuistenkin lajien korkeaa metsästyksipainetta, erityisesti arvokkaiden lintuvesien läheisyydessä, sillä ruokintapaikkojen metsästyks painottuu iltahämärään. Tämä lisää lajintunnistuksen epäonnistumisen riskiä perinteiseen valoisaan aikaan harjoitettavaan metsästykseseen verrattuna. Siten vapaaehtoiset suositukset taantuvien lajien ampumatta jättämisestä eivät todennäköisesti toimi tehokkaasti.

Yliverotuksen riski on erityisen suuri lajeilla, joiden poikastuotto on viime vuosina heikentynyt merkittävästi. Monien taantuneiden lajien heikentynyt poikastuotto ei riitä kompensoimaan kannan vähentyessä suhteellisesti kovenevaa metsästyspainetta, vaan tilanne voi pitkittyessään aiheuttaa kantojen romahtamisen.

Viljaruokintaa voidaan perustella osana riistanhoitotoimia, mutta sen vaikutuksiin liittyy useita kysymyksiä. Viljan ravintoarvo ei ole riistavesilintujen poikasten kehityksen kannalta itsestään selvästi positiivinen. Viljaruokinta voi vaikuttaa poikastenkehitykseen myös negatiivisesti, jos vesilintujen poikasten ravitseminen vääristyy viljan vuoksi. Tämä saattaa aiheuttaa niin sanotun ekologisen ansan, jossa viljaruokinta houkuttelee linnut pesimään alueille, joilla elinympäristö ei kuitenkaan ole riittävän hyvälaatuinen poikasten selviytymiseksi aikuisiksi saakka. Viljaruokinta voi kerätä alueelle enemmän myös pienpetoja ja varislintuja, jotka heikentävät vesilinnuston poikastuottoa.

Kymmenien, satojen tai jopa tuhansien lintujen kerääntyminen yksittäisille ruokintapaikoille lisää riskiä tarttuvien tautien, kuten lintuinfluenssan, leviämiseksi. Euroopassa viime vuosina esiintyneet korkeapatogeenisen lintuinfluenssan viruksen kannat ovat aiheuttaneet suurta kuolleisuutta luonnonvaraisille lintukannoille, kuten Huippuvuorilla pesivälle valkoposkihanhikannalle (40 000), josta vuonna 2022 arvioidaan kuolleen 40 % viruksen aiheuttamaan tautiin. Tauti on tappanut myös suula-, riuttatiira- ja ruokkilintukolonioita mm. Britteinsaarilla. Lintuinfluenssavirus on siis muuntunut siten, että se aiheuttaa uhkan myös luonnonvaraisten lintukantojen elinvoimaisuudelle. Suomessa lintuinfluenssatilannetta seurataan Ruokaviraston toteuttamalla seurantaohjelmalla. Luonnonvaraisten lintujen lintuinfluenssaseurannassa tutkitaan kuolleena löytyneitä sekä sairaana lopetettuja luonnonvaraisia lintuja. Näytteenotto kohdistetaan erityisesti vesi- ja petolintuihin. Seurannan tulokset julkaistaan Ruokaviraston sivuilla.

Vesistöihin kaadettavan viljan suuri määrä sekä suuri pistemäinen ruokaileva lintutihentymä voi myös rehevöittää ja heikentää veden laatua. Vesilintujen viljaruokinta on vahvasti ristiriidassa muiden ravinteiden vesistöihin pääsyn estämiseksi tehtävien toimenpiteiden kanssa (fosforirajoitukset, peltojen suojakaistat ja kipsikäsittely jne.), jos viljaa voidaan vapaasti kipata rantavesistöihin. Siksi viljaruokinnalla on muihin pyyntitapoihin verrattuna olennaisesti suurempi ekologinen vaikutus ekosysteemiin laajemminkin.

Maatalouden tuottaman viljaraaka-aineen käyttäminen ruuantuotannon sijaan ensi sijassa metsästysmahdollisuuksien lisäämiseen voi olla myös yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden näkökulmasta kyseenalaista. Luken tutkimuksen mukaan viljaruokinnan kokonaismäärä 6 miljoonaa kiloa (Pellikka ym. 2020) tarkoittaisi yhtä saaliiksi saatua (335 200) vesilintua kohti noin 18 kiloa viljaa. Näin suurella energiapitoisen lisäravinnon tarjoamisella luonnonvaraisten riistakantojen ja myös rauhoittamattomien lintujen sekä supikoirien saataville vesistöihin ja

rannoille, on mitä ilmeisimmin merkittäviä ekologisia vaikutuksia (ks. myös 2.2.2). Huonolaatuisen viljan ja lajittelutähteiden levittäminen luontoon on myös kyseenalaista.

Levähdysalueet

Suuria saaliita ammutaan arvokkaiden suojeltujen lintuvesien välittömässä läheisyydessä, mikä heikentää suojelualueiden hyötyä kantoja tuottavina ja ylläpitävinä levähdysalueina. Ennen laajamittaista viljaruokintaa suojellut alueet ja asutuksen vuoksi metsästyskäytön ulkopuolelle jääneet alueet toimivat käytännön levähdys- ja suoja-alueina, mikä paransi lintujen selviytyvyyttä ja todennäköisesti metsästyksen kestävyyttä. Viljaruokinnalla voidaan houkuttaa alueen linnut metsästyspaikoille, jolloin on menetetty levähdysalueiden käytännön toimivuus ja metsästys kohdistuu lähes koko alueella olevaan puolisuikeltajapopulaatioon.

Esimerkiksi Liminganlahdella Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus on toteuttanut valtioneuvoston päättämiä luonnonsuojeluohjelmia ja Natura 2000 –verkostoa pääosin vapaaehtoisesti maanomistajien kanssa sopimalla. ELY-keskus rahoittaa lintuvesikohteiden hoitoa Pohjois-Pohjanmaalla merkittävillä summilla maatalouden ympäristösopimusten kautta pääosin merenrannikolla, jossa hoidossa on tuhansia hehtaareita merenrantaniittyjä. Liminganlahden metsästysrauhitusalueen välittömässä tuntumassa harjoitetaan kuitenkin aktiivista viljaruokintaa hyödyntävää metsästystä, mikä oletettavasti heikentää rauhoitusalueen vaikuttavuutta levähdysalueena. Yhdeltä ruokintapaikalta voidaan ampua useita satoja lintuja vuodessa. Viljaruokinnan tehokkuutta pyyntikeinona kuvaa esimerkiksi, että jo yhdeltä paikalta voitiin ampua taveja noin puolet siitä, mitä Liminganlahden oma pesivä kanta ja poikastuotto ovat yhteensä, telkistä noin kolmannes ja erittäin uhanalaisesta jouhisorsasta voi päätyä saaliiksi vajaa kymmenes Liminganlahden omasta syyskannasta. Liminganlahden luonnonsuojelualueen ympärille on kaivettu huomattava määrä (yli 40) lintujen ruokinta- ja metsästyspaikkoja. Vastaava ilmiö on havaittavissa muillakin alueilla.

Ongelma-analyysi ja kehittämistarpeet

Suomessa tapahtuva metsästys kohdistuu sekä kotimaassa pesivään, että syksyllä maamme kautta muuttaviin, muualla pesiviin kantoihin. Metsästyksen kestävyden arvioinnissa olisi pesimäkannan säilymisen lisäksi selvitettävä myös metsästyksen kohdistumista Suomen kautta muuttaviin kantoihin. Metsästyksessä on tarpeen rajoittaa keinotekoisien ravintohoukuttimien käyttöä, jotta estetään liian tehokas metsästys, perusteeton vesistöjen kuormitus ja vesilintujen houkuttelu levähdysalueiden ulkopuolelle luonnottoman suuriin ja eläintautien leviämisen kannalta riskejä lisääviin pistemäisiin tihentymiin tehokasta metsästystä varten.

1.2.3. Taloudellinen kestävyys

Kestävään ja pitkäjänteiseen toimintaan panostaminen on myös metsästäjien ja metsästysmatkailua järjestävien yritysten etu.

Omatoimisesti metsästävään valtaosaan nähden metsästysmahdollisuuksia elinkeinona toteuttavilla yrittäjillä on osittain erilaiset tarpeet, mutta monesti myös erilaiset mahdollisuudet (maastot, rakenteet, ammattitaito) järjestää käytännön metsästystilanteet, joten niille voitaisiin myös asettaa erilaisia vaatimuksia ja myös sallia erilaisia elinkeinomuotoisen metsästyksen järjestämistä tukevia riistanhoitomuotoja.

Lintujen houkuttelemisen helposti saatavalla ravinnolla aiheuttaa suuren eläintiheyden paikallisesti, mikä voi edistää eläintautien leviämistä kuten kansallisesti ja kansainvälisesti vastustettavia virustauteja (lintuinfluenssa, Newcastlel tauti) sekä loistauteja.

Suomessa todettiin vuonna 2021 ensimmäistä kertaa lintuinfluenssaa fasaanitarhassa. Tauti leviää joka vuosi Eurooppaan erityisesti muuttavien vesilintujen mukana. Ruotsissa on ollut vuonna 2021 lintuinfluenssan osalta hyvin vakava tilanne, mikä on johtanut miljoonien lintujen lopetukseen siipikarjatiloilta. Myös useissa muissa Euroopan maissa on todettu paljon lintuinfluenssatapauksia siipikarjassa erityisesti sellaisilla alueilla, joilla on todettu lintuinfluenssaa myös luonnonvaraisissa linnuissa.

Tarhattuja fasaaneja kasvatetaan meillä usein nimenomaan osana metsästyspalveluja tarjoavien yritysten toimintaa. Houkutusruokinnalla paikallisesti tiheäksi kasvatettu vesilintukanta ja fasaanitarha samalla alueella yhdessä muodostavat vakavan riskin lintuinfluenssan leviämiseksi myös fasaanitarhalle, joka määritellään EU-lainsäädännössä ja kansainvälisissä standardeissa siipikarjaksi. Yksikin tapaus fasaanitarhalla eli siipikarjassa johtaa käytännössä laajoihin siipikarjan ja siipikarjanlihan ja –munien vientikieltoihin kolmansiiin maihin, mistä voi aiheutua merkittäviä taloudellisia tappioita. Myös silloin, jos fasaanitarha, johon lintuinfluenssa leviää, sijaitsee lähellä tuotantosiipikarjatiloja, joudutaan tuotantosiipikarjatilojen toimintaa rajoittamaan voimakkaasti, ja jos tartunta leviää näille tiloille, ne joudutaan tyhjentämään ja saneeraamaan.

Toisaalta vesilintujen viljaruokinta on mahdollistanut lintujen ohjaamisen metsästyspaikoille ja siten varmemman saaliin saannin ja myös suuremmat päiväsaaliit, mitkä ovat parantaneet edellytyksiä myös kaupallisten metsästystapahtumien järjestämiselle. Ruokinnalta metsästäminen tarjoaa noutavien koirien kouluttamiseen hyvät mahdollisuudet (verkostoituminen koiraharrastajien ja metsästäjien kesken).

Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan selvityksen (Pohja-Mykrä ym. 2018) mukaan Suomessa on 226 metsästysmatkailuyritystä. Yritysten toimintaa selvitettiin kyselyllä. Sen perusteella suuri osa yrityksistä on monialayrityksiä tai monialaisia vähintään luontomatkailetoiminnan suhteen.

Metsästys on parhaimmillaankin sesonkiluonteista toimintaa. Suurin osa kyselyyn vastanneista ilmoitti heillä olevan myös muuta kuin metsästykseen liittyvää erä- tai luontomatkailutoimintaa. Yritysten liikevaihdon kannalta tärkeimmät riistalajit olivat metsäkanalinnut, hirvi ja vesilinnut. Vesilintujen rooli oli tässä kyselyssä aikaisempia selvityksiä korostuneempi. Selvityksen mukaan metson ja teeren metsästystä koiran avulla tarjosi noin 57-55 % yrityksistä, hirven metsästystä koiran avulla 49 % ja vesilintujen kyttäysmetsästystä 32 % yrityksistä. Selvityksen perusteella arvioituna suurin osa metsästysmatkailuyrityksistä ei siis tarjoa vesilintujen kyttäysmetsästystä.

Saalisvarmuus nähtiin erittäin merkittävänä tekijänä yritysten menestyksessä toiminnassa (78 %). Yritystoiminnassa saalisvarmuutta pyrittiin parantamaan erityisesti hyvällä alueen paikallistuntemuksella ja ennakkotiedusteluilla riistan liikkeistä, riistanhoidolla, ruokintapaikkojen perustamisella sekä riistan tarhaamisella ja istutuksilla. Lisäksi mainittiin hyvien koirien koulutukseen panostaminen. Saalisvarmuuden merkitys nousi esille myös asiantuntijaverstaissa. Vaikka saalisvarmuutta ei luonnonkantojen ollessa kyseessä voida taata eikä saalismäärällä pystytä varsinaisesti mainostamaan tuotteita, asiakas kuitenkin odottaa saavansa edes jonkunlaista saalista, tai vähintään tilanteita, joissa saalista on mahdollista saada. Saaliin merkityksellä on toki eroja eri asiakasryhmien parissa. Asiantuntijoiden mukaan suomalainen omatoiminen lupametsästäjä hyväksyy helpommin sen, että saalista ei metsästysmatkalta saatu, kuin täyden palvelun metsästysmatkailupaketin ostanut metsästäjä. Täyden palvelun paketin ostanut metsästäjä saattaa tehdä vähemmän metsästysmatkoja ja metsästyslomaan on siten satsattu rahaa ja aikaa. Asiakkaan ostaessa metsästysmatkailupaketin, myös oletus palvelusta ja sen tasosta on erilainen.

Viljaruokinnan yleistymisen on voinut luoda myös kaupalliseen metsästyksen asiakkaille osin ekologisesti ja sosiaalisesti kestävämpiä odotuksia saaliin ja ampumatilanteiden määrästä. Viljaruokintapaikalla voi yhdessä metsästyksessä asiakas saada monikertaisesti saalista keskimääräiseen tavalliseen metsästäjän vuosisaaliiseen nähden. Muitakin keinoja metsästysmatkailun saalisvarmuuden lisäämiseen on selvityksen mukaan olemassa.

Ongelma-analyysi ja kehittämistarpeet

Luonnonvaraisten vesilintukantojen elvyttäminen on välttämätöntä myös kaupallisen metsästyksen elinkeinomahdollisuuksien turvaamiseksi pitkällä aikavälillä.

Riistatalouden elinkeinotoiminnassa olisi tärkeää tunnistaa entistä kestävämpiä kaupallisen metsästyksen järjestämisen keinoja, mikä varmistaisi jatkuvuutta ja edistäisi vakaampaa toimintaympäristöä.

Luonnonvaraisten vesilintujen kaupallisten metsästysmahdollisuuksien tarjoamisen tulisi perustua luonnonvaraista ravintoa tuottavien kosteikkojen perustamiseen ja hoitoon, metsästäjän

osaamiseen ja kohtuullisiin saalismääriin eikä luonnonvaraisen kannan houkutteluun keinotekoisien ravintohoukuttimen avulla muilta alueilta.

Vesilintujen tautiriskejä tulee pyrkiä estämään myös kaupallisessa istutettujen vesilintujen metsästyksessä.

Metsästysmahdollisuuksia elinkeinona järjestävillä yrittäjillä on erilaiset mahdollisuudet (maastot, rakenteet, ammattitaito) järjestää käytännön metsästystilanteet, joten niille voitaisiin myös asettaa erilaisia vaatimuksia ja myös sallia erilaisia elinkeinomuotoisen metsästyksen järjestämistä tukevia riistanhoitomuotoja kuten istutettujen lintujen metsästyksessä sallia pyyntilupajärjestelmällä ravintohoukuttimen käyttäminen, kunhan siihen liittyvät eläintautien leviämisen riskit ja vaikutukset luonnonvaraiseen lintukantaan voidaan rajoittaa kestäväälle tasolle.

1.2.4. Lainsäädäntö, kansainväliset sopimukset ja EU:n biodiversiteettistrategia

Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehty sopimus (AEWA)

Metsästettävät riistavesilinnut kuuluvat Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000), jäljempänä AEWA-sopimus, piiriin. AEWA-sopimuksen liitteen 3 toimintasuunnitelman taulukossa 1 on erilliset suojeluluokitukset vesilintulajien eri kannoille. AEWA-sopimuksen liitteitä päivitetään kolmen vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2025.

Punasotkan ja allin metsästyks on jo kielletty kokonaan AEWA-sopimuksen liitteiden aiemmissa muutoksissa. Taigametsähanhen sekä haahkan metsästyks voi jatkua poikkeuksena kestävän käytön periaatteella kansainvälisen hoitosuunnitelman puitteissa, joka pyrkii toteuttamaan kannanvaihteluihin sopeutuvaa metsästyksen säätelyä. EU:n komissio on jättänyt taigametsähanhen, punasotkan, haahkan ja allin suojeluluokituksen muutoksista varauman Euroopan unionin puolesta, koska EU:n komissio ei katsonut mahdolliseksi poistaa näitä lajeja lintudirektiivin metsästettävien lajien liitteestä 90 päivän määräajan kuluessa osapuolikokouksen jälkeen. EU:n komissio on suosittanut jäsenmaita kuitenkin kieltämään näiden lajien metsästyksen, vaikka varauksella merkitsee sitä, että kyseinen kansainvälisen sopimuksen velvoite ei sido oikeudellisesti EU:a.

Mikäli muidenkaan vesilintulajien taantumaa ei saada pysäytettyä, käy yhä todennäköisemmäksi, että niiden metsästyks kielletään kokonaan tai sitä rajoitetaan AEWA-sopimuksessa jo lähivuosina.

Vuonna 2022 AEWA:n osapuolikokous totesi uusimman kanta-arvion perusteella tukkakoskelon kannan elpyneen, joten laji siirrettiin sopimuksen liite 3:n taulukko 1:ssä sarakkeeseen B2c, jolloin

vuonna 2015 asetettu metsästyskielto poistuu vuoden 2022 lopussa ja metsästys voidaan jälleen sallia.

Suomi on ottanut aktiivisen roolin kansainvälisen hoitosuunnitelman valmistelemiseksi taigametsähanhelle ja haahkalle AEWA-sopimuksen puitteissa. Suomen riistakeskuksen hankkeena on valmisteltu metsähanhen kansainvälinen hoitosuunnitelma, joka hyväksyttiin vuonna 2015. Suomen MMM:n toiminta taantuneen metsähanhikannan metsästyksen rajoittamisessa ja Suomen johdolla valmisteltu taigametsähanhen kansainvälinen hoitosuunnitelma AEWA:n hanhikantojen hoidon alustalla ja työryhmässä ovat jo tähän mennessä tuoneet merkittävää tunnustusta Suomen riistahallinnon työlle kansainvälisessä yhteistyössä.

Haahkan kansainvälinen hoitosuunnitelma valmisteltiin MMM:n ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen yhteisrahoituksella ja hyväksyttiin AEWA-sopimuksen osapuolikokouksessa vuonna 2022. Näiden aloitteiden ja metsästyksen säätelypäästösten ansiosta Suomelle on muodostunut myös kohtuullisen hyvä kansainvälinen maine muuttavien vesilintujen koko muuttoreitin kannan tilaan ja vaihteluihin sopeutuvan metsästyksen säätelyn (engl. *Adaptive Harvest Management, AHM*) kehittäjänä erityisesti AEWA-sopimuksen puitteissa ja myös EU:n komissio on toivottanut Suomen hankkeet tervetulleiksi tällä sektorilla.

Laji	Suomen kanta		Pesimäkannan tila EU:ssa Art. 12 raportti 2013-2018		AEWA-kannan tila (AEWA 2022) Waterbirds Populations Portal		
	Paria	Muutos % 10 v. 2013- 2022	Pesimäkanta Paria (koko, status, M=miljoonaa)	Suomen osuus %	Kannan koko	Kannan trendi	Suojelu- luokitus Liite 3
Sinisorsa	238 000	-13 %	1,8 - 3,0 M Secure	9,4 %	4,5 – 7,1 M	-	C1
Tavi	204 000	-19 %	0,2 - 0,4 M Dec	68 %	670 000	+	C1
Haapana	36 500	-19 %	41 600 – 70 100 T	78 %	1,3 – 1,6 M	=	B2c
Jouhisorsa	10 500	-32 %	4 500 – 18 800 T	93 %	74 000	=/+	B1
Lapasorsa	8 800	-53 %	24 100 – 34 500 NT	30 %	70 000 – 80 000	+	B1
Heinätavi	1 000		9 100 – 18 200 T	7,5 %	1 – 1,8 M	=/-?	C1
Telkkä	122 000	-8 %	187 000 – 241 000 Sec.	57 %	0,75 – 1,5 M	-	B2c
Tukkasotka	120 000	-2 %	166 000 – 288 000 T	25 %	0,8 – 1 M	-?	B(2c)
Punasotka	675	-71 %	46 100 – 71 400 T	1,6 %	150 000	-	A1b
Isokoskelo	33 700	+46 %	62 900 – 105 000 Secure	41 %	170 000 – 260 000	=/+	C1

Tukkakoskelo	31 600	+15 %	44 600 – 73 900 NT	54 %	100 000 – 160 000	=/-?	B2c
Nokikana	2 900	-33 %	560 000 – 844 000 Depl.	0,4 %	1,2 – 1,9 M	-/=	B2c
Metsähanhi	1 700		1 200 – 3 100 T	80 %	82 000 – 97 000 ⁴	+?	A3c*
Merihanhi	6 600		223 000 – 321 000 Secure		710 000 – 780 000 130 000 (C-E/N-A)	= +	C1 B1
Kanadanhanhi	5 700		91 300 – 109 000 N.E.	5,7 %	-		
Haahka	108 500		176 000 – 296 000 T	47 %	560 000 – 920 000	-	A4
Alli	1 750		2 200 – 3 200 NT		1,6 M	=?	A1b
Harmaasorsa	1 100		52 400 – 77 500 Secure	1,7 %	140 000	+	C1

Taulukko 3. Suomen vesilintukantojen tila, EU:n pesimäkannan tila ja AEWA-sopimuksen kannan tila.

Euroopan Unionin lintudirektiivi (2009/147/EY)

Vesilintujen metsästystä säätelee myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta, jäljempänä lintudirektiivi. Haapana *Mareca penelope*, tavi *Anas crecca*, heinäSORSA *Anas platyrhynchos*, jousisorSA *Anas acuta*, heinätavi *Anas querquedula*, lapasorsa *Anas clypeata*, punasotka *Aythya ferina*, tukkasotka *Aythya fuligula*, telkkä *Bucephala clangula*, tukkakoskelo *Mergus serrator*, isokoskelo *Mergus merganser*, nokikana *Fulica atra*, metsähanhi *Anser fabalis*, merihanhi *Anser anser* ja kanadanhanhi *Branta canadensis* kuuluvat

⁴ Taigametsähanhen alalaji *Anser fabalis fabalis*

lintudirektiivin 1 artiklassa tarkoitettuihin lajeihin. Lintudirektiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien kantojen ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, joka vastaa erityisesti ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia ottaen huomioon taloudelliset ja virkistykseen liittyvät vaatimukset, taikka näiden kantojen mukauttamiseksi tähän tasoon.

Lintudirektiivin 7 artiklan mukaan liitteessä II lueteltujen lajien kantojen koon, maantieteellisen levinneisyyden ja lisääntymisnopeuden takia koko yhteisössä niitä voidaan metsästä kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Liitteessä II olevassa A-osassa lueteltuja lajeja saa metsästä koko yhteisön alueella: haapana, tavi, heinäSORSA, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi, punasotka, nokikana, metsähanhi, merihanhi ja kanadanhanhi. Liitteen II B-osassa lueteltuja lajeja saa metsästä vain niissä jäsenvaltioista, joista on siinä maininta: Suomen osalta on sallittu mm: telkkä, tukkakoskelo ja isokoskelo.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lajien metsästys ei vaaranna suojelutoimenpiteitä niiden levinneisyysalueella. Edelleen 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että metsästys harjoitettuna voimassa olevien kansallisten toimenpiteiden mukaisesti vastaa kyseisten lintulajien järkevän hyödyntämisen ja ekologisesti tasapainoisen sääntelyn periaatteita ja että tämä käytäntö näiden lajien ja etenkin muuttavien lajien kantojen osalta on sopusoinnussa 2 artiklasta seuraavien toimenpiteiden kanssa.

Euroopan Unioni on jättänyt AEWA-sopimuksen liitteiden muutoksiin varaukset, sillä komissio ei suunnittele lintudirektiivin liitteiden avaamista lyhyellä aikavälillä ja AEWA:ssa metsästyskieltoon siirrettyjen lajien poistamista EU:n metsästettävien lajien Liite II:sta. Komissio vaatii kuitenkin periaatteessa jäsenmaita kieltämään AEWA-sopimuksessa metsästyskiellon piiriin siirrettyjen lajien metsästyksen ja vetoaa lintudirektiivin 7 artiklan velvoitteeseen, että jos metsästys sallitaan, jäsenvaltion on voitava osoittaa, että se on kestävä.

EU:n biodiversiteettistrategia

EU:n jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikkien suojeltujen luontotyyppien (ml. kosteikot) ja lajien suojelun kehityssuuntaukset ja suojelun tila eivät heikkene vuoteen 2030 mennessä. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että vähintään 30 % lajeista ja luontotyypeistä, joiden tila ei ole tällä hetkellä suotuisa, kuuluu tuolloin tähän luokkaan tai että niiden kehityssuuntaus on erittäin myönteinen.

EU:n biodiversiteettistrategian myötä komissio on tehostamassa lintudirektiivin toimeenpanoa merkittävästi. Komissio toteaa, että biodiversiteettistrategian ydin on direktiivien tehokkaampi

toimeenpano, joten se uhkaa käynnistää jäsenvaltioita vastaan valvontamenettelyjä, mikäli metsästys sallitaan, vaikka kantojen elvyttämiseksi ei tehdä riittäviä toimenpiteitä.

Komissio korostaa lintudirektiivin tulkintaohjeen linjausta, että vähenevän lintulajin metsästys ei voi olla kestävä (juridinen edellytys metsästyksen sallimiselle lintudirektiivin 7 artiklassa), ellei se ole osana toimivaa hoitosuunnitelmaa, joka sisältää myös elinympäristöjen hoidon ja muita tarvittavia toimenpiteitä, joiden yhteisvaikutuksella taantuma lopulta pysähtyy ja kanta kääntyy elpymään.

EU:n komission julkaisi 23.10.2020 ehdotuksen suunnitelmaksi ”Heikentyneessä tilassa olevien metsästettävien lintulajien suojelutilanteen parantaminen”. EU-tasolla taantuneita lajeja ovat mm. jouhisorsa, punasotka, tukkasotka, heinätavi, haapana, lapasorsa, tukkakoskelo, nokikana ja tavi.

Komissio on perustanut vuoden 2022 alussa työryhmän taantuvien lajien elvyttämiseksi (Euroopan komissio, 2022a).

Metsästyslaki

Metsästyslaissa (615/1993) on säädetty metsästysoikeuden sidoksesta maanomistukseen sekä metsästyksen harjoittamisesta (3. luku), metsästystavoista (4. luku), riistaeläinten rauhoittamisesta ja riistanhoidosta (5. luku), rauhoittamattomien eläinten pyydystämisestä ja tappamisesta (7. luku), koiran pitämisestä (8. luku).

Metsästyslain 20 §:n 1 momentin mukaan metsästystä on harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä.

Metsästyslain järjestelmässä riistaeläinlajien metsästämistä rajoitetaan ensisijaisesti metsästyslain 37 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetyllä vuosittaisella yleisellä rauhoitusajalla.

Metsästysasetuksen (666/1993) 24 §:n 1 momentin 16 kohdassa on säädetty heinäorsan, tavin, haapanan, jouhisorsan, heinätavin, lapasorsan, punasotkan, tukkasotkan, telkän ja nokikanan yleinen rauhoitusaika 1.1.–20.8. kello 12.00 saakka. Vastaavasti 18 kohdassa tukkakoskelon ja isokoskelon yleinen rauhoitusaika on 1.1.–31.8.

Metsästyslain 38 § mukaan, jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta, voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kyseisen riistaeläinlajin metsästystä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Riistaeläinlajin metsästystä voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää myös, jos tavoiteltava riistaeläinlajin leviäminen tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Metsästyksen rajoittaminen voi tarkoittaa myös veloitetta merkitä saalis tunnistemerkillä. Rajoitus tai kieltä voi olla voimassa

korkeintaan kolme vuotta. Jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, rajoitus tai kielto tulee kumota ennen määräajan päättymistä. Rajoitus tai kielto voi olla: 1) alueellinen; 2) ajallinen; 3) saaliseläimen sukupuolta koskeva; 4) metsästäjäkohtainen saaliskiintiö; tai 5) pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää koskeva. Pyyntimenetelmillä tarkoitettaisiin riistaeläimen etsimiseksi, esille houkuttelemiseksi tai ajamiseksi metsästäjän tekemiä toimenpiteitä samoin kuin siinä tarkoituksessa tyypillisesti käytettäviä laitteita, houkutusmateriaalia tai koiria, kuten esimerkiksi hanhien houkuttelemiseen käytettäviä kaaveita tai ravintohoukutinta. Rajoituksesta, kiellosta tai tunnistemerkistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön on kuultava ennen asetuksen antamista niitä riistanhoitoyhdistyksiä, joiden toiminta-aluetta rajoitus tai kielto koskee.

Pohdittaessa metsästysrajoituksia, on huomioitava myös se, että metsästyslaki antaa siis mahdollisuuden rajoittaa metsästystä kannan heikkenemisen lisäksi myös silloin, jos metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa olisi painoarvoa annettava ainakin metsästyslain 20 §:ssä säädetyille yleisille periaatteille. Hallituksen esityksen perustelujen (HE 300/1992 vp) mukaan nykyisin metsästys on ensi sijassa luonnon virkistyskäyttöön perustuva harrastusmuoto.

Vuoden 1993 metsästyslaissa on säädetty (25 §) erityisiä kieltoja esimerkiksi metsäkanalintujen metsästyksen yksityiseltä tieltä tai ampujan ollessa tiellä sillä perusteella, että ”--tarkoituksena on estää metsäkanalintujen liian helppo saalistaminen, sillä metsäkanalintujen elintapaan kuuluu hiekan syöminen tieltä.” (HE 300/1992 vp). Nykyinen metsästyslainsäädäntö ilmentää siis selkeitä pyrkimyksiä kieltää liian tehokkaiksi katsottuja metsästysmuotoja.

Vesilintujen metsästyksessä ei 1990-luvulla hyödynnetty vielä juurikaan viljaruokintaa, vaan se on yleistynyt vasta vuoden 1993 metsästyslain säätämisen jälkeen. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella on aiemmin kielletty ravintohoukuttimen käyttö metsähanhen metsästyksessä eräissä Lapin kunnissa (asetukset 530/2020, 593/2021, 768/2022) samoin kuin aikaistetussa merihanhen peltometsästyksessä (asetus 531/2020).

Metsästyslain 41 §:n mukaan Suomen riistakeskus voi myöntää luvan poiketa 38 §:n mukaisesta rauhoituksesta, kiellosta tai rajoituksesta 41 b §:ssä säädetyin edellytyksin. Jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä, 41 §:ssä tarkoitettu poikkeuslupa voidaan myöntää riistalintujen pyydystämiseen tai tappamiseen muun muassa tutkimus- ja koulutustarkoituksessa, kannan lisäämis- ja uudelleenistutustarkoituksessa sekä tehdäkseen mahdolliseksi näitä varten tapahtuvan kasvatuksen. Poikkeuslupa voidaan myöntää myös tiukasti valvotuissa oloissa ja valikoivasti tiettyjen muiden kuin rauhoittamattomien lintujen pienien määrien tappamiseksi, pyydystämiseksi, hallussa pitämiseksi tai muutoin asiallisen hyötykäytön mahdollistamiseksi.

Metsästyslain 41 b §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua tutkimus-, koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoitusta arvioidessaan Suomen riistakeskuksen on selvitettävä:

- 1) poikkeusluvan vaikutukset asianomaisen riistaeläinlajin kannan kehitykseen poikkeusluvan kohteena olevalla alueella ja valtakunnallisesti;
- 2) poikkeusluvan vaikutukset poikkeusluvan kohteena olevan alueen luonnonvaraisten eläinlajien kantoihin;
- 3) toimenpiteet, jotka poikkeusluvan sijasta voitaisiin toteuttaa.

Valtioneuvoston asetuksen (452/2013) mukaan edellä tarkoitettut poikkeusluvut ovat voimassa määräajan, jonka on vastattava poikkeusluvan tarkoitusta ja joka voi olla enintään viisi vuotta. Poikkeuslupa voidaan myöntää vuotta pidemmäksi ajaksi vain: 1) pysyvästi perustetulle kohteelle; 2) eläimistön suojelemisen perusteella; 3) tutkimusperusteella; tai 4) luonnonhoitohankkeen yhteydessä. Poikkeusluvan saajan on ilmoitettava poikkeusluvan voimassaolon päätyttyä seitsemän vuorokauden kuluessa. Jos poikkeuslupa on myönnetty vuotta pidemmäksi ajaksi, ilmoitus on tehtävä kunkin kalenterivuoden päätyttyä seitsemän vuorokauden kuluessa.

Metsästysasetuksen 31 §:n mukaan Suomessa metsästetyn kanadanhanhen, metsähanhen, heinätavin, allin, telkän, tukkakoskelon, isokoskelon, pyyn, teeren ja metson samoin kuin niiden tunnistettavien osien tai niistä valmistettujen tuotteiden kauppa on kielletty.

Ongelma-analyysi ja kehittämistarpeet

AEWA-sopimuksen metsästyksen sallimista säätelevä liite (liite 3:n taulukko 1) päivitetään joka kolmas vuosi sopimuksen osapuolokokouksissa uusimpien kanta-arvion perusteella. Mikäli riistavesilintujen kantojen taantumista ei saada pysäytettyä, ne uhkaavat siirtyä ennen pitkää tiukempaan suojeluluokitukseen, joka kieltäisi niiden metsästyksen (sarake A).

Suomen kannattaa tukea entistä vahvemmin sekä EU:ssa että AEW-sopimuksen puitteissa kehitettävää koko muuttoreitin kannan tilaan ja vaihteluihin sopeutuvaa metsästyksen säätelyä yhdistettynä etenkin taantuvien vesilintujen elinympäristöjen suojeluun, ennallistamiseen ja hoitoon, jotta kantojen elpymisen ja metsästysverotuksen kestävyys voidaan varmistaa koko muuttoreitin kaikissa eri maissa. AEW-sopimuksessa adaptiivista metsästyksen säätelyä on kehitetty toistaiseksi pisimmälle Euroopan hanhikantojen hoidon alustan ja työryhmän puitteissa. Yhtenä kehityssuuntana Euroopan hanhikantojen hoidon alustaa ja työryhmää voitaisiin edelleen laajentaa laajemmaksi muidenkin riistavesilintulajien metsästyksen kestävyuden varmistavaksi toimintamalliksi. Tämä edellyttää kuitenkin rahoituspohjan merkittävää vahvistamista.

Suomen kannattaa tukea myös EU:n taantuvien lajien työryhmän työssä mahdollisimman paljon yhteistyötä AEWA-sopimuksen kanssa. Pitkän aikavälin visiona AEWA-sopimuksen kehittämä kannanvaihteluihin sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä voisi kehittyä entistä kattavammaksi, jolloin se voisi auttaa suuntaamaan metsästysrajoituksia tarpeen mukaan joustavoittamaan myös EU:ssa.

Riistavesilintulajien osalta EU:n biodiversiteettistrategian mukaiseksi elvyttämistavoitteeksi tulisi asettaa epäsuotuisalla tasolla olevien vesilintulajien kannan kehityksen kääntäminen pääsääntöisesti selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä. Tämä edellyttää ryhtymistä päättäväisiin toimenpiteisiin. Toimenpiteistä keskeisimmät ovat heikentyneiden elinympäristöjen parantaminen SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla, riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen sekä vesilintujen ravintohoukuttimen avulla tapahtuvan metsästyksen rajoittaminen ja kannan tilan ja vaihteluiden mukaan sopeutuvan metsästyksen säätelyn kehittäminen. Metsästyksen säätely on keinoista nopeimmin vaikuttava.

1.2.5. Metsästyksen säätelyn suhde elinympäristöjen hoitotoimenpiteisiin

Laadukkaiden elinympäristöjen perustamista, kunnostusta ja vieraspetojen pyyntiä arvokkailla lintuvesillä sekä vapaaehtoista levähdysalueiden perustamista on pystytty tukemaan pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelman erittäin merkittävän valtion rahoituksen avulla SOTKA-hankkeessa yhteensä 9 miljoonalla eurolla vuosina 2020-2022, millä toteutetaan osittain HELMI-ohjelman tavoitteita.

Viljaruokinta mahdollistaa tällä hetkellä vesilintujen houkuttelun ammuttavaksi kauaksikin perinteisistä yhteisistä vesialueista esimerkiksi pienille kaivetuille savikuopille ja vesilammikoille, mitkä eivät kuitenkaan ole poikastuotannon kannalta merkittäviä elinympäristöjä. Pidemmän ajan kuluessa tämä voi heikentää metsästäjien motivaatiota perustaa poikastuottoa parantavia kosteikkoja ja tehdä myös muita elinympäristöjen hoitotoimenpiteitä, kuten vieraspetojen pyyntiä, jos niiden hyöty ulosmitataan viljaruokinnan avulla muilla alueilla.

Runsas viljaruokinta vaikuttaa myös monien muiden luonnonvaraisten lintujen ja nisäkkäiden energiansaantiin. Muun muassa joutsenet, supikoirat, rotat sekä rauhoittamattomat linnut voivat ruokailla ruokintapaikoilla. Ruokinta voi edistää särkikalojen runsastumista kosteikoilla, mitä ei toivota, sillä särkikalat kilpailevat luontaisesta ravinnosta sorsanpoikasten kanssa.

Ongelma-analyysi ja kehittämistarpeet

Viljaruokinnan sijaan riistanhoitotoimenpiteitä tulisi ohjata kosteikkoelinympäristöjen palauttamiseen esim. patoamalla, niittämällä ja raivaamalla, jolloin saadaan luotua poikasille laadukkaampaa ravintoa ja suojaa tarjoavia elinympäristöjä.

1.2.6. Kansainvälinen kehitys

Pohjois-Amerikka

Pohjois-Amerikassa vesilintujen muuttoreittitason metsästyssäätelyllä on yli 100-vuotinen historia. Vesilintujen muuttoreittitason säätelyn keskeiset ajurit olivat laajamittainen kaupallinen käyttö, elinympäristöjen väheneminen ja vesilintukantojen voimakas lasku. Merkittäviä rajoituksia, kuten kauppakielto ja ruokintametsästyskielto astuivat voimaan suhteellisen nopeasti. Vuosikymmenten saatossa vesilintujen metsästyssäätely kehittyi nykyiseen tilaansa, ja adaptiivinen säätely on ollut käytössä ja kehittynyt vuodesta 1995 alkaen. Säätelyn tavoitteena on turvata vesilintukantojen elinvoimaisuus sekä tarjota metsästysmahdollisuuksia.

Vesilintujen metsästyssäätely on jaettu kahteen kategoriaan: pitkäaikaiset perussäädökset, jotka rajaavat lailliset metsästystavat sekä vuotuisen metsästyssäätelyn menetelmät, joilla metsästyspaine suhteutetaan vesilintukantojen tilaan.

Metsästyssäätely on osa kokonaisuutta, missä keskeisiä tekijöitä ovat: 1) Kansainvälinen sopimus, jonka nojalla metsästystä säädellään muuttoreitin tasolla; 2) Vesilintujen hoitosuunnitelma, joka kannustaa elinympäristöjen hoitoon kaikilla mittakaavatasoilla; 3) Rahoitusmekanismit, joiden kautta metsästäjät rahoittavat metsästyssäätelyä ja elinympäristökunnostuksia; 4) Laajamittainen seuranta- ja tutkimusohjelma; sekä 5) Laaja-alainen ja osallistava koordinaatio- ja päätöksentekomalli.

Tiivistelmä Pohjois-Amerikan metsästyssäätelyn rakenteesta:

Pysyvät linjaukset

- Ei metsästystä lisääntymisaikana
- Ei metsästystä ravintohoukutinta käyttäen
- Ei lyijyhauleja vesilintujen metsästyksessä
- Villieläinten kaupan kielto
- Tarhattujen sinisorsien tarkemmat säädökset, merkintäpakko luonnonvaraisten lintujen metsästyskiintiön seuraamiseksi

Vuotuisen metsästyssäätelyn menetelmät

- Metsästyskauden pituus
- Metsästäjäkohtainen kiintiö

Pitkäaikaiset perussäädökset ja voimaantulo

Vuosina 1917-1918

- o Rauhoitusaika maaliskuun alusta elokuun loppuun
- o Enintään kal 10 haulikko
- o Metsästäjäkohtaiset kiintiöt
- o Hämärämetsästyskielto: Päivittäinen metsästysaika puoli tuntia ennen auringon nousua – auringonlasku

Vuosina 1934-1935

- o Ravintohoukuttimen käytön kieltö metsästyksessä
- o Enintään 3 patruunaa aseessa
- o Elävän kaaveen käyttökieltö

Vuonna 1957

- o elektronisen ääntä synnyttävän laitteen kieltö

Vuonna 1991

- o Lyijyhaulikieltö

Vuosina 2003

- o Rajoituksia tarhattujen sinisorsien käyttöön metsästyksessä
- o Tarhatut sorsat on rengastettava, jotta metsästyksen aikana voidaan seurata luonnonvaraisten lintujen kiintiön täyttymistä ja metsästys keskeyttää tarvittaessa.

Hämrämetsästyksen säätely Pohjois-Amerikassa, Ruotsissa ja Tanskassa

Sallittu päivittäinen metsästysaika

Yhdysvallat: Puoli tuntia ennen auringon nousua – auringon lasku

Kanada:

a) 60° leveyspiirin pohjoispuolella: Tunti ennen auringon nousua – tunti auringon laskun jälkeen

b) 60° leveyspiirin eteläpuolella: Puoli tuntia ennen auringon nousua – puoli tuntia auringon laskun jälkeen

Ruotsi: Tunti ennen auringon nousua – tunti auringon laskun jälkeen

Tanska: Puolitoista tuntia ennen auringon nousua – puolitoista tuntia auringonlaskun jälkeen

Metsästyskoiran käyttö Ruotsissa

Lintujen metsästyksessä on oltava mukana koira, joka pystyy noutamaan tai osoittamaan ammutut linnut. Jos metsästää kyyhkyjä, sorsia tai hanhia, koiran tulee olla aina paikalla, ja jos kyseessä on muu laji, vaatimus koskee vain yöaikaa. Koiran käyttö vaatimus ei ole voimassa lumipeitteiseen aikaan, metsästettäessä veneestä avovedessä tai merellä kaaveiden avulla metsästettäessä.

Tanskan levähdysalueverkosto

Tanskan toimenpiteet levähdysalueverkoston ja haavoittamisen vähentämiseksi on esitelty myös Suomessa Riistapäivillä (Sörensen 2020). Levähdysalueverkoston toimenpiteistä on tiivistelmä Suomen Riistakeskuksen Taantuvien riistavesilintujen hoidon toimenpideohjelman sivuilla 39–40 (Suomen riistakeskus 2018).

Haavoittamisen vähentäminen

Tanskassa on pitkään tehty toimenpiteitä haavoittamisten vähentämiseksi. Tutkimushankkeissa kiinni otettujen tai pyydettyjen lintujen läpivalaisu paljasti, että merkittävässä osassa aikuisia lintuja oli koteloituneita hauleja. Aktiivisen tiedotuksen sekä metsästäjien koulutuksen ja metsästystapojen kehittämisen ansiosta haavoittuneiden lintujen osuus on laskenut merkittävästi (Clausen ym. 2017).

1.2.7. Sääätelykeinot

Vesilintujen metsästyksen säätelystä voitaisiin hyödyntää osittain Suomessa jo aiemmin edelläkävijänä kehitettyä metsästyslain 38 §:n nojalla tapahtuvan riistakolmiolaskentojen tuoreeseen laskentatietoon perustuvan metsäkanalintujen metsästyksen säätelystäjärjestelmän kokemuksia.

EU:n lintudirektiiviä koskeva oikeuskäytäntö on otettava huomioon metsästyksen säätelystä. Komission tulkintaohjeen mukaan (Euroopan komissio, 2008) Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen johdonmukaisen oikeuskäytännön mukaan ”lintudirektiivissä ei anneta kansallisille viranomaisille

oikeutta vahvistaa kyseisenlaisia, lintulajien perusteella porrastettuja päivämääriä, paitsi jos asianomainen jäsenvaltio voi kuhunkin erityistapaukseen soveltuvien tieteellisten ja teknisten seikkojen perusteella näyttää toteen, että metsästyskauden päättymispäivien porrastaminen ei estä niiden lintulajien täyttä suojelua, joihin tämä porrastaminen saattaa vaikuttaa”.

Siksi yleisiä puolisuikeltajasorsalajeja erehdyttävän paljon muistuttavien yksittäisten taantuvien lajien totaalimetsästyskiellot eivät olisi välttämättä tehokas, eikä välttämättä EU:n lintudirektiivin mukainen keino suojella niitä, mikäli kielletty laji kuitenkin käytännössä vahingossa sekoitetaan lajiin, jonka metsästys on edelleen sallittu. Kaikkien toisiaan muistuttavien taantuvien puolisuikeltajalajien lajikohtaisten metsästyksen totaali Kieltojen laajentaminen direktiivin tulkintaohjeen mukaan koko lajiryhmän kattavaksi voisi johtaa käytännössä sorsastuksen totaali kieltoon, ellei voida osoittaa, että lajista erehtymisen vaara ei estä taantuvien lintulajien täyttä suojelua. Voi olla vaikeaa näyttää toteen, että metsästyskausien porrastaminen ei estä taantuvien lintulajien täyttä suojelua. Tässä vaiheessa sorsastuksen totaali kielto olisi kuitenkin vielä vältettävissä vesilintujen metsästyspaineen keventämisellä tehokkaita pyyntimenetelmiä rajoittamalla ja saaliskiintiöitä käyttämällä.

Vesilintujen metsästyksen säätely alueellisilla ja ajallisilla rajoituksilla vaatisi kuitenkin runsaasti lisätutkimuksia perustukseen, koska vesilintujen muuton aika voi vaihdella vuosien välillä mm. nopeasti vaihtelevien sääolosuhteiden vuoksi. Paikkalintuina elävistä metsäkanalinnuista poiketen vesilinnut ovat muuttolintuja, jotka lähtevät syksyllä Suomesta etelään talvehtimisalueille, joten metsästyskauden lyhentäminen lopusta ei todennäköisesti olisi toimiva keino rajoittaa vesilintujen saalismääriä.

Myös Suomen kautta muuttavien Pohjois-Venäjällä pesivien lintujen metsästyksessä on yhtä lailla noudatettava kestävän käytön periaatetta. Suomen kautta muuttavat Pohjois-Venäjällä pesivät vesilinnut kuuluvat itseasiassa useimmiten myös Suomessa pesivien lintujen kanssa samaan yhteiseen muuttoreitin kansainväliseen kantaan (ts. AEWA-sopimuksen populaatiot), jonka taantuminen johtaisi kansainvälisiin metsästyskieltoihin AEWA-sopimuksessa, jotka koskisivat siten myös Suomea.

Metsästäjäkohtaisen saaliskiintiöjärjestelmän toimivuuteen vaikuttaa metsästettävien lajien saalismäärät, metsästyksessä käytettävät pyyntimenetelmät, metsästyksen käytännön valaistusolosuhteet, ajankohta sekä alue, alueella esiintyvien muiden ulkonäöltään läheisesti toisiaan muistuttavien vesilintulajien määrä sekä valvonnan keinot ja määrä. Samoin kiintiöjärjestelmässä olisi otettava huomioon lajista erehtymisen vaara, jolloin saaliskiintiö olisi asetettava yhtenäisesti saman näköisten lintujen ryhmän kaikille lajeille. Taantuvien ja harvalukuisten lajien osalta metsästäjäkohtainen saaliskiintiö ei yksistään olisi riittävän tehokas metsästyksen säätelykeino, koska taantuvia harvalakuisia lajeja saadaan yleensä saaliiksi yksin

kappalein. Tästä syystä metsästysverotuksen keventämiseksi pelkällä kiintiöjärjestelmällä ei olisi riittävän tehokas keino vaan tarvitaan pysyviä tehokkaimpien pyyntimenetelmien rajoituksia. Valvonnan näkökulmasta saaliskiintiöistä päiväkohtainen kiintiö olisi vuosikohtaiseen kiintiöön nähden tehokkaammin valvottavissa maastossa. Saaliskiintiöjärjestelmän, joka tulisi koskemaan kaikkia metsästäjiä, olisi oltava myös toimintaperiaatteeltaan selkeä ja mahdollisimman yksinkertainen.

Vuosittain kesän vesilintulaskentojen tuoreiden tulosten perusteella vielä ennen metsästyskautta säädettävien rajoitusten tulisi olla toimintaperiaatteelta selkeät, perusteiltaan läpinäkyvät ja mahdollisimman hyvin ennakoitavat ja mahdollisimman yksinkertaiset, sillä rajoitukset pitää myös ehtiä viestimään nopealla aikataululla kattavasti metsästäjille ennen metsästyskauden alkua, jolloin selkeä ja yksinkertainen järjestelmä olisi parempi.

Muuttavien vesilintujen metsästyksessä ravintohoukuttimen käytön rajoittamista täydentävänä ja kannan tilan ja vaihteluihin sopeutuvana säätelyn mahdollistavana keinona metsästyksen rajoittamisen mekanismeista todennäköisesti käytännössä toimivin ja selkein olisi metsästäjäkohtainen päiväkohtainen saaliskiintiö, joka säädettäisiin koskemaan puolisuikeltajien lajiryhmän kaikkien lajien yhteenlaskettua saalismäärää.

Metsästyskauden aloituksen siirtäminen eri vuosina eri ajankohtiin olisi myös periaatteessa mahdollinen säätelymekanismi, mutta se vaatisi metsästyskulttuurin perustavanlaatuisia muutosta. Metsästyskauden aloituksen siirtäminen voisi olla hyödyllistä lähinnä tilanteissa, joissa kesän pesinnät ajoittuisivat poikkeuksellisten sääolosuhteiden vuoksi tavanomaista huomattavasti myöhemmin.

1.2.8. Koirien koulutus sekä koe- ja metsästyskäyttö

Metsästyksen eettisyyteen kuuluu saaliin talteenotto ja mahdollisten haavoittuneiden lintujen etsiminen aikaa ja vaivaa säästämättä. Yksinkertaisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi kertaluonteisessa pudotuksessa metsälampeen tai rantaan, saaliin talteenotto onnistuu metsästäjältä matalasta vedestä kahluusaappailla tai syvemmältä soutuveneellä. Vesilintujen metsästyksessä noutamaan tai pudotetun linnun etsimisessä apuna voidaan käyttää monia erilaisia koiratyyppejä ja -rotuja, sillä yleensä metsästyskoirat ovat kiinnostuneita osoittamaan pudotetun linnut, vaikka eivät niitä noutaisikaan.

Suuria määriä lintuja ammuttaessa pudotettujen ja haavoittuneiden lintujen riski joutua hukkaan on kuitenkin suurempi. Varsinaisten tarkoitukseen koulutettujen noutavien koirien käyttö on yleistynyt vesilinnustuksessa viime vuosikymmenten aikana myös Suomessa. Suomessa yleisimmät vesilintujen metsästyksessä käytettävät roturyhmät ovat noutajia, spanieleita tai seisojia. Ruotsissa noutavan tai pudotetun linnun osoittavan (etsivän) koiran käyttö vesilinnustuksessa on pakollista

(rodulla ei ole väliä). Haavakkotilanteissa toimiva, ohjattavissa oleva noutava koira auttaa merkittävästi lintujen löytämisessä ja talteen saamisessa. Noutavat koirat on jalostettu toimimaan myös isoissa seuruejahnneissa, joten useampi koira voi työskennellä yhtä aikaa saaliin talteenotossa.

Metsästyskäytössä olevien koirien määrä on arvioitu Jahtimedian selvityksessä (Honkonen, I. 2020). Noutajat kuuluvat Suomessa suosituimpiin koirarotuihin, labradorinnoutajan ollessa jo vuosia suosituin koirarotu (vuotuiset rekisteröintimäärät), mutta noutajarotuisista koirista vain osaa käytetään metsästyskoirina. Noutajien, ylösajavien koirien ja vesikoirien ryhmästä metsästyskäytössä arvioitiin olevan noin 8500 koira. Näiden rotujen kymmenen edellisen vuoden rekisteröintimäärät ovat noin 59 000, eli metsästyskäytössä näistä koirista arvioitiin olevan vajaa 15 %.

Esimerkiksi labradorinnoutajista arvioidaan metsästyskäytössä olevan noin 3 500 koira ja (18 %) ja kultaisista noutajista noin 1000 koira (7 %). Kanakoirien roturyhmään kuuluvista koirista (rekisteröinnit 13 000) suurinta osaa, lähes 90 % arvioidaan käytettävän metsästyksessä (11 500), mutta osaa koirista ei välttämättä vesitöihin.

Vaikka noutajat ovat suosittuja rekisteröityjen koirien määrissä, niin valtaosa koirista ei ole metsästyskäytössä, mikä näkyy jossain määrin myös eriytyneinä jalostuslinjoina. Virkakäytössä olevien koirien joukossa noutajat ovat erittäin suosittuja ja niiden paremmuus muihin rotuihin verrattuna perustuu juuri jalostettuihin metsästys- ja muihin ominaisuuksiin (kuten nenän käyttö, työinto, yhteistyö ihmisen kanssa ja sosiaalisuus niin ihmisiä kuin koiria/muita eläimiä kohtaan). Näiden ominaisuuksien ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi koiria testataan metsästyskokeissa.

Metsästyskokeita on monta eri muotoa, ja ne eroavat jonkun verran käytännöiltään roturyhmittäin. Osassa koemuodoista käytetään ns. kylmää riistaa, joka on ammuttua, pakastettua ja koetta varten sulatettua riistaa tai rauhoittamattomia lintulajeja (mm. noutajien taipumuskokeessa esimerkiksi varis ja vesilintu, esim. harmaalokki, ja kasvatettu kani). Suuri osa noutajien kokeista on näitä ns. kylmän riistan kokeita (tilasto: noutajien B-metsästyskoe). Noutajien lämpimän riistan koe (A-koe) järjestetään aidossa metsästystilanteessa, metsästyspäivän kulun mukaisesti. Usein nämä kokeet järjestetään riistatiloilla jahdin yhteydessä. Noutajat kisaavat myös runsaslukuisesti ns. working test -kokeessa, jossa ei käytetä riistaa, vaan ns. harjoitteludameja (heittopusseja), joilla myös harjoittelu pääosin toteutetaan. Näiden lajien parista tulee vuosittain huomattava määrä uusia metsästäjiä. Harrastajissa on kaikkia sukupuolia ja ikäryhmiä, myös ikääntyviä ihmisiä, ja lajien merkitys metsästyksen hyväksyttävyyden eteen on merkittävä.

Kunkin ison riistatilan koirarinkiin kuuluu n. 50 koirakkoa. Nämä koirakot vastaavat riistan nopeasta talteenotosta ja jälkihausta, jolla varmistetaan, että saalis saadaan eettisesti talteen. Riistatilojen jahtitapahtumat tarjoavat metsästäjämällekin koiranohjaajalle mahdollisuuden tutustua

jahtimetsästystoimintaan ja samalla kouluttaa ja testata koiraansa aidoissa tilanteissa. Koetoiminta on myös kansainvälistä. Suomessa järjestettiin syksyllä 2022 noutajien Euroopan mestaruuskilpailut.

Noutajien, seisojien ja spanieleiden metsästyskoetapahtumia järjestetään vuosittain noin 500 (keskiarvo 2017-2021), ja niihin osallistuu vuosittain noin 3400 koirakkoa (lähde: Juha Tenhunen, koekäyntitilasto Koiranet 2022). Läheskään kaikki harrastavat koirakot eivät osallistu metsästyskoetoimintaan, sillä osa koirista ei kilpaile, vaan on pelkästään metsästyskäytössä, joten ihmisjoukko harrastus/metsästystoiminnassa on merkittävä.

Ongelma-analyysi ja kehittämistarpeet

Noutajien ja kanakoirien metsästyskäytön arvioiden perusteella vesilinnustukseen koulutettuja noutavia koiria olisi karkeasti arvioiden noin 10 000 – 20 000. Vesilintujen metsästäjiä taas on viime vuosikymmenenä ollut noin 80 000 metsästäjää vuosittain. Yhtä noutavaa koira kohden olisi siis noin 5-10 vesilintujen metsästäjää. Tästä on pääteltävissä, että likimainkaan kaikilla vesilintujen metsästäjillä ei ole mahdollisuutta käyttää noutavaa koira vesilintujen metsästyksessä. Sen lisäksi käytettävissä on eri rotuisia saaliin osoittavia koiria, mutta niiden määrää on vaikea arvioida. Pienimuotoisessa perinteisessä vesilintujen metsästyksessä pakollista noutavaa koira ei olisi kohtuullista vaatia. Sen sijaan kaupallisessa metsästyksessä, metsästettäessä suuria määriä istutettuja lintuja tai metsästettäessä suuria saaliita ravintohoukuttimen avulla, noutavan koiran käytön vaatiminen vahvistaisi metsästyksen eettisyyttä ja vastuullisuutta.

2. VISIO, TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

VASTUULLISEN VESILINTUJEN METSÄSTYKSEN VISIO

Suomen vesilintukantojen taantuma pysäytetään ja kannat elvytetään elinvoimaiseksi sekä pidetään terveinä metsästäjien, lintuharrastajien, riista-, eläintauti- ja ympäristöhallinnon sekä tutkimuksen vahvalla yhteistyöllä.

Kantojen elvyttäminen on välttämätöntä metsästysharrastuksen ja kaupallisen metsästyksen elinkeinomahdollisuuksien turvaamiseksi pitkällä aikavälillä samoin kuin kansainvälisten ja EU-velvoitteiden täyttämiseksi. Päätäväsillä toimenpiteillä lisätään kosteikkoluonnon monimuotoisuutta ja parannetaan metsästyksen kestävyyttä. Vesilintujen tautiriskejä pyritään estämään, ja tunnistetaan kestäviä riistatalouden elinkeinomuotoja.

Eettinen ja vastuullinen metsästysharrastus perustuu luonnonvaraisiin riistakantoihin, metsästäjien osaamiseen, kohtuullisiin saalimääriin ja saaliiksi saatujen lintujen arvostamiseen. Vesilintujen metsästyksen eettisyyttä, vastuullisuutta ja hyväksyttävyyttä parannetaan nostamalla metsästäjien osaamisen ja eettisen metsästyksen vaatimuksia.

Vesilintujen elinympäristöt turvataan suuntaamalla riistanhoitotoimenpiteet ekologisesti perusteltuihin kosteikkoluonnon ja -linnuston monimuotoisuutta lisääviin poikue-elinympäristöjen perustamiseen ja kunnostukseen, levähdysalueiden perustamiseen sekä vieraspetopyyntiin.

Vesilintukantojen seuranta kehitetään ja vesilintujen metsästyksessä otetaan käyttöön tuoreeseen riistalaskentatietoon perustuva kannan tilan ja vaihteluiden mukaan sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä.

Kansainvälisessä yhteistyössä Suomi kehittää edelläkävijänä kannan tilaan ja vaihteluihin sopeutuvaa metsästyksen säätelyä ja elinympäristöjen hoitoa ja vaikuttaa aktiivisesti niiden laajentamiseksi koko muuttoreitin valtiot kattavaksi, jotta vesilintukantojen metsästyksen kestävyys voidaan varmistaa myös muissa maissa koko muuttoreitillä. Suomi pyrkii vahvistamaan kansainvälisen yhteistyön asiantuntemusta ja rahoitusta Suomessa pesivien kantojen metsästyksen säätelyn kehittämiseksi koko muuttoreitin kattavaksi samoin kuin kehittämään kansainvälisen rahoituksen kanavoimista Suomessa tapahtuvaan elinympäristöjen hoitoon.

TAVOITTEET JA TOIMENPITEET

Maa- ja metsätalousministeriön riistahallinnon vastuulla olevien riistavesilintulajien osalta EU:n biodiversiteettistrategian mukaisesti tavoitteeksi asetetaan epäsuotuisalla tasolla olevien vesilintulajien kannan kehityksen kääntäminen pääsääntöisesti selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä ryhtymällä päättäväisiin toimenpiteisiin.

1. Tavoite: Vesilintukantojen taantuma pysäytetään ja taantuneet kannat elvytetään elinvoimaisiksi.

Kannankehitys käännetään selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä: sinisorsa, tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi, telkkä, tukkasotka, tukkakoskelo ja nokikana.

Kannankehitys käännetään vakaaksi vuoteen 2030 mennessä: punasotka, haahka ja alli. Näiden lajien kannanhoidossa tarvitaan myös vahvaa kansainvälistä yhteistyötä allin ja haahkan KV-hoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamiseksi.

Toimenpiteet:

1.1. Kantojen taantumien pysäyttämisen ja elvyttämisen vaiheessa metsästystä rajoitetaan määräaikaaisesti tiukasti

1.1.1. Lajikohtaiset metsästyskiellot

Metsästyslain 38 § mahdollistaa metsästyksen kieltämisen osittain tai kokonaan kolmen vuoden määräajaksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Yksittäisten lajien metsästyskieltojen asettamisessa on kuitenkin otettava huomioon EU:n lintudirektiiviä koskeva oikeuskäytäntö ja tulkintaohje (Euroopan komissio 2008) ja toisiaan muistuttavien lajien rauhoitusta harkittaessa kiinnitettävä huomiota myös lajista erehtymisen vaaraan. Tulkintaohjeessa (ks. myös edellä kohta 2.2.7. Sääntelykeinot) ohjataan siksi lajista erehtymisen vaaran minimoimiseksi metsästettävien lajien ryhmittelyyn toisiaan muistuttavien lajien ryhmiin, joilla olisi oltava yhtenäiset metsästysajat.

Kaikkien taantuvien puolisukelajalajien lajikohtaisten metsästyksen totaalikieltojen laajentaminen direktiivin tulkintaohjeen mukaan koko toisiaan muistuttavien lajien ryhmän kattavaksi voisi johtaa käytännössä sorsastuksen totaalikieltoon, ellei voida osoittaa, että lajista erehtymisen vaara ei estä taantuvien lintulajien täyttä suojelua. Tässä vaiheessa sorsastuksen totaalikielto olisi kuitenkin vielä vältettävissä käyttämällä tehokkaita muita metsästyksen rajoituskeinoja.

Punasotkan metsästyskieltoa tulisi jatkaa, samoin nokikanan metsästys olisi perusteltua kieltää kokonaan.

Maa- ja metsätalousministeriö arvioi voimassaolevien lajikohtaisten metsästyskieltojen ja –rahoitusten jatkamisen ja uusien rajoitusten tarvetta vuosittain.

Ensivaiheessa erityisesti taantuvien puolisukeltajasorsien metsästysverotusta rajoitetaan tiukasti, esim. noin 50 % nykyiseen tasoon nähden vuosina 2023-2026

Koska myös yleisimmät metsästettävät sorsalajit taantuvat: sinisorsan parimäärän indeksi on 10 vuoden jaksolla tarkasteltuna -13 % pienempi ja tavi on taantunut -19 % ollen myös EU-tasolla taantuva, tarvitaan myös yleisimpien saalislajien merkittävä metsästysverotuksen kevennys kantojen kääntämiseksi nousuun.

Metsästysverotusta kevennetään ensivaiheessa pysyvillä liian tehokkaan pyyntimenetelmän rajoituksella (ks. 1.2.) ja sen lisäksi kannanvaihteluihin sopeutuvalla metsästyksen säätelyllä (ks. 1.3.), jonka avulla kannan elvytysvaiheessa säädettäisiin myös tiukemmat rajoitukset.

Sen jälkeen, kun kantojen kehityssuunta on saatu kääntymään nousuun, metsästystä voidaan lisätä kannanvaihteluun mukaan sopeutuvasti.

Seurantamittarit: vesilintulaskennat ja metsästyksen saalismäärät

1.2. Keinotekoisien ravintohoukuttimen käytön rajoittaminen metsästyksessä

Metsästyslakia esitetään muutettavaksi siten, että vesilintujen metsästyksessä ravintohoukuttimen käyttö edellyttäisi pyyntilupaa. Pyyntilupajärjestelmän avulla ravintohoukuttimien sijaintiin, levähdysalueiden toimintaan sekä saalismääriin liittyvät riskit voitaisiin ennalta hallita sekä luonnonvaraisten kantojen edellyttämän suojelun että eläintautien leviämisen näkökulmasta.

Ravintohoukuttimen käytön rajoitus tulisi toteuttaa siten, että vesilintujen metsästyksessä olisi ilman pyyntilupaa kiellettyä käyttää viljanjyviä tai mitä tahansa ihmisen perustamaa houkutinta, joka perustuu vesilintujen käyttämään ravintoon, jos tarkoituksena on vesilintujen houkuttelu sen avulla. Tällaisia ovat viljanjyvien lisäksi muun muassa eräät muut viljelykasvit. Niitä ei saisi hyödyntää vesilintujen metsästyksessä siten, että vesilintu ammutaan tällaiselle ruokintapaikalle tai vesilintu totutetaan käymään tällaisella paikalla ja metsästetään vesilinnun kulkureitillä tällaisen paikan lähiympäristössä. Toisaalta tulkinnasta on tarkoituksenmukaista rajata pois se, että ravintohoukuttimen käyttäminen ei ole tarkoituksellista.

Luonnon itsensä luoma ravinnonlähde ei kuitenkaan olisi kielletty. Myös viljellyt pellot, joilta satoa ei ole korjattu, houkuttelevat monissa tapauksissa vesilintuja, mutta metsästyksen kestävyysvarmistamiseksi ei ole tarpeen rajoittaa metsästystä tavanomaisessa viljan tai muun kasvin tuotannossa olevilla pelloilla. Samoin riistapeltojen kylväminen kosteikkojen, ojien ja vesistöjen läheisyyteen olisi edelleen mahdollista siten, ettei se rajoita vesilintujen metsästystä ja kokonaisuutena toiminta olisi suositeltavaa riistapeltojen muiden monimuotoisuusvaikutusten vuoksi ja koska paikalla kasvanut kasvusto ei muodosta samanlaista pistemäistä houkutinta kuin veteen tai rantaviivaan viety vilja. Ravintohoukuttimen käytön kiellon tulisi olla tarkoitettu koskemaan nimenomaan paikalle erikseen tuotua lisäravintoa.

Lupajärjestelmällä vesilintukannoissa esiintyvien ja niiden mukana leviävien tarttuvien eläintautien (erit. lintuinfluenssa) leviämisen riskit siipikarjataloudelle ja korkeapatogeenisten virusmuotojen myös luonnonvaraisille vesilintukannoille aiheuttama uhka pyritään estämään.

Vesilintukantojen taantumien pysäyttämiseksi ravintohoukuttimen avulla metsästystä rajoitettaisiin, mutta rajoituksia voitaisiin väljentää kantojen elvyttyä elinvoimaiseksi. Pyyntilupajärjestelmällä ravintohoukuttimen käyttöä voitaisiin ohjata sallituksi rajoitetusti, niin että se kannustaisi perustamaan ja hoitamaan luonnon monimuotoisuutta lisääviä, laadukkaita patoamalla perustettuja kosteikkoelinympäristöjä, kuten SOTKA-hankkeessa perustettuja laadukkaita kosteikkoja.

Ravintohoukuttimen käyttö sallittaisiin vesilintujen metsästyksessä pyyntiluvalla elinkeinomuotoisessa kaupallisessa istutettuihin lintujen metsästyksessä perustetuilla kosteikoilla, sillä istutettujen lintujen ylläpito metsästysalueella edellyttää käytännössä välttämättä keinoruokintaa.

Pyyntiluvan myöntämisen edellytyksiksi voitaisiin asettaa, että keinotekoista ravintohoukutinta ei saisi käyttää vesilintujen metsästyksessä merkittävien vesilintujen levähdysalueiden tai siipikarjan tuotantotarhojen läheisyydessä.

Seurantamittarit: pyyntilupien määrät, eläintautien tartuntojen määrät.

1.2.1. Elinkeinomuotoisen kaupallisen metsästyksen ohjaaminen

Pyyntilupajärjestelmän avulla metsästyksessä käytettävien ravintohoukuttimien sijainti ja pyyntiluvalla sallittavat saalismäärät ovat ennalta viranomaisien tiedossa. Pyyntilupa otettavilla määräyksillä varmistetaan, että ravintohoukuttimen avulla sallittava vesilintujen metsästys ei kohdistu liiallisesti luonnonvaraisiin lintukantoihin ja toimintaan liittyvät eläintautien leviämisen riskit voidaan hallita ja toimintaa voidaan tehokkaasti valvoa.

Lailla (tai lain nojalla alemman asteisilla säädöksillä) säädettävillä pyyntiluvan myöntämisen edellytyksillä varmistetaan lupajärjestelmän ennakoitavuus elinkeinotoiminnan kannalta tärkeän vakaan toimintaympäristön varmistamiseksi. Lailla (tai lain nojalla alemman asteisilla säädöksillä) voidaan säätää pyyntiluvan kestosta esimerkiksi 5 vuoden ajaksi.

Seurantamittarit: istutettujen lintujen määrät, pyyntilupien nojalla sallittavat ja saaliiksi saadut pyyntimäärät

1.3. Vesilintujen metsästyksen kehitetään kannanvaihteluihin sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä

Vesilintujen metsästyksen kehitetään ja otetaan käyttöön tuoreeseen riistalaskentatietoon perustuva kannanvaihteluiden mukaan sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä.

Vesilintulaskentojen tiedontuotantoa nopeutetaan siten, että kesän vesilintulaskentojen perusteella voidaan säädellä metsästystä vielä ennen syksyn metsästyskauden alkamista (ks. toimenpide 3.1.).

Metsästäjäkohtainen saaliskiintiö säädettäisiin koskemaan sinisorsan ja tavin yhteenlaskettua saalismäärää ja sen lisäksi erikseen muiden puolisuikeltajien lajiryhmän (haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi) yhteenlaskettua saalismäärää vuorokaudessa.

Vesilintukantojen taantuman pysäyttämisvaiheessa säädettäisiin määräaikaisesti vuosina 2023-2026 päiväkiintiö, esim. 5 sinisorsaa tai tavia/vuorokausi ja lisäksi enintään 1 muu puolisuikeltajasorsa/vuorokausi, jotta metsästysverotusta kevennetään ja kannat saadaan elpymään nousuun.

Kantojen elvyttyä elinvoimaisiksi voisi metsästyksen eettiset periaatteet ja kohtuullisen saalismäärän tavoitteen huomioon ottava päiväkiintiö olla suurempi ja joustavampi.

Jatkossa päiväkohtaisen saaliskiintiön avulla metsästyspainetta voitaisiin pienentää tai suurentaa laskentatulosten perusteella kannan laskujen ja nousujen mukaan vuosittain vielä ennen metsästyskauden alkua. Päiväkohtaisen ja lajiryhmän yhteisen saaliskiintiön etuna voidaan pitää myös sitä, että se säätelee yhtäläisesti sekä Suomen paikallisen pesimäkannan, että Pohjois-Venäjällä pesivän ja Suomen läpi muuttavan kannan metsästysverotusta, ja jättää metsästäjälle joustavuutta metsästyksen kohdentamiseen lajiryhmän sisällä. Sinisorsan ja tavin yhteenlasketun päiväkiintiön tavoitteena on keventää tavikannan verotusta, sallien kuitenkin kohtuullisen metsästäjäkohtaisen päiväsaalismäärän. Usein sinisorsia ja taveja saadaan saaliiksi samoissa metsästystilanteissa. Tavin pienempi koko verrattuna sinisorsaan voi edistää metsästysverotuksen

kohdentamista saman kiintiön sisällä kooltaan suurempiin sinisorsiin ja sitä kautta myös keventää tavin metsästyspainetta.

Seurantamittarit: Metsästäjäkohtaiset saalismäärät

1.3.1. Saaliskiintiöiden soveltaminen elinkeinomuotoisessa kaupallisessa metsästyksessä

Elinkeinomuotoisessa kaupallisessa metsästyksessä, joka perustuu istutettujen lintujen metsästykseseen, voitaisiin poiketa metsästäjäkohtaisesta saaliskiintiöstä esimerkiksi siten, että ravintohoukuttimen käyttöön myönnettyyn pyyntilupaan liitetään lupa, jonka nojalla etukäteen ilmoitettuun istutettujen lintujen määrään suhteutettua saalismäärää ei laskettaisi metsästäjäkohtaiseen saaliskiintiöön.

1.3.2. Kehitetään lainsäädäntöä erävalvonnan toimintavaltuuksien laajentamiseksi saalin tarkastamiseen.

Saaliskiintiöiden käyttö metsästyksen säätelymekanismina edellyttäisi, että lainsäädäntö tarjoaisi tehokkaat keinot niiden valvontaan.

1.4. Metsästysajat

Metsästysaikojen ei tulisi ajoittua päällekkäin lintujen pesimäajan kanssa. EU:n komissio on päivittänyt vuonna 2022 eräitä lintudirektiivin lisääntymiskausia koskevan tieteellisen katsauksen (Euroopan komissio 2022b).

Telkän ja tukkasotkan metsästysaika olisi perusteltua siirtää alkamaan Pohjois-Suomessa **1.9. alkaen**.

Pyritään parantamaan tietoaaineistoja ja niiden saamista viranomaisten käyttöön lintujen pesimäaikojen määrittämiseksi läpinäkyvällä, tieteellisesti perustellulla tavalla.

1.5. Elinympäristöjen hoito

Vesilintujen riistanhoidossa siirrytään viljaruokinnan sijaan luonnon monimuotoisuutta lisäävien poikastuottoalueiden perustamiseen ja hoitoon. Metsästysmahdollisuuksien säätelyllä ohjataan riistanhoitoa kannustavasti luonnon monimuotoisuutta parhaiten lisäävien tuottavien poikueympäristöjen perustamiseen. Keinotekoisen ravintohoukuttimen käytön rajoittaminen (toimenpide 1.2.) kannustaisi perustamaan ja hoitamaan luonnollista ravintoa tuottavia poikueympäristöjä, sillä nämä olisivat myös parhaita metsästysalueita.

Keskeisiä toimenpiteitä on heikentyneiden elinympäristöjen parantaminen SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla sekä riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen.

Toimenpiteet:

- o Rakennetaan ja kunnostetaan kosteikkoja 500 kpl.

- o Kunnostetaan arvokkaita lintuvesiä (N2K SPA) 200 kpl.

- o Laajennetaan vieraspetojen poistopyyntiä entisten lisäksi 70 uudelle lintuvedelle.

- o Elvytetään erityisesti merilinnustoa poistamalla vieraspetoja hankkeissa Biodiversea Life 2027 asti, Sotka saariston vieraspedot- hankkeen jatkohanke Kohti vastuullista vieraspetopyyntiä 2024 asti, sekä jatkuvassa Metsähallituksen luontopalveluiden saariston vieraspetojen poistopyynnissä.

- o Perustetaan lintuvesille 150 levähdysaluetta vapaaehtoisuuteen perustuen.

Seurantamittarit: perustettujen kosteikkojen määrä, kunnostettujen arvokkaiden lintuvesien määrä, vieraspetojen pyyntialueiden määrä (lintuvedet kpl), vieraspetopoiston kattavuus saaristossa, levähdysalueiden määrä.

2. Tavoite: Vesilintujen metsästäjien osaamista, eettisyyttä ja vastuullisuutta lisätään

Toimenpiteet:

2.1. Haavakoiden vähentäminen

Haavakoiden vähentämiseksi metsästäjien osaamisen vaatimuksia tulisi nostaa. Ampumataitoja voitaisiin parantaa ja siten haavoittamisen riskiä pienentää liittämällä metsästäjätkinnon yhteyteen suoritettava käytännön ampumakoulutus (esim. Metsästysammunnan ABC). Kattava uusien metsästäjien ampuma- ja aseenkäsittelykoulutus edistäisi myös metsästyksen turvallisuutta.

Nykytilanteessa metsästäjätkinnon suorittaa vuosittain noin 7000 henkilöä. Suomen Metsästäjäliiton Metsästysammunnan ABC-hankkeessa useat riistanhoitoyhdistykset ovat ryhtyneet järjestämään Metsästysammunnan ABC-koulutusta ja lisäksi Suomen Metsästäjäliiton pilottihankkeessa mm. palkattujen kahden ammattimaisen kouluttajan avulla koulutettiin koko maassa yhteensä jo noin 1 200 metsästäjää vuonna 2022.

Seurantamittarit: Metsästysammunnan ABC-koulutuksen suorittaneiden määrä (hlö) ja osuus uusista metsästäjistä (%), RHY:iden järjestämien ampumakoulutusten määrä (kpl) ja kattavuus %

2.2. Hämärämetsästyksen kieltäminen

Eri vesilintulajien kantojen tilassa on suurta vaihtelua, ja niiden kestävyys metsästysverotukselle on erilainen. Monet lajit muistuttavat toisiaan rakenteellisesti ja kooltaan, ja huonoissa valaistusolosuhteissa niiden erottaminen esim. lentokuvion perusteella on vaikeaa kokeneellekin lintuharrastajalle tai metsästäjälle. Lajien erottamisen vaikeus on tunnistettu useissa maissa, joissa metsästystä hämäräaikaan on jo rajoitettu. Usein käytetty rajoitus on tunti ennen auringonnousua, ja tunti auringonlaskun jälkeen.

Lajintunnistuksen lisäksi paremmissa valaistusolosuhteissa ampuminen helpottaa etäisyyden arviointia lintuun, millä on suuri merkitys haavakoiden vähentämisessä. Lähestyvä lintu havaitaan aiemmin, mikä parantaa ampumatilannetta ja osumatarkkuutta. Myös haavakoiden etsiminen on helpompaa ennen pimeää. Hämärässä ampumisen sosiaalinen kestävyys on niin ikään heikko, ja aiheuttaa konflikteja metsästäjien ja paikallisten asukkaiden välillä. Hämärämetsästyksen kieltämisen positiivisia vaikutuksia ovat lajintunnistuksen ja amputilanteen parantuminen, sekä

sosiaalisen kestävyuden paraneminen. Vesilintujen aktiivisin iltalento ajoittuu hämäräaikaan, joten hämäämetsästyksen kieltäminen todennäköisesti pienentää saaliita.

Valmistellaan lainsäädäntömuutos hämäämetsästyksen kieltämiseksi tunti auringon laskun jälkeen, ja jatkuen tuntiin ennen auringon nousua.

2.3. Taantuneiden vesilintulajien kaupan kieltäminen

Valmistellaan lainsäädäntömuutos taantuneiden riistavesilintujen kaupan kieltämiseksi: tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, tukkasotka, nokikana, haahka.

2.4. Haavakoiden talteen saamisen edistäminen

Edistetään metsästyksessä noutavien koirien käyttöä mahdollisimman kattavasti koulutuksen ja viestinnän avulla.

Pyyntiluvan varaisesti sallitussa ravintohoukuttimen avulla metsästyksessä ja istutettujen lintujen metsästyksessä edellytettäisiin pyyntiluvan ehdoissa pakollista noutavan koiran käyttöä.

2.5. Lajintunnistuskoulutuksen edistäminen

Kehitetään vesilintulajien lajintunnistuskoulutusta metsästäjätkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä erillisten koulutusten ja materiaalien avulla.

Arvioidaan tarvetta vesilintukokeen säätämiseen.

3. Tavoite: vesilintukantojen seuranta ja tutkimusta kehitetään

Kehitetään vesilintujen seuranta ja kantojen kehittymisen arviointia siten, että käytettävissä olevat tietoaineistot mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn.

Kehitetään vesilintujen seuranta ja tutkimusta niin, että se tuottaa tietoa tulevaisuudessa kehitettävän koko muuttoreitin kattavan kannan vaihteluihin sopeutuvan metsästyksen säätelyn (engl. *adaptive harvest management*) perustaksi.

Pyritään hyödyntämään lintulaskentaverkostoa ja metsästysnäytteitä tautitutkimuksen ja -seurannan kannalta yhteistyössä alan tutkimuslaitosten kanssa (tautien ennaltaehkäiseminen ja varhainen havaitseminen).

Toimenpiteet:

3.1. Vesilintukantojen seuranta ja tutkimus

Kehitetään vesilintujen pari- ja poikuelaskentapisteverkostoa tavoitteellisesti vesistötyyppi- ja aluekohtaisen edustavuuden parantamiseksi. Edistetään vesilintujen kanta-arvioiden ja seurantojen tarkentamista elinympäristömallinnuksen ja mahdollisten erillisten lentolaskentojen avulla täydentäen erityisesti Pohjois-Suomessa.

Nopeutetaan vesilintujen piste- ja poikuelaskentojen aineistojen keruuta ja kanta-arvioita siirtymällä käyttämään kokonaan sähköisiä järjestelmiä siten, että käytettävissä olevat tietoaineistot mahdollistavat vesilintujen metsästyksen vuosittaisen säätelyn.

Kehitetään vesilintukantojen verotussuositusten tuottamista mallintamalla tietojärjestelmien avulla mahdollisimman pitkälle automaattisesti.

Selvitetään saalistietojen ja siipinäytteiden tutkimuksella metsästyksen ajoittumista ja metsästyksen kohdistumista Suomen omaan pesimäkantaan ja Suomen kautta muuttaviin kantoihin (rengastus, GPS-lähettimeet, isotooppianalyysit).

Tiivistetään yhteistyötä muuttoreitin muiden maiden tutkimuslaitosten, yliopistojen sekä tutkimusta ja kannanhoitoa kehittävien konsortioiden kanssa.

4. Tavoite: Suomi ottaa aktiivisen roolin kansainvälisessä yhteistyössä

Suomi tukee AEWA-sopimuksen koko muuttoreitin kattavaa kannanvaihteluihin sopeutuvaa metsästyksen säätelyjärjestelmää, ja tavoittelee, että AEWA-sopimuksen metsästettävien lajien liitteet päivitetään joka kolmas vuosi kantojen vaihtelun mukaan. Suomen tavoitteena on, että AEWA-sopimuksen joustavaa metsästyksen säätelyjärjestelmää kehitetään entistä kattavammaksi toimintamalliksi.

AEWA:ssa luotua kannan tilan ja vaihteluihin sopeutuvan hanhien metsästyksen säätelyjärjestelmän kaltaista mallia tulisi kehittää laajemman lajijoukon kattavaksi. Tällä hetkellä ei ole olemassa vuosittaisia kanta-arvioita ja verotussuunnitelmia yleisimmille metsästettäville puolisukeltaja- tai sukeltajasorsille muuttoreittitasolla. Suomi korostaa ja tukee myös kansainvälisesti vesilintujen elinympäristöjen suojelua ja ennallistamista.

Vesilintukantojen hoidossa muut pohjoismaat ovat myös keskeisen tärkeitä yhteistyökumppaneita, joiden kanssa tavoitellaan tiiviimpää yhteistyötä, erityisesti Tanskan ja Ruotsin kanssa.

Toimenpiteet:

4.1. Vaikuttaminen EU:n työryhmissä

Vaikutetaan EU:n työryhmissä (NADEG, Task force on Recovery of the Bird Species) taantuvien lajien elinympäristöjen hoidon edistämiseksi ja kannan tilan ja vaihteluihin sopeutuvien metsästyksen säätelyjärjestelmien kehittämiseksi taantuville metsästettäville vesilintulajeille ensisijaisesti AEWA-sopimuksen puitteissa koko muuttoreitin kattavasti.

4.2. AEWA:n hanhityöryhmän rahoitus

Pyritään varmistamaan AEWA:n Euroopan hanhikantojen hoidon työryhmän ja alustan (AEWA EGMP IWG) Suomen vapaaehtoisen rahoitusosuuden jatkuvuus täysimääräisenä.

4.3. Kansainvälinen puolisukeltajavesisilintujen monilajisuunnitelma

Pyritään saavuttamaan yhteisymmärrystä EU:ssa ja sen jälkeen päätös AEWA:ssa sisävesien puolisukeltajavesisilintujen ja kosteikkojen monilajisuunnitelman kehittämisestä sisältäen soveltuvien osin sopeutuvan metsästyssäätelyn mekanismin toteutettavaksi AEWA-sopimuksen ja EU:n yhteistyönä, sekä osallistumaan osaltamme aikanaan suunnitelman kehittämisen ja toimeenpanon rahoitukseen.

4.4. Koko muuttoreitin ”vesilintuimisto”

Edistetään EU:n ja AEWA:n puitteissa koko muuttoreitin kattavan kanta-arvioita, saalistilastoja ja metsästysverotussuosituksia tuottavan ”vesilintuimiston” (vrt. AEWA EGMP Data Center) toimintamallin luomista ja Suomen tutkimuslaitosten ja yliopistojen osallistumista siihen.

4.5. Kansainväliset hoitosuunnitelmat

Jatketaan aktiivista työtä AEWA-sopimuksen puitteissa metsähanhen, merihanhen, allin ja haahkan kansainvälisten hoitosuunnitelman toimeenpanemiseksi ja koko muuttoreitin kattavan metsästyssääteilyjärjestelmän kehittämiseksi. Pyritään varmistamaan Suomen rahoitusosuuden jatkuvuus.

4.6. EU:n ennallistamistavoitteet

Vaikutetaan EU:n ennallistamistavoitteiden toteuttamiseen niin, että ne edistävät vesilintujen elinympäristöjen hoitoa kustannustehokkailla, maanomistajia, metsästäjiä ja muita kansalaisia motivoivilla ja vapaaehtoisilla keinoilla.

Lähdeluettelo:

AEWA. 2022. Waterbirds Populations Portal. African-Eurasian Migratory Waterbirds Portal
<http://wpe.wetlands.org/explore?conservation=1>

Clausen, K. K., Holm, T. E., Haugaard, L., & Madsen, J. 2017. Crippling ratio: A novel approach to assess hunting-induced wounding of wild animals. *Ecological Indicators* 80: 242-246 (2017).
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X17302996>

Euroopan komissio. 2008. Luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun neuvoston direktiivin 79/409/ETY ("lintudirektiivi") mukaisesti harjoitettavaa metsästystä koskeva ohjeasiakirja. Helmikuu 2008.
https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/hunting_guide_fi.pdf

Euroopan komissio. 2022a. NADEG Task Force on the recovery of bird species TERMS OF REFERENCE. Doc NADEG 21-12-04. Muokattu 8.3.2022.
<https://circabc.europa.eu/ui/group/fcb355ee-7434-4448-a53d-5dc5d1dac678/library/6dc56019-3f3c-4d9f-a1a0-a1de05206dee/details>

Euroopan komissio. 2022b. Lintudirektiivin nojalla metsästettävät lintulajit – Tieteellinen yleiskatsaus lintujen pesimäalueille paluuta koskevista kausista ja lisääntymiskausista jäsenvaltioissa. Osa 1.
https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/action_plans/docs/Huntable%20bird%20species%20under%20the%20BD/Huntable%20bird%20species%20under%20the%20BD%20-%20Introduction%20FI.pdf

Osa 2. Lajikohtaiset lisääntymis- ja muuttoajat
https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/KCD_species%20accounts_2021_11_14.pdf

Holopainen, S., Cehovska, M., Jaatinen, K., Laaksonen, T., Lindén, A., Nummi, P., Piha, M., Pöysä, H., Toivanen, T., Väänänen, V.-M. & Lehikoinen, A. 2022: A rapid increase of large-sized waterfowl does not explain the population declines of small-sized waterbird at their breeding sites. — *Global Ecology and Conservation* 36: e02144.

Honkonen, I. 2020. Ainakin 83 000 metsästyskoiraa lähtee syksyisin metsälle. Jahtimedia. 11.8.2020. <https://jahtimedia.fi/metsastyskoirat/metsastyskoirien-maara-suomessa>

Lehikoinen, A., Rintala, J., Lammi, E. & Pöysä, H. 2016: Habitat-specific population trajectories in boreal waterbirds: alarming trends and bioindicators for wetlands. — *Animal Conservation* 19: 88–95.

Luonnonvarakeskus. 2021. Pesivien vesilintuparien määrä on viime vuoden tasolla, sinisorsalla erinomainen poikastuotto. Uutinen 17.8.2021. <https://www.luke.fi/fi/uutiset/pesivien-vesilintuparien-maara-on-viime-vuoden-tasolla-sinisorsalla-erinomainen-poikastuotto>

Luonnonvarakeskus. 2022. <https://www.riistakolmiot.fi/raportit/kettu-2022/>

Pavón-Jordan, D., Santangeli, A. & Lehikoinen, A. 2017: Effects of flyway-wide weather conditions and breeding habitat on the breeding abundance of migratory boreal waterbirds. — *Journal of Avian Biology* 48: 988–996.

Pellikka, J., Forsman L., Väänänen V.-M. 2018. Vesilinnustajat saaliin saajina – paljonko on paljon? *Suomen Riista* 64: 83-94.

Pellikka, J., Kauhala, K., Holmala, K., Forsman, L. 2020. Riistan ruokinta ja metsästys. *Suomen Riista* 66: 21-37 (2020).

Piha, M., Lindén, A., Lehikoinen, A. & Rajala, T. 2022. Vesilintuseurannan tulokset 2022. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 66/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 19 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-484-5>

Pohja-Mykrä, M.; Matilainen, A.; Kujala, S.; Hakala, O.; Harvio, V.; Törmä, H.; Kurki, S. 2018. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018 Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. (2018-05-24) <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-546-4>

Pöysä, H., Rintala, J., Lehikoinen, A., Väisänen, R. A. 2013. The importance of hunting pressure, habitat preference and life history for population trends of breeding waterbirds in Finland *Journal of Wildlife Research* 59: 245–256.

Suomen riistakeskus. 2018. Taantuvien riistavesilintujen hoidon toimenpideohjelma. https://riista.fi/wp-content/uploads/2019/03/riistavesilinturaportti_A4.pdf

Sörensen, I. H. 2020. A Danish perspective on Waterbird reserve networks & efforts to reduce crippling. Riistapäivät 2020, Turku. <https://www.slideshare.net/LukeFinland/a-danish-perspective-on-waterbird-reserve-networks-amp-efforts-to-reduce-crippin-iben-hove-sorensen>

Väänänen, V.-M., Nummi, P., Rautiainen, A., Asanti, T., Huolman, I., Mikkola-Roos, M., Nurmi, J., Orava, R., Rusanen, P. 2007. The effect of raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* removal on waterbird breeding success. Suomen Riista 53: 49–63, in Finnish with English summary

Väisänen, R. A., Sirkiä, P. & Lehikoinen, A. 2018: Suomen pesivän maalinuston kannanvaihtelut 1975–2017. — Linnut -vuosikirja 2017: 16–31.

OSA 2: VASTUULLINEN RIISTALINTUTARHAUS

Sanasto

Tarhalintu = Lintu, joka elää pitopaikaksi luokitellussa tarhassa.

Luonnonvarainen lintu = Lintu, joka elää tarhan ulkopuolella. Voi olla riistalintu, joka on vapautettu tarhasta luontoon.

Tarhasta vapautettu lintu = luonnonvarainen lintu.

Eläinten pitopaikka = mikä tahansa tila, rakenne, tai ulkotiloissa tapahtuvan tuotannon ollessa kyseessä ympäristö tai paikka, jossa pidetään eläimiä tai sukusoluja ja alkioita joko tilapäisesti tai vakituisesti. (Eläinten terveyssäädös 429/2016 4 artikla 27). Kts. Myös vapautustarha.

Riistalintutarha = Riistanhoidollinen tarha, missä kasvatetaan riistalintuja.

Emolintutarha, siitostarha = Paikka, jossa sukukypsiä emolintuja pidetään munitusta varten.

Poikasten kasvatustila = Tila, jossa pidetään 0-6 (-8) viikon ikäisiä riistalintujen poikasia.

Lämpöeristetty ja/tai muutoin lämmin tila, jossa usein erillinen pieni ulkotarha. Tila muistuttaa perinteistä siipikarjan pitotilaa.

Kasvatustarha = Tarha, jossa lintujen kontakti luonnonvaraisiin lintuihin minimoitu.

Kasvatustarhassa pidetään lintuja 5 viikon iästä lähtien.

Vapautustarha = Tarha, josta linnut vapautetaan maastoon. Voi sisältää mahdollisuuden lentää ulos ja palata tarhaan. Kontaktia luonnonvaraisiin lintuihin ei pystytä kokonaan estämään. Osa vapautustarhasta voi olla katettu suojaamaan lintuja petolinnuilta ja tautitilanteen hallitsemiseksi.

Villiinnyttämistarha = Isokokoinen tarha, jossa linnuilla on mahdollisuus harjoitella lentämistä sekä tietyissä määrin luonnollista käyttäytymistä. Termiä käytetään vaihtelevasti kasvatus- ja vapautustarhoista.

Pienillä riistalintutarhoilla, joissa kasvatetaan esimerkiksi vain yksi lintuerä, sama tila voi toimia useissa tarkoituksissa.

1. STRATEGINEN TAVOITE

Riistalintujen tarhauksessa noudatetaan lainsäädännön vaatimuksia ja yleisiä hyviä käytäntöjä koskien lintujen hyvinvointia ja eläintaudeilta suojautumista.

2. RIISTALINTUJEN TARHAUS SUOMESSA

Riistalintujen tarhaus on kasvava elinkeino, jota harjoitetaan perinteisen maa- ja metsätalouden rinnalla, osana riistataloutta. Riistataloudella on maaseudulla monipuolisesti työllistävä vaikutus sisältäen muun muassa elinympäristöjen ja riistakantojen hoitoa, suoraan riistalihasta saatavaa tuloa sekä riistaan kytkeytyvää turismia. Riistalintujen tarhaaminen mahdollistaa ennustettavamman tulonlähteen kuin pelkkiin luonnonvaraisiin riistalintuihin perustuva riistatalous.

Riistalintujen tarhaus eroaa merkittävästi tavanomaisesta siipikarjanpidosta sesonkiluonteensa takia. Riistalinnuilla on soidinajat sekä keväällä lyhyehkö munimiskausi, jolloin emolinnuilta kerätään munia haudottavaksi. Linnuilla halutaan säilyttää mahdollisimman luonnonmukainen käyttäytyminen, eikä niitä siksi haluta pitää tarhassa kuin välttämätön aika. Luontoon vapautettavien lintujen tulee kyetä välttämään saalistajia luonnossa, mikä edellyttää hyvää kuntoa ja lentokykyä, sekä opittuja reaktiomalleja eri pedoille. Tarhauksessa pyritään käyttämään emolintuina luonnonlintuja, jolloin varmistetaan jälkeläisten hyvä perimä, mikä puolestaan edistää lintujen selviämistä luonnossa. Munien keruuvaiheen päätyttyä emolinnut vapautetaan takaisin luontoon, jolloin niiden tarhat tyhjenevät. Haudontakoneesta kuoriutuvat poikaset täyttävät poikastilat ja ajan myötä kasvatustilat sekä villiinnyttämis- ja vapautustarhat, niin että lopulta riistalintutilalla ei välttämättä ole lainkaan varsinaisia tarhalintuja. Ravinnonhankinta luonnosta vaatii tarhassa kasvaneen linnun elimistöltä mukautumista, ja siksi tarhasta vapauttamisen jälkeen lintuja tuetaan ruokinnalla alkuun. Ruokinnan avulla voidaan myös houkutella lintuja pysymään tietyillä alueilla, sekä varmistaa paikkalintujen selviäminen talven yli.

Suomessa tarhataan riistalinnuista pääasiassa peltokanalintuja, fasaaneja (*Phasianus colchicus*) ja peltopyyitä (*Perdix perdix*), sekä heinä- eli sinisorsia (*Anas platyrhynchos*). Näiden lisäksi on pienimuotoista hanhien (*Anser spp.*, *Branta canadensis*), metsäkanalintujen metson (*Tetrao urogallus*), teeren (*Lyrurus tetrrix*) ja riekon (*Lagopus lagopus*) tarhausta. Riistalintuja tarhataan sekä siitoslintuina että luontoon vapautettavina lintuina. Osa tiloista myy itse tuotettuja tai ulkomailta ostettuja munia, untuvikkoja ja eri-ikäisiä lintuja muille harrastajille, lisäksi lintujen lihaa

myydään myös suoraan ravintolakäyttöön. Osa tiloista taas keskittää toimintansa vapautettaviin lintuihin, ja ostaa poikasia jotka kasvatetaan vapautusikäisiksi, tai ostaa suoraan vapautusikäisiä lintuja. Emolintutarhat voivat ottaa siitoslintuja myös suoraan luonnosta syksyllä, loppupalvesta sekä keväällä. Kun luonnonvaraiset linnut suljetaan tarhaan, ne luetaan eläintautilainsäädännössä siipikarjaksi ja niiden pitoon sovelletaan myös eläinten hyvinvointilainsäädännön vaatimuksia.

Lintuja vapautetaan luontoon tarkoituksena luoda metsästettävä luonnonkanta tai vahvistaa jo olemassa olevaa kantaa, tai vain yksittäisiä metsästystapahtumia varten. Etenkin fasaaneja vapautetaan lintukoirien koulutus- ja koetarkoitukseen hyvinkin pieniä määriä kerrallaan. Luontoon vapautettavien lintujen tulee kuitenkin aina olla kelpollisia selviämään luonnossa ja maaston, johon linnut vapautetaan, tulisi vastata lintujen luontaisia tarpeita.

Tarhoissa kasvatettavat linnut eroavat perimältään kasvatustarkoituksen mukaan, kuten myös niiden kasvatuskäytännöt. Luonnossa tarhalinnut voivat risteytyä luonnonvaraisten lintujen kanssa, ja tämä tulisi huomioida luontoon vapautettavien tarhalintujen kasvatuksessa. Tällä hetkellä ei ole olemassa erityistä ohjeistusta riistanhoidollisten tarhalintujen kasvatuksen hyvistä käytännöistä, mutta eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996) sekä valtioneuvoston asetus 675/2010 koskevat myös riistalintuja. Tähän lukuun on koottu yleistasoinen kuvaus riistalintutarhauksen toimintavoista. Jäljemmissä luvuissa ohjeistetaan tarkemmin riistalintutarhasta koskevasta lainsäädännöstä ja tarttuvien tautien torjuntaan liittyvistä hyvistä käytänteistä, joilla tavoitellaan riistalintutarhauksen parempaa riskien hallintaa myös riistalintutarhayrittäjän näkökulmasta.

2.1. Fasaani

Suomessa on tällä hetkellä yli 250 fasaanien pitopaikkaa. Näistä suurin osa on pieniä, alle 100 linnun tarhoja. Yli tuhannen linnun tarhoja on kymmenkunta. Tarhassa kasvatettuja fasaaneja vapautetaan luontoon ja metsästetään sitten riistana ravinnoksi. Lihaa myydään myös ravintolakäyttöön. Saalismäärä on vuositasolla kymmeniä tuhansia yksilöitä.

Fasaanin munat joko ostetaan tai tuotetaan omista siitoslinnuista. Osa tarhoista ostaa untuvikkoja tai aikuisia lintuja toisilta tarhoilta. Munia kerätään siitoslinnuilta huhti-toukokuun ajan. Fasaani ei tarhassa yleensä haudo itse munia vaan ne kerätään päivittäin tarhasta odottamaan koneellista haudontaa. Hautomakoneeseen laitetaan vain puhtaita, hyvälaatuisia munia joiden alkuperä tunnetaan. Ammattitarhaajat pesevät munat desinfiointiaineilla ennen haudontaa.

Munia haudotaan hautomakoneessa noin 23-24 pv ajan. Haudonnassa tulee noudattaa hyviä haudonta-käytäntöjä, jotta kuoriutuvat poikaset ovat mahdollisimman elinkelpoisia ja kuoriutumisprosentti korkea. Kuoriutuneet poikaset saavat kuivua hautomakoneessa, ja vasta vuorokauden ikäisiä poikasia kannattaa alkaa siirtää. Poikaset selviävät ruskuaispussin avulla muutaman päivän ilman ruokaakin, mutta vedoton ja lämmin tila on niiden hyvinvoinnin kannalta ehdoton ensi hetkistä alkaen. Poikaskehässä poikasilla tulee olla vettä ja ruokaa heti tarjolla ja lämpölamppu tai -elementti, jonka alle poikaset voivat asettua. Poikaskehän pohjalle laitetaan kuivikkeita, esim. olkea, haketta, turvetta tai kutterinpurua. Poikasten ruoka- ja vesiastioiden hygieniasta tulee huolehtia päivittäin. Astioiden tulee olla linnunpoikasille soveltuvia. Untuvikkojen kuivikkeet vaihdetaan eri haudontaerien välillä.

Poikasten kasvaessa vähennetään lämpöä ja lisätään tilaa. Tilan tarve kasvaa, kun linnut kasvavat. Noin neljän viikon iässä voi lintuja alkaa totuttaa ulkotarhaan, kuuden viikon ikäisenä lintuja voi jo alkaa vapauttaa, mikäli säät niin sallivat. Ulkotarhassa on hyvä olla katettu alue, jossa linnut pääsevät sateensuojaan. Tarhan tulee olla myös pedoilta suojattu. Fasaanit houkuttelevat paikalle sekä maapetoja (mm. minkkejä ja kettuja) sekä petolintuja. Myös rotat voivat tappaa nuoria lintuja. Isoissa ulkotarhoissa, niin sanotuissa villiinnyttämistarhoissa, linnuilla on mahdollisuus harjoitella lentämistä sekä tietyissä määrin luonnollista käyttäytymistä. Rehu- ja vesihygienia hoidetaan kuten edellä.

Lintujen vapautuksessa luontoon on eri tapoja. Lintuja voidaan vapauttaa suoraan kasvatustarhoista, viedä erissä maastoon suoraan vapaaksi tai sitten maastossa voi olla erillisiä vapautustarhoja, joista linnut esimerkiksi avoimen katon kautta lentävät maastoon, mutta pääsevät takaisin tarhaan maan tasalla olevan katiskan kautta turvaan yöksi. Luonnonravintoon ja petoihin tottumattomat linnut hyötyvät tällaisesta totuttelusta. Tarhassa ne voivat yöpyä ja ruokailla ilman pelkoa saaliiksi joutumisesta.

Fasaaneille rakennetut ammattilaistarhaajien ulkotarhat ovat yleensä salaojitettuja ja rakennettu läpäisevälle hiekkapohjalle, jonka pintahiekka uusitaan vuosittain samalla kun pohja kalkitaan. Tällöin tarhat läpäisevät hyvin veden, ja lois- ja tautiongelmat pienenevät. Harrastetarhaajienkin tulisi huolehtia tarhanpohjien puhdistusmahdollisuudesta. Tarhojen katto ja seinärakenteet ovat vaihtelevia, usein verkkoa ja osin katettuja. Rehu ja vesi tuodaan tarhaan joko kantamalla tai automaateilla. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 (eläinterveysäännöstö) 9 ja 10 artikla edellyttävät toimijoilta eläinten pitämistä terveenä ja tietämystä siitä, kuinka tämä tapahtuu. Lisäksi kts. luku 5. Eläintautitartuntojen torjunta riistalintutarhoilla.

Fasaanitarhauksen vuoden kierto:

Maaliskuu: soitimen alku, huhti-toukokuu: munitus, munituksen jälkeen emolintujen riistaistutukset, huhti-kesäkuu: haudonta, touko-heinäkuu: untuvikko- ja nuorikkovaihe, kesä-elokuu: nuorikoiden totuttaminen ja vapauttaminen luontoon. Metsästyskausi: 1.9.- helmikuun loppu.

2.2. Peltopyy

Peltopyiden kasvatuksessa noudatetaan pääasiassa samoja periaatteita kuin fasaanien kasvatuksessa. Helsingin yliopiston Ruralia instituutin tekemässä raportissa (HY 2007), Toimintamallin kehittäminen riistatarhaukseen, Case: Peltopyytarhauksen toimintamallin kehittäminen, kuvataan peltopyyn tarhauksen, kasvattamisen ja luontoon vapauttamisen menetelmät sekä tarhaukseen liittyvät ongelmat ja kysymyksiä herättävät asiat.

Peltopyiden vapauttamisessa luontoon koetaan ongelmalliseksi nykyinen käsitys kahdesta eri alalajista sekä huoli niiden risteytymisestä. Peltopyyn hoitosuunnitelma (MMM 2007) tulisi päivittää ja sen yhteydessä tehdä uusi arvio Suomen nykyisen peltopyykannan geneettisestä perimästä.

2.3. Heinä- eli sinisorsa

HeinäSORsia tarhataan sekä luontoon vapautettaviksi istutuslinnuiksi metsästystarkoituksessa, että teuraslinnuiksi lihan takia. Istutetut heinäSORsat voivat houkutella villejä lintuja vesistöön ja toisaalta voidaan metsästä istutettuja sorsia. Lihaksi kasvatettavat sorsat eivät ole puhtaita heinäSORsia vaan ankan kanssa risteytettyjä, eikä näitä tulisi vapauttaa luontoon. Metsästyskäyttöön tarkoitettujen sorsien tulee olla hyviä riistasorsia eli niiden hyvät lentotaidot ja luonnossa selviäminen on tärkeää. Tarhattujen riistasorsien alkuperään kiinnitetään erityistä huomiota ja helposti kesyyntyvän lajin villiyttä pyritään edistämään muun muassa pyydystämällä emolinnut luonnosta tai pariuttamalla emolinnut villien lintujen kanssa.

Sorsien kasvatuksessa noudatetaan monin osin samoja periaatteita kuin fasaanien kasvatuksessa. Munia voidaan tuottaa joko omista siitoslinnuista tai ostaa haudottavaksi. Sorsia myydään untuvikoista alkaen ja voidaan istuttaa myös suoraan vesistöön kolmen viikon ikäisestä alkaen, sillä ne ovat lentokykyisiä vasta noin kymmenviikkoisina. Lentokykyisiä sorsia istutettaessa on aiemmin leikattu siipisulkia, mutta on hyvä huomioida, että uudessa eläinten hyvinvointilaissa esitetään, että siipisulkien leikkaaminen tässä tarkoituksessa tulisi kieltää eläimelle kärsimystä aiheuttavana toimenpiteenä.

Sorsat ovat nimensä mukaisesti vesilintuja ja luontoon istutettavien sorsien on päästävä veteen jo ensi hetkistä alkaen, jotta niiden höyhenpuku kehittyy oikein. Pienten poikasten pitää kuitenkin päästä myös lämpöön kuivattelemaan. Tarhauksen alkuaikoina sorsatarhat perustettiin luonnonvesien äärelle, mutta tätä ei nykyisin suositella. Sorsille kelpaa hyvin myös helpommin puhtaana pidettävät vesialtaat ja tarhan pohjat. Lainsäädännössä todetaan VNA 675/2010 4 § 2 momentissa, että ankan ja hanhen pitopaikassa on oltava lintulajille sopiva sisustus ja varustus. Pitopaikassa on oltava linnuille riittävä määrä sopivia vesiastioita, joissa linnut voivat kastella päänsä. Alle kolmen viikon ikäisen poikasen kastumista läpimäräksi on kuitenkin vältettävä. Maa- ja metsätalousministeriön asetus 369/2021 3 § 2 momentti ohjeistaa myös, että jos pitopaikassa on käytössä siipikarjan hyvinvoinnin kannalta tarpeellisia vesialtaita, on luonnonvaraisten vesilintujen ja petolintujen pääsy niihin estettävä.

2.4. Muut riistalinnut

Metsäkanalinnuista on tarhattu metsoa, teertä ja riekkoa. Aiempina vuosikymmeninä ajateltiin, että metsäkanalintuja voitaisiin tarhata ja istuttaa kuten peltokanalintuja fasaania ja peltopyytä, ja siten kasvattaa luontaisia kantoja, ja lisätä metsästysmahdollisuuksia. Tämä ei ole kuitenkaan osoittautunut kannattavaksi, eikä metsäkanalintuja nykyisin tarhatakaan kuin vähäisessä määrin.

Riistahanhia (metsä-, meri- ja kanadanhanhia) on tarhattu Suomessakin jonkin verran, mutta ne ovat epäkiitollisia istutettavia, sillä hanhet saavuttavat sukukypsyyden vasta 2-3 vuoden ikäisenä eivätkä ne useinkaan jää istutuspaikalleen. Toisaalta Suomen nykyinen kanadanhanhikanta on perua sekä Suomessa että Ruotsissa tehdyistä istutuksista, ja Suomen sisämaahan on istutettu onnistuneesti merihanhia.

3. RIISTALINTUTARHAUS LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ

3.1. Metsästyslaki

Metsästyslain (615/1993) 3 §:n määritelmän mukaan riistanhoidolla tarkoitetaan toimintaa, jonka tarkoituksena on riistaeläinkantoja säätelemällä, riistaeläinten elinolosuhteet turvaamalla tai niitä parantamalla taikka muulla tavalla lisätä, säilyttää tai parantaa riistaeläinkantaa ja eri eläinkantojen välistä tasapainoa. Lain esitöissä (HE 300/1992 vp) kuvataan keinoja, joilla edellä mainittu tarkoitus toteutettaisiin: muun muassa riistakannan lisäämiseksi ja parantamiseksi riistaeläimiä voitaisiin kasvattaa vapauteen päästettäviksi.

Metsästyslain 40 §:n mukaan Suomen riistakeskus voi riistanhoidollisia toimenpiteitä tai eläinten tarhaamista varten antaa metsästysoikeuden haltijalle luvan pyydystää riistaeläimiä elävänä käyttämällä pyydystämiseksi muutoin kiellettyjä pyyntivälineitä tai pyyntimenetelmiä. Mainittuun tarkoitukseen voidaan myöntää myös lupa pyydystää eläimiä rauhoitusaikana ja ottaa munia. Tarkempia säännöksiä luvan myöntämisen edellytyksistä, ja lupaan liitettävistä ehdoista, annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Metsästyslain 42 § todetaan, että vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan tuonti Euroopan unionin ulkopuolelta ja Euroopan unionin jäsenvaltiosta sekä niiden laskeminen luontoon on kielletty ilman Suomen riistakeskuksen lupaa. Lupa on evättävä, jos toimenpiteestä voi aiheutua haittaa luonnolle tai luonnonvaraiselle eläimistölle.

3.2 Eläinten hyvinvointia koskevat säädökset

Eläinsuojelulain (247/1996) ja -asetuksen (396/1996) eläinten pitoa, hoitoa, kohtelua ja lopetusta koskevia vaatimuksia sovelletaan myös riistalintuihin. Lisäksi sorsien ja hanhien pidolle asetetuista hyvinvointivaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksessa ankkujen ja hanhien suojelusta (675/2010). Silloin kun lintuja pidetään tuotantoeläiminä (esim. lihantuotantoa varten kasvatettavat sorsat), sovelletaan niihin Neuvoston asetusta eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä (EY) Nro 1099/2009]. Lopetusasetuksessa eläinten lopetuksella tarkoitetaan myös eläinten teurastamista. Lisäksi laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006) koskee soveltuvin osin elävien riistalintujen kuljettamista.

3.3. Muu lainsäädäntö

Kun riistalintuja kasvatetaan munien, lihan ja siitoseläinten tuottamiseksi tai riistalintujen luontoon istuttamista varten, määritellään riistalinnut siipikarjaksi, jota koskee kaikki muutakin siipikarjaa koskeva lainsäädäntö: Eläinterveyssäännöstö (EU) 2016/429 ja sen nojalla annetut delegoidut asetukset ja toimeenpanoasetukset, eläintautilaki (76/2021) ja sen nojalla annetut asetukset sekä laki eläintunnistusjärjestelmästä (1069/2021). Eläinterveyssäännöstö velvoittaa jokaiselta riistalintutarhaajalta omaa kirjanpitoa eläinten pitopaikkaan otetuista linnuista ja sieltä lähtevistä linnuista sekä lintujen kuolleisuudesta. Tilalta lähteviin lintuihin kirjataan niin poisluovutetut, myydyt kuin luontoon vapautetut linnut. Riistalintujen pitopaikat rekisteröidään eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin (eläinterveyssäännöstö ja 1069/2021).

Maa- ja metsätalousministeriön asetus varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisten ja kotieläiminä pidettävien lintujen välillä (369/2021) on annettu eläinterveyssäännöstön ja Suomen Eläintautilain 76/2021 nojalla. Asetuksen 369/2021 mukaisesti siipikarjan ja vankeudessa pidettävien lintujen pitäminen ulkona on kielletty vuosittain 8.2.–31.5. välisenä aikana. Kielto ei kuitenkaan koske sellaisia pitopaikkoja, joissa ulkotarhat on kauttaaltaan aidattu ja katettu riittävän tiheällä verkolla tai muulla vastaavalla tavalla siten, että luonnonvaraiset vesi- ja petolinnut eivät pääse kosketuksiin siipikarjan tai vankeudessa pidettävien lintujen kanssa. Jos lintuja pidetään tällaisissa ulkotarhoissa 8.2.–31.5. välisenä aikana, eläimistä vastuussa olevan toimijan on ilmoitettava kunnaneläinlääkärille ennakolta siipikarjan tai vankeudessa pidettävien lintujen ulkonapidosta.

4. RIISTALINTUJEN TARTTUVAT TAUDIT

Ruokavirastossa seurataan Suomen eläintautitilannetta ja ohjataan tautien torjuntaa. Ruokaviraston laboratoriossa tehdään siipikarjan ja luonnonvaraisten lintujen ruumiinavauksia sekä bakteriologisia, parasitologisia ja virologisia tutkimuksia. Eläintautien seurannassa Ruokaviraston laboratorion tutkimukset ovat keskeisessä osassa ja laboratorion tietokannassa olevia tietoja voidaan käyttää viranomaistoiminnan apuna. Ruumiinavaustutkimuksessa voidaan todeta tarttuvien tautien lisäksi muita sairauksia ja hyvinvointiin liittyviä ongelmia, joten tutkimuksilla saadaan tietoa myös lintujen terveydentilasta laajemmin.

4.1. Lakisääteisesti vastustettavat a-luokan eläntaudit riista- ja luonnonvaraisilla linnuilla

Lakisääteisesti vastustettavista eläinlääkintölainsäädännön a-luokan taudeista – entisistä helposti leviävistä eläintaudeista - tärkeimmät lintutaudit ovat korkeapatogeeninen lintuinfluenssa HPAI ja Newcastlel tauti ND. Taudit ovat tartuntavaltaan ja oireiltaan saman tyyppisiä. Korkeapatogeeninen lintuinfluenssa alkoi levitä maailmassa 2000-luvun alussa. Lintuinfluenssan pelättiin leviävän ihmisistä ihmisiin leviäväksi pandemiaksi. EU:n alueen lintuinfluenssaseuranta on käynnistynyt vuonna 2003. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaiselta EFSA:lta löytyy säännöllisiä raportteja tästä lähtien. Maailmanlaajuisesti ja etenkin EU:n alueella on ollut meneillään syksystä 2020 alkaen jatkuva HPAI-epidemia sekä luonnonvaraisissa linnuissa että siipikarjassa. Edellinen epidemia-aalto oli vuonna 2016–2017, jolloin Suomessa tavattiin ensimmäisen kerran korkeapatogeenista lintuinfluenssaa. Vuonna 2020 alkaneessa aallossa myös Suomessa on ollut HPAI-tartuntoja luonnonvaraisissa linnuissa. Vuoden 2021 aikana todettiin yhteensä 66 taudinpurkausta luonnonvaraisissa linnuissa. Vuonna 2021 todettiin yksi HPAI H5N8 -tapaus siipikarjassa, fasaanitarhalla helmikuussa 2021. Syksyllä 2021 HPAI H5N1 -tartuntoja todettiin luontoon vapaaksi lasketuissa fasaaneissa Etelä- ja Lounais-Suomessa. Tartunta aiheutti suurta kuolleisuutta kyseisten alueiden fasaanipopulaatioissa. Vuoden 2022 aikana ei todettu lintuinfluenssatartuntoja siipikarjassa eikä riistalintutarhojen läheisyyteen vapautetuissa riistalinnuissa. Muissa luonnonvaraisissa linnuissa olleita taudinpurkauksia oli 24, eli vähemmän kuin vuonna 2021. EU:n alueella lintuinfluenssaepidemia ei ole kuitenkaan hellittänyt.

Lintuinfluenssa tarttuu pääasiallisesti ulosteen välityksellä. Myös pisaratartunta hengitystie-eritteistä on mahdollinen. Korkeapatogeenisen lintuinfluenssan dramaattisimpana oireena on äkkikuolema. Oireet vaihtelevat viruskannan, lintulajin, lintujen iän, elinolosuhteiden ja vastustuskyvyn mukaan. Kanalinnut – kuten fasaanit – ovat herkkiä korkeapatogeeniselle

lintuinfluenssalle. Vesilinnut ovat tyypillisesti kestävämpiä, mutta lintulajista ja viruskannasta riippuvaa vaihtelua esiintyy. Lievempiä oireita ovat apaattisuus, ruokahaluttomuus, muninnan lasku ja pään alueen turvotus. Myös hengitystieoireita ja ripulia sekä hermostollisia oireita saattaa esiintyä. Lintuinfluenssavirus voi kiertää oireettomana vesilintupopulaatiossa, ja oireettomat yksilöt voivat levittää tautia. Lintuinfluenssa voi puhjeta taudiksi stressitekijöitten lisääntyessä.

Lintuinfluenssaan tai Newcastlel tautiin viittaavista oireista, kuten kohonneesta kuolleisuudesta, on ilmoitettava välittömästi kunnaneläinlääkärille.

Lisätietoa lintuinfluenssasta: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/lintuinfluenssa/>

4.2. Siipikarjan tarttuvien tautien seurantaohjelmat

Siipikarjan tautitilannetta seurataan lintuinfluenssan (AI), Newcastlel taudin (Avian orthoavulavirus 1, AOAV-1, PMV-1) ja salmonellan varalta viranomaisten ylläpitämällä seurantaohjelmilla.

Riistalintutarhat ovat mukana lintuinfluenssan ja Newcastlel taudin -seurannassa, mutta eivät salmonellavalvontaohjelmassa. Suomi on mukana EU:n yhteisessä lintuinfluenssan seurantaohjelmassa. Kansainvälinen eläinterveysjärjestö (WOAH) kerää tietoa lintuinfluenssan esiintymisestä samoin kuin Maailman terveysjärjestö WHO. Lintuinfluenssa voi tarttua myös ihmiseen. Vuodesta 2003 WHO on rekisteröinyt 868 lintuinfluenssan ihmistartuntaa, joista kuolemaan johtaneita on ollut 457. Viime vuosina ihmisten lintuinfluenssatapaukset ovat olleet yksittäisiä, pääasiassa Kaukoidässä. Lintuinfluenssakantoja tyypitetään myös sen takia, että ihmisiin mahdollisesti tarttuvat kannat huomattaisiin ajoissa. Suurina annoksina heikomminkin ihmiseen tarttuvat kannat voivat aiheuttaa oireita esimerkiksi saneeraustilanteissa, ja siksi suojautuminen on tärkeää.

4.3. Siipikarjan tarttavat eläintaudit Suomessa 2021

Ruokavirastossa tutkitaan siipikarjanäytteitä sairauden syyn selvityksinä, terveydenseuranta-tutkimuksissa ja maahantuonnin yhteydessä. Sairauden syyn selvityksiin lähetettiin vuonna 2021 näytteitä 402 kertaa 211 tilalta. Riistalintutarhoilta ei juuri lähetetä näytteitä Ruokavirastoon sairauden syyn selvitykseen.

Yleisesti ottaen suomalaisessa siipikarjassa esiintyy vähän tarttuvia eläintauteja moneen muuhun Euroopan maahan verrattuna. Siipikarjaa tarvitseekin suojata rokotuksin vain muutamia tarttuvia

tauteja vastaan, kun monessa muussa maassa siipikarjan rokotusohjelmiin kuuluu laaja kirjo erilaisia rokotteita. Suomessa tuotantosiipikarjalle käytetään erittäin vähän antibiootteja. Riistalintujen osalta tilanne on sama.

Tähän on koottu siipikarjan taudeista lähiaikoina Suomessa esiintyneitä.

Mycoplasma synoviae-, *M. gallisepticum*- ja *M. meleagridis* –bakteereita tutkitaan vastainemäärityksin. Siipikarjan mykoplasmoja todettiin vuonna 2021 25 pitopaikassa. Broilereilla oli aikaisemin kolibasilloosiongelma, mutta tilanne on helpottunut. Helpottumisen taustalla on kattavan rokotusohjelman käynnistyminen. Kolibasilloosiongelmien taustalla on ollut *Escherichia coli*-bakteerikantoja, jotka pääsääntöisesti ovat siipikarjalle tautia aiheuttavia APEC-bakteereja (Avian Pathogenic *Escherichia coli*). *Pasteurella multocida* -bakteerin aiheuttamia tulehduksia todettiin siipikarjassa yhdessä munintakanalassa. *P. multocida* aiheuttaa joko kroonisen taudinkuvan tai äkillistä erittäin suurta kuolleisuutta, jolloin puhutaan kanakolerasta. Suolinkaisten määrä lattiakanaloissa on lisääntynyt ja ajoittain niitä kulkeutuu myös kulutusmuniin. Tarttuvaa keuhkoputkentulehdusta (IB) todettiin poikkeuksellisen paljon vuonna 2018 ja tartuntaa on tämän jälkeen edelleen todettu myös 2021. Marekin tautia todettiin neljässä harrastekanalassa, mutta tuotantosiipikarjassa tautia ei todettu. Munintakanat ja vanhempaispolven linnut rokotetaan Marekin tautia vastaan. Tarttuvaa henkitorventulehdusta (ILT) tai taudin vasta-aineita todettiin viidessä harrastekanalassa. Kliinistä (oireellista) Gumboron tautia (IBD), sinisiipitautia (CAV) sekä tarttuvaa aivo- ja selkäydintulehdusta (AE) ei todettu vuonna 2021. Tuotantosiipikarjan emoparvien linnut rokotetaan Gumboron tautia, sinisiipitautia ja AE-tautia vastaan poikasten suojaamiseksi taudilta.

4.4. Tarhatuilla riistalinnuilla tavattuja eläintautitartuntoja vuonna 2021

Korkeapatogeenisestä lintuinfluenssasta kappaleessa 4.1.

Sikaruusua (*Erysipelothrix rhusiopathiae*) todettiin Ruokavirastoon tulleissa näytteissä vuonna 2021 kahdessa munintakanalassa ja kolmella fasaanitarhalla. Nämä fasaanitarhat sijaitsevat vanhoilla sikatiloilla. Sikaruusua on pääasiassa sikojen tauti, joka aiheuttaa läiskiä iholle, kuumetta ja sydänlappätulehduksia. Se voi tarttua kanaan, kalkkunaan, fasaaniin, sorsiin ja ihmiseenkin. Tartunta leviää sairastuneiden ja oireettomasti tartuntaa kantavien eläinten eritteiden, bakteerin saastuttaman maaperän tai rehun välityksellä. Sikaruusubakteeri on hyvin säilyvä maaperässä.

4.5. Tarhattujen riistalintujen kantamia ihmisiin leviäviä bakteereja

Tarhattujen lintujen kantamia mahdollisesti ihmisiin leviäviä bakteereja on tutkittu Helsingin yliopistolle tehdyssä opinnäytetyössä: Fasaanien kasvatus ja metsästys Suomessa sekä elintarvikeväliaineiden zoonoottisten bakteerien esiintyvyys niiden ulosteissa (Fraktman 2016). Tutkimuksessa havaittiin, että fasaanien ulostenäytteissä esiintyy kaikkia yleisimpiä elintarvikeväliaineisiin patogeenisia bakteereja: shigatoksiinigeeniä (stx) kantava eli stx-positiivinen *Escherichia coli* -bakteeri (STEC), *Salmonella* spp. -bakteerit, *Listeria* spp. -bakteerit, *Campylobacter* spp. -bakteerit ja *Yersinia* spp. -bakteerit.

Bioturvallisuusohjeet on kirjoitettu tässä muistiossa lähinnä korkeapatogeenisen lintuinfluenssan ehkäisyä ajatellen. Muille taudinaiheuttajille sopivat samat yleisohjeet. Elintarvikeväliaineiset ihmisiin tarttuvat bakteerit ovat ongelmakentältään jonkin verran erilaisia. Niiden osalta on tärkeää, että bakteeri ei pääse elintarvikkeeseen. Nollatoleranssia tilalla ei välttämättä voida vaatia.

4.6. Loiset riistalintutarhoilla

Myös riistalinnuilla on loisia. Riistalintujen tarhauksessa tulisi noudattaa samoja loishäätöperiaatteita kuin muillakin kotieläimillä, eli **lääkityksen tulisi perustua tutkittuun tietoon, eli loismäärityksiin**. Loisten aiheuttamaan infektio-paineeseen tulisi vaikuttaa myös esimerkiksi lintujen ympäristön käsittelyllä siten, että vähennetään loisten lisääntymistä. Tällaisia toimenpiteitä ovat tarhojen pohjan muokkaaminen esimerkiksi rikkomalla maan pinta tai kuorimalla se pois talveksi, jotta pakkanen pääse vaikuttamaan ja pohja kuivumaan. Alustan kalkitseminen vähentää myös entisestään taudinaiheuttajien säilymistä alustassa. Muita keinoja on: uuden pintamateriaalin tuominen tarhaan aina, kun siihen tuodaan uusia lintuja sekä tarhojen käytön kierrättäminen, laidunkierron tapaan. Jos loishäätöä tarvitaan, sisäloisten lääkintään löytyy siipikarjalle myös juomaveden kautta annosteltava valmiste.

Munintakanoille ja siipikarjan kasvattamoille on olemassa suolinkaisten seurantaohjelma. Loistutkimuspaketti soveltuu myös riistalinnuille ja kokkidien esiintymisen tutkimiseen ulosteesta. <https://www.ruokavirasto.fi/siipikarjansuolinkaisseuranta>

4.7. Luonnonvaraisilla linnuilla tavattuja tartuntoja vuonna 2021

Korkeapatogeenisesta lintuinfluenssasta kappaleessa 4.1.

Vuonna 2021 tavattiin luonnonvaraisilla linnuilla lintuinfluenssa lisäksi seuraavia tautitartuntoja: *Salmonella Typhimurium* –bakteeri; *Salmonella Hessarek*, *Trichomonas gallinae* –loinen; linturokko, jota aiheuttaa lintujen avipoxvirus; lintuklamydia (*Chlamydia psittaci*)- zoonoottinen, myös ihmisiin tarttuva tauti; *Suttonella ornithocola* –bakteeri vuonna 2020 ja PMV-1 (Newcastlen tauti). (Ruokavirasto 2022).

Luonnonvaraiset linnut voivat siis aiheuttaa tartunnanvaaraa riistalintutarhoille usean taudin suhteen.

Lisätietoa Suomen eläintautitilanteesta on saatavissa Ruokaviraston Eläintaudit Suomessa - julkaisuista: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/julkaisut/julkaisut/elaimet/>.

5. ELÄINTAUTITARTUNTOJEN TORJUNTA RIISTALINTUTARHOILLA

Riistalintutarha on eläinlääkintölainsäädännön ja kansainvälisten standardien mukaan siipikarjatila. Niinpä riistalintutarhasta koskee sama lainsäädäntö kuin muitakin siipikarjatiljoja. Lisäksi tulisi noudattaa Ruokaviraston ohjeita. Myös Eläinten terveys ETT ry on antanut hyviä neuvoja siipikarjatiljojen suojaamiseen eläintautitartunnoilta, joita voi soveltaa riistalintutarhoilla.

Eläinterveyssäännösten (EU) 2016/429 10 artikla vastuuttaa eläinten pitäjät huolehtimaan eläinten terveydestä. Eläinten pitäjien vastuulla on huolehtia eläinten terveydestä ja minimoida tautien leviämisen riskit. Kotieläimet pitää suojata luonnonvaraisista eläimistä mahdollisesti tulevilta tartunnoilta. Jos linnuissa esiintyy vakavan sairauden oireita tai kuolleisuutta, eläinten pitäjän on ilmoitettava asiasta kunnaneläinlääkärille.

Jos Suomessa on a-c luokan eläintautia, tai sitä epäillään esiintyvän luonnonvaraisissa eläimissä **tai leviävän Suomeen luonnonvaraisten eläinten tai vektoreiden välityksellä tai muulla vastaavalla tavalla** voidaan eläintutilain (76/2021) 17 §:n nojalla säätää lisävelvoitteista. Lisävelvollisuuksien säätämiseen riittää, että a-c luokan eläintautia esiintyy luonnonvaraisessa eläimessä Suomessa. Lisävelvoitteista säädetään MMM asetuksella. Tällä nojalla on annettu asetus: Maa- ja metsätalousministeriön asetus varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisten ja kotieläiminä pidettävien lintujen välillä (MMM asetus 369/2021).

Eläintutilain 48 §:n nojalla lintuja ei saa vapauttaa luontoon, jos eläimet vapauttava henkilö tietää tai epäilee niiden voivan levittää eläintautia, josta voi olla haittaa muille eläimille tai ihmisille.

Tässä luvussa käydään läpi eläintutilainsäädännön vaatimuksia riistalintutarhaukselle. Lisäksi riistalintujen pidossa ja kuljetuksessa tulee noudatettavaksi uuden eläinten hyvinvointilainsäädännön vaatimukset.

5.1. Eläinten pitopaikka

5.1.1. Eläintutilainsäädännön vaatimukset eläinten pitopaikalle

Eläinterveyssäännösten 2016/429 10 artiklan mukaan on tarvittaessa huolehdittava pitopaikan bioturvallisuudesta toimenpitein, joihin voivat kuulua pitopaikan sulkemismahdollisuus esimerkiksi aidalla, niin että pitopaikan eläimet eivät karkaa eivätkä muut eläimet pääse pitopaikkaan,

pitopaikan kattaminen esimerkiksi verkolla, puhdistus- ja desinfiointimahdollisuus, ja jyrksijäntorjunta.

5.1.2. Jyrksijöiden ja hyönteisten torjunta

Tuotantorakennuksen, lintutarhan, seinustat olisi pidettävä vapaana kasvillisuudesta ja varastoitavista tarvikkeista haittaeläinten torjumiseksi. Riistalintutarhauksen hyviin käytäntöihin kuuluu haittaeläinten torjuntasuunnitelma.

5.1.3. Rehut, juomavesi ja kuivikkeet

Lainsäädäntö edellyttää, että siipikarjan rehu varastoidaan suojattuna luonnonvaraisilta linnuilta ja haittaeläimiltä. Siipikarjan juomavettä ei saa ottaa pintavesistä sellaisesta paikasta, jossa luonnonvaraisia vesilintuja on paljon, ellei vettä ennen siipikarjalle antamista kuumenneta tai desinfioida siten, että mahdollinen lintuinfluenssavirus tuhoutuu käsittelyssä. Siipikarjan rehun ja juomaveden saanti on järjestettävä sisätiloissa tai sellaisessa muussa paikassa, johon luonnonvaraiset linnut eivät pääse (MMM asetus 369/2021). Kuivikkeet on hyvä suojata luonnonvaraisilta linnuilta ja jyrksijöiltä, erityisesti niin että linnuille ei ole istumapaikkoja rehu- tai kuivikevarastoissa. Lintujen ruokintapaikat ja -astiat on hyvä puhdistaa säännöllisesti.

Rehujen ostossa on hyvä noudattaa ETT:n ohjeita.

5.2. Riistalintutilan toiminta

5.2.1. Eläinaineksen hankinta kotimaasta

Pitopaikkaan hankittavien siitosmunien ja –untuvikkojen tai vanhempien lintujen alkuperä ja terveydentila on syytä tuntea. Siipikarjaliitolla on lomake tätä varten, jota voi soveltuvin osin käyttää riistalintutarhauksessa: <https://www.ett.fi/siipikarja/lomakkeet/>. Munien ja untuvikkojen kuljetuksessa eläinten pitopaikkojen välillä on huomioitava asiaan kuuluvan lainsäädännön vaatimukset.

Metsästyslain 2 §:n metsästyksen määritelmä pitää sisällään myös eläinten pyydystämisen elävänä. Pääsääntöisesti oikeus harjoittaa metsästystä ja määrätä siitä kuuluu alueen omistajalle (ML 6 §). Metsästyslain 37 §:n nojalla säädettyinä rauhoitusaikana riistaeläintä ei saa metsästää tai vahingoittaa eikä soidinta, pesintää tai poikasia saa häiritä. Fasaanin rauhoitusaika on 1.3.-31.8., peltopyyn 1.1.-31.8. ja sinisorsan 1.1.-20.8. klo 12.00 saakka (MA 24 §).

Metsästyslain 40 §:n mukaan Suomen riistakeskus voi riistanhoidollisia toimenpiteitä tai eläinten tarhaamista varten antaa metsästyoikeuden haltijalle luvan pyydystää riistaeläimiä elävänä käyttämällä pyydystämisesä muutoin kiellettyjä pyyntivälineitä tai pyyntimenetelmiä. Mainittuun tarkoitukseen voidaan myöntää myös lupa pyydystää eläimiä rauhoitusaikana ja ottaa munia. Tarkempia säännöksiä luvan myöntämisen edellytyksistä ja lupaan liitettävistä ehdoista annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Metsästysasetuksen 41 §:n mukaan edellä tarkoitettua lupaa on haettava kirjallisesti Suomen riistakeskukselta. Hakemuksessa on esitettävä ne syyt, joiden vuoksi lupaa haetaan, samoin kuin käytettävät pyyntimenetelmät. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että luvassa tarkoitettu toimenpiteestä ei aiheudu merkittävää haittaa luonnonvaraisille riistaeläinkannoille.

Lupapäätöksessä on mainittava:

- 1) mitkä pyyntitavat luvan nojalla sallitaan;
- 2) kuinka monta eläintä hakija saa pyydystää tai ottaa; ja
- 3) miten luvan saajan on ilmoitettava Suomen riistakeskukselle riistanhoidollisten toimenpiteiden vaikutuksista.

Myönnetty lupa on voimassa vuoden kerrallaan, jollei lupapäätöksessä voimassaoloaikaa määrätä lyhyemmäksi.

Otettaessa lintuja luonnosta on huomioitava MMM:n asetus 369/2021 siipikarjan suojaamiseksi luonnonvaraisten lintujen kautta tulevilta tartunnoilta. Asetuksessa on siipikarjan ulkonapitokielto 8.2.-31.5. välisenä aikana vuosittain. Luonnonvaraisten lintujen ja siipikarjan kontakteja ei tulisi lisätä tänä aikana esimerkiksi ottamalla lintuja luonnosta.

Luonnosta tulee ottaa vain kliinisesti terveitä emolintuja. Emolinnut otetaan kerralla. Jos tarhaan on jätetty emolintuja, ne pidetään erossa uusista linnuista, kunnes on selvää, että uudet linnut ovat terveitä. Luonnosta otettuja lintuja ei tulisi myydä tai siirtää edelleen ennen kuin kolmen-neljän viikon kuluttua luonnosta ottamisesta, kun on varmistettu, että linnut ovat terveitä.

Riistanhoidollisesta tarhauksesta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella tarha sijaitsee (eläinsuojelulaki 23 §). Ilmoituksen sisällöstä säädetään eläinsuojeluasetuksen 27 §:ssä.

5.2.2. Eläinaineksen tuonti

Metsästyslain 42 §:n mukaan vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan tuonti Euroopan unionin jäsenvaltiosta sekä niiden laskeminen luontoon on kielletty ilman Suomen riistakeskuksen lupaa. Lupa on evättävä, jos toimenpiteestä voi aiheutua haittaa luonnolle tai luonnonvaraiselle eläimistöille. Luvassa voidaan antaa määräyksiä siitä, miten maahantuonti ja tuonti toisesta jäsenvaltiosta sekä luontoon laskeminen on suoritettava. Samaa säännöstä sovelletaan vastaavasti Ahvenanmaalta olevan vierasperäisen riistaeläimen ja vierasperäisen riistaeläinkannan tuontiin muualle Suomeen ja luontoon laskemiseen siellä.

Tarhattujen vesilintujen alkuperän tulisi olla mahdollisimman lähellä luonnonvaraista kantaa. Vierasperäinen tarhalintukanta voi risteytymisten vuoksi heikentää olemassa olevan luonnonvaraisen kannan perimää.

Lintujen tuonnissa on noudatettava lainsäädännön eläinten terveysehtoja Ruokaviraston ohjeitten mukaan: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/eu-maat-norja-ja-sveitsi/elaimet/linnut/siipikarja/>

Tuontiin EU:n ulkopuolelta Ruokaviraston ohje: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/tuonti-ja-vienti/tuonti-eun-ulkopuolelta/elaimet-ja-elainperaiset-tuotteet/elaimet/linnut/siipikarjan-ja-siipikarjan-siitosmunien-tuonti/>

Myös ETT on myös ohjeistanut elinkeinoa siipikarjan tuonnissa.

Lainsäädännön mukaan lintujen tai munien tuoja on vastuussa tuontilintujen ja -munien turvallisuudesta. Tuojan pitää varmistaa, että tarttuvien tautien varalta tarpeelliset karanteenijärjestelyt, tutkimukset ja muut toimenpiteet on tehty tuonnin yhteydessä, jolloin mahdolliset tartunnat eivät pääse leviämään tuontilintujen mukana tilalle, lähialueelle tai tuotantoketjuun. Tuontierän mukana on oltava terveystodistus.

Hygienia munia tai untuvikkoja tuodessa

Munat ja untuvikot tuodaan ehjissä ja puhtaissa laatikoissa ehjällä ja puhtaalla kuljetuskalustolla. Kuljettajat käyttävät vaihdettavia jalkineita tai jalkinesuojia ja suojavaatteita.

Käsienpesumahdollisuus on tarjolla. Vieraita kuljettajia ei päästetä tuotantotiloihin vaan tilan väki siirtää munat ja untuvikot itse.

5.2.3. Eläinten kuljetuksia koskevat vaatimukset

Komission delegoidun asetuksen (EU) 2020/688 4 artiklassa on kuljetusvälineitä koskevia yleisiä vaatimuksia ja 5 artiklassa kuljetuspäällyksiä koskevia vaatimuksia unionin sisällä tapahtuvien pidettävien maaeläinten ja siitosmunien siirtoihin.

Kuljetusvälineiden on oltava rakenteeltaan sellaisia, että linnut eivät pääse karkaamaan tai putoamaan niistä; lintujen säilytystila voidaan tarkastaa silmämääräisesti; lintujen ulosteiden, kuivikkeiden ja rehun valuminen ulkopuolelle on estetty tai minimoitu; sulkien ja höyhenten putoaminen ulkopuolelle on estetty tai minimoitu. Kuljetusvälineet on puhdistettava ja desinfioitava mahdollisimman pian kuljetuksen jälkeen ja joka tapauksessa ennen uutta kuljetusta.

Myös kuljetuspäällysten, esimerkiksi kuljetuslaatikoiden, on täytettävä edellä mainitut kuljetusajoneuvoja koskevat rakenteelliset vaatimukset. Yhdessä kuljetuspäällyksessä saa olla vain sellaisia lintuja tai siitosmunia, joilla on keskenään sama terveystilanne. Kuljetuspäällysten on joko oltava käyttämättömiä kertakäyttöisiä päällyksiä, jotka hävitetään ensimmäisen käyttökerran jälkeen, tai ne on puhdistettava ja desinfioitava käytön jälkeen. Untuvikkojen ja siitosmunien kuljetuspäällyksissä on oltava merkinnät, joista käy ilmi alkuperäjäsenvaltion nimi, alkuperäisen pitopaikan hyväksyntä- tai rekisterinumero, kyseisen siipikarjan laji ja eläinten tai siitosmunien lukumäärä.

Eläinten kuljetuksessa on noudatettava myös eläinten kuljetuslainsäädäntöä (EU:n eläinkuljetusasetus (EY) 1/2005 ja laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)).

Linnut on otettava kiinni ja siirrettävä rauhallisesti, ja lintuja käsiteltäessä on noudatettava erityistä varovaisuutta. Ennen kuin lintuja otetaan kiinni tai siirretään pois niiden pitopaikasta, on poistettava sellaiset laitteiden ja välineiden aiheuttamat esteet, jotka voivat vahingoittaa lintuja. Lintua ei saa nostaa eikä kantaa ainoastaan jaloista, eikä sitä saa käsitellä siten, että linnun pää roikkuu alaspäin (VNA 675/2010).

5.2.4. Linnut lintutarhassa

Eri kasvatusvaiheen linnut pidetään erillään toisistaan. Jos tilalla on eri lintulajeja, tulisi nämä kasvattaa erillään toisistaan. Eri lintulajien herkkyys taudeille vaihtelee. Vastustuskykyisemmät lajit voivat säilyttää taudinaiheuttajia sairastumatta itse ja tartuttaa sitten herkempiä lajeja. Emolintutarhojen ja kasvatustarhojen välillä olisi hyvä olla vähintään 100 metrin etäisyys.

5.2.5. Lintujen vapauttaminen luontoon ja ruokinta luonnossa

Vapautettujen lintujen kontakti tarhalintuihin tulisi minimoida. Linnut olisi vapautettava kerralla erissä eikä vapautettujen ja/tai luonnonvaraisten lintujen ruokintapaikan tulisi olla lähellä lintujen pitopaikkaa. Lintujen ruokinnassa tulisi huomioida alueelliset maisemapiirteet sekä eri lajien ruokailutavat, välimatkaa emolintu- tai kasvatustarhojen, ja luonnonvaraisten lintujen ruokinnan välillä olisi hyvä olla vähintään 100 metriä. Vesilintujen ruokintapaikkojen tai luonnonvaraisten vesilintujen levähdyspaikkojen läheisyyteen ei tulisi perustaa muiden riistalintujen ruokintapaikkoja, suositus vähintään 50-100 metriä vesirajasta. Kanalintujen pääsy vesilinturuokinnalle tulisi estää esimerkiksi ruokkimalla sorsat veteen tai lautalle tai aitaamalla ruokinta-alue. Ruokintaa suunnitellessa tulisi huomioida vesilintujen lentoreitit ja välttää ruokinnan sijoittamista näille alueille. Riistalintutarhojen lähellä olevilla luonnonvaraisten lintujen ruokintapaikoilla olisi hyvä noudattaa samaa hygieniaa kuin siipikarjaa (lintuja riistalintutarhassa) ruokittaessa.

Vapautettaessa lintuja luontoon on huomioitava MMM:n asetus 369/2021 siipikarjan suojaamiseksi luonnonvaraisten lintujen kautta tulevilta tartunnoilta. Asetuksessa on siipikarjan ulkonapitokielto 8.2.-31.5. välisenä aikana vuosittain. Tänä aikana luonnonvaraisten lintujen ja siipikarjan kontakteja ei tulisi lisätä vapauttamalla lintuja luontoon.

Vietäessä lintuja metsästyspaikalle noudatetaan jäljempänä olevia ihmisliikenteen suosituksia. Lintuja hakeva henkilö noudattaa lintuja noutaessaan tautisulkua, eli vaihtaa jalkineet ja suojavaatteet sekä pesee kädet tai käyttää suojahansikkaita. Lintujen kuljetusvälineet ovat puhtaat. Lintujen viemisellä metsästyspaikalle ei ole erityistä tarttuvien tautien leviämisen uhkaa. Lintuja kokoava henkilö ja tarvikkeet voivat levittää tartuntaa.

5.2.6. Ajoneuvoliikenne

Tilan toiminnot on pyrittävä järjestämään siipikarjatiloihin niin, etteivät puhtaat (rehu) ja likaiset (lanta) toiminnot risteä. Säännöllisesti tilalta toiselle liikkuvien ajoneuvojen, kuten rehu-, raato- ja jäteauton tai muun sellaisen kulkureitti on pyrittävä järjestämään siten, ettei se kulje huoltotilojen sisäänkäynnin editse. Jäteastiat ja raatojen noutopiste sijoitetaan mahdollisimman kauas tuotanto- ja huoltotiloista. Tilalla käyviltä urakoitsijoilta edellytetään, että työkoneet on puhdistettu ja tarvittaessa desinfioitu ennen tilalle tuloa. Tilalla olisi hyvä olla mahdollisuus koneiden pesuun ja desinfiointiin ennen tilalta poistumista. Yhteiskäytössä olevien koneiden pesukäytännöistä sovitaan. Riistalintutarhoilla noudatetaan ohjeita soveltuvin osin.

5.2.7. Henkilöliikenne

Kädet tulisi pestä ja vaatteet ja jalkineet vaihtaa ennen menoa lintutarhaan tai muuhun eläintenpitoyksikköön. Tiloihin tulee järjestää tautisulku, esimerkiksi penkki jonka toisella puolella on likaiset vaatteet ja toisella puhtaat, tai penkin tilalla korkea ylitettävä kynnyks. Lintutarhaan päästetään vain välttämättömät kävijät. Vierailijoille tarjotaan asiallinen suojavaatetus ja jalkinesuoja (saappaat tai muoviset jalkinesuojat). Mahdollisuus käsien, jalkineiden ja työvälineiden pesuun järjestetään.

Jos henkilöillä on mukana tarvikkeita esim. lintujen kokoamista varten, tarvikkeiden pitää olla puhtaita.

Riistalintutiloilla on syytä huomioida asiakkaiden ja koiranohjaajien vaatteiden ja jalkineiden, sekä metsästyskoirien hygienia, ettei niiden mukana kulkeudu tarhalle tai maastoon taudinaiheuttajia.

5.2.8. Ulkomaan matkat

Ulkomaan matkoilta palattua 48 tunnin sääntö on hyvä käytäntö. Älä mene kotimaassa eläintiloihin ennen kuin eläinkontaktista ulkomailla on kulunut vähintään 48 tuntia. Matkalla käytetyt vaatteet pestään ja kengät puhdistetaan ja desinfioidaan. Saunotus on myös yksi puhdistusvaihtoehto, mikäli vaatteet ja kengät kestävät korkeita lämpötiloja. Eläinperäisiä tuotteita ei pidä tuoda tuliaisiksi ulkomailta.

Ulkomaisia vieraita ja ulkomaisia työntekijöitä koskevat samat säännöt. Myös tilalla käyviä ulkomaisia vierailijoita koskee sama 48 tunnin sääntö sekä suojavaateohje.

5.2.9. Biocheck

Siipikarjatilojen tautisuojausta on selvitetty ja kehitetty Biocheck-tautisuojauskyselyn avulla useassa hankkeessa, esimerkiksi Suojaa SiKana-, Tarikko- ja TauTi-hankkeissa. Arvioinnissa on kysytty muun muassa, onko yhden kilometrin säteellä tilasta vesistöä ja mitä lintuja tilan pihapiirissä esiintyy. Kaikille Suomen tuotantopolven broileritiloille on tehty Biocheck-arviointi. Lokakuussa 2022 päättyneen Tarikko – broileritilojen tautiriskien kartoitus ja hallinta-hankkeen loppuraportissa on esitelty kyselyn tuloksia: https://www.ett.fi/wp-content/uploads/2022/12/Loppuraportti_Tarikkohanke_2022-11-30.pdf. Riistalintutarhojen itsearviointissa voi soveltaa Biocheck arvioinnin kriteerejä soveltuvin osin.

6. LUONTOON VAPAUTETTAVIEN RIISTALINTUJEN VAIKUTUS LUONTAISIIN LINTUKANTOIHIN JA MUUHUN LUONTOON

6.1. Istutusta varten luotavat elinympäristöt

Tarhattujen lintujen luontoon vapauttamiseen liittyy usein elinympäristöjen muokkaaminen. Ennen vapauttamista pyritään luomaan elinympäristöjä, joissa vapautetut linnut viihtyisivät eli löytäisivät ruokaa ja suojaa niin säältä kuin pedoilta. Usein tällaiset toimet ovat omiaan monipuolistamaan maisemaa ja niiden voidaan katsoa edistävän luonnon monimuotoisuutta. Tutkimuksissa on osoitettu, että mm. peltopyykannan edistämiseen luodut elinympäristöt lisäsivät kasvi- ja eläinlajien monimuotoisuutta sekä määrällisesti että laadullisesti (Sage ym. 2021). Myös sorsien vapauttamista varten rakennettujen kosteikkojen on todettu lisäävän monimuotoisuutta (Söderquist ym. 2021).

6.2. Pienpedot, haittalinnut ja petolinnut

Tarhattujen lintujen istutusympäristöissä tehdään yleensä tehostettua pienpeto- ja varislintutorjuntaa, mikä paitsi edistää tarhattujen lintujen menestymistä, myös saattaa edistää luontaisesti alueella elävien lajien menestymistä. Toisaalta on muistettava, että lintujen vapauttaminen osin myös houkuttelee petoja alueelle. Luontoon vapautetut linnut saattavat myös tarjota petolinnuille ylimääräisen ravinnonlähteen ja siten kasvattaa alueellista petolintukantaa tai muuttavien petolintujen viipymistä alueella, mikä voi vaikuttaa haitallisesti alueen luontaiseen lintukantaan.

6.3. Loisten leviäminen

Lintulajien välillä on eroja tautien ja loisten kestävydessä (kts. aiempi osio taudeista). Istutettaessa lintuja luontoon on erityisen tärkeää huomioida myös mahdolliset sisäloiset. On esimerkiksi havaittu, että fasaanit ovat peltopyytä kestävämpiä suolistoloisille (Tompkins ym. 2002, Rząd ym. 2021). Istutettaessa fasaaneja alueille missä esiintyy luontaisesti peltopyytä, tulee loistorjunta huomioida erityisesti. Elinkeinoharjoittajilla tarhalintujen loistilanteen seuranta ja mahdollinen loishäätö kuuluvat normaalikäytäntöön, muun loisien esiintymistä estävän tarhahygienian ohella. Ryhmälääkityksessä on huomioitava lääkkeen tasainen jakautuminen ja mahdollisesti syntyvä resistenssi.

6.4. Tarhalintujen riski risteytyä luonnonvaraisten lintujen kanssa

Tarhassa kasvatetut linnut valikoituvat helposti tarhassa kasvatettaviksi. Monet ominaisuudet mitkä ovat eduksi tarhassa, eivät ole eduksi luonnossa. Fasaani on lähtökohtaisesti vieraslaji Euroopassa, joten vaikka Euroopassa monin paikoin on luonnonvaraisia kantoja ei niiden geneettistä perimää vaalita vaan lähtökohtana istutuksille on yleensä hyvät metsästykselliset ominaisuudet. Peltopyystä katsotaan Euroopassa olevan kaksi eri kantaa, joista Suomessa luonnonvaraisena niin sanottu itäinen kanta, kun taas istutuksiin käytetään niin sanottua läntistä kantaa. On epäselvää risteävätkö nämä kannat luonnossa tai selviävätkö läntisen kannan linnut Suomessa talven yli. Ilmastonmuutos voi edistää läntisen kannan lintujen selviämistä ja risteytymistä. Kaiken kaikkiaan tarvittaisiin ajantasaista tietoa Suomen ja Suomen naapurimaiden luonnossa esiintyvistä peltopyistä, jotta riskiä voitaisiin arvioida.

Heinäisorsilla on tutkittu tarhattujen ja villien lintujen risteymiä runsaasti eri maissa. Heinäsorsat voivat risteytyä muiden sorsalajien kanssa, ja tarhatut sorsat voivat vaikuttaa villien heinäorsien perimään (Söderquist 2015, Söderquist ym. 2017, 2021, Champagnon ym. 2013, 2016). Tämä tulisi huomioida riistahallinnossa siten, että pyyntilupia villien emolintujen pyydystämiseen tulisi myöntää riistasorsien kasvatusta varten. Tarhassa pidettävien sorsaemojen alkuperästä olisi hyvä pitää kirjaa, ja huolehtia emolintuaineksen uudistamisesta riittävän usein (huom. kpl 8. Visio: ehdotus tarha/vapautettujen lintujen kirjanpidon raportoinnista).

6.5 Haittavaikutukset muuhun luontoon

Vaikka tarhatuille linnuille luotavat elinympäristöt sinänsä usein lisäävät luonnon monimuotoisuutta, on kuitenkin havaittu negatiivisia vaikutuksia etenkin massaistutuksista. Keski-Euroopassa on havaittu selkärankaisten ja matelijoiden kantojen kärsivän, kun pienelle alueelle istutetaan luonnon kantokyvyn ylittäviä määriä tarhalintuja. Lintujen ruokinta voi myös kasvattaa ympäristön ravinnekuormaa. Etenkin vesilintujen ruokinta voi rehevöittää vesistöä, ja vaikuttaa siten negatiivisesti laajemmallekin alueelle. Yleisesti katsotaan, että istutettujen lintujen haitallisuus kytkeytyy vahvasti lintujen lukumäärään. Luontoon vapautettavien riistalintujen vaikutuksista luontoon on koottu tuoreita katsauksia mm. Iso-Britanniassa (Sage ym. 2021, Madden & Sage 2020) ja Norjassa (VKM 2017, VKM 2022).

7. ELÄINTAUTITARTUNTOJEN ESTÄMINEN TARHATTUIHIN RIISTALINTUIHIN

7.1. Luonnonvaraisista linnuista aiheutuvan riskin minimointitoimenpiteet

1. *Luonnonvaraisten tai luontoon vapautettujen lintujen ruokinta* järjestetään vähintään 100 metrin päähän riistalintutarhasta. Eri riistalintulajien ruokintapaikat pidetään vähintään 50-100 metrin päässä toisistaan sekä vesilintujen ruokinta- tai kerääntymisalueista.
2. *Riistalintutarhan ympärys* pidetään helposti siistittävänä. Tarhan verkkokaton yllä ei saisi olla puita tai muita istumapaikkoja luonnonvaraisille linnuille.
3. *Pyritään estämään luonnonvaraisten lintujen kontakti tarhalintuihin.* Tarhasorsien pariuttaminen luonnonvaraisilla linnuilla ei ole nykyisessä tautitilanteessa suositeltava menetelmä. Katso lisäksi alla.

7.2 Riistalintutarhojen bioturvallisuuden parantamisen toimenpiteet

1. Noudatetaan *tautisulkua* eli riistalintutarhaan mennessä ja sen eri yksiköiden välillä liikuttaessa vaihdetaan vaatteet ja kengät sekä pestään kädet. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää kenkäsuojia, suojahaalaria ja suojahansikkaita tai käsidesiä.
2. Riistalintujen *ruokinta riistalintutarhassa* on suojattu luonnonvaraisilta linnuilta ja haittaeläimiltä.
3. Uudet riistalinnut *otetaan tarhaan* kertatäyttöisesti. Lintuja ei oteta luonnosta siipikarjan ulkonapitokiellon aikana (nykyisin 8.2.-31.5. vuosittain). Eri kasvatusvaiheen linnut sekä eri lintulajit pidetään erillään toisistaan.
4. Kun lintuja *haetaan* riistalintutarhasta metsästystä varten, noudatetaan tautisulkua ja linnut kootaan puhtaisiin kuljetusvälineisiin.
5. Lintuja *vapautetaan* kerralla erissä. Vapautetut linnut ovat lainsäädännön mukaan luonnonvaraisia lintuja.
6. Rehu*kuljetukset*, kuivikkeiden tuonti, lannan vienti ja raatojenkeräys järjestetään niin, että puhtaat ja likaiset reitit eivät kohta.

7. Riistalintutarhaan päästetään vain välttämättömät *vierailijat* ja he noudattavat tautisulkua. Vierailijoista pidetään kirjaa. Ulkomaanmatkojen jälkeen vältetään riistatarhoille menoa 48 tunnin ajan.

8. VISIO

8.1 Sidotaan riistalintujen vapauttaminen elinympäristöjen hoitoon ja maa- tai vesipinta-alaan

Laaditaan ohjeistus Suomen oloihin soveltuvasta ns. Tanskan mallia (DK 2023) mukailevasta riistalintujen vapauttamisen sitomisesta elinympäristöjen hoitoon ja maa- tai vesipinta-alaan. Lisäksi laaditaan riistalintujen vapauttamisen eettiset säännöt. Työ tehdään Suomen riistakeskuksen johdolla osallistaen sidosryhmiä.

8.2 Seurataan luontoon vapautettujen riistalintujen lukumäärää

Riistalintuja tarhaavan, ja/tai luontoon vapauttavan on pidettävä kirjaa toiminnastaan eläinten tunnistus ja rekisteröimislain (1069/2021) mukaan. Nykytilanteessa tieto luontoon vapautuista ja saaliiksi saaduista linnuista ei kulkeudu kuin osin luonnonvaraisista lintulaskennoista vastaaville tahoille. Ideaalitalanteessa olisi raportointi ja tiedonkeruu, jossa voitaisiin erottaa istutetut linnut luonnonvaraisista. Tarvittavia tietoja olisi vapautettujen lintujen laji ja lukumäärä, vapautuspäivä ja -paikka sekä arvio siitä kuinka paljon lintuja on jäänyt luontoon. Tämän avulla voitaisiin myös seurata istutusten vaikutusta luonnonvaraiseen kantaan, sekä välttää aiemmin kuvattuja haasteita peltopyiden istuttamisessa.

8.3 Päivitetään peltopyyn hoitosuunnitelma

Peltopyiden vapauttamisessa luontoon koetaan ongelmalliseksi nykyinen käsitys kahdesta eri alalajista sekä huoli niiden risteytymisestä. Peltopyyn hoitosuunnitelman (MMM 2007) päivityksen yhteydessä selvitetään peltopyyn alalajien tilanne Euroopassa ja tehdään uusi arvio Suomen nykyisen peltopykannan geneettisestä perimästä ajantasaisin menetelmin. Työ tehdään MMM:n johdolla ja siihen osallistetaan Luonnonvarakeskus, Ammattiriistanhoitajat ry sekä Luonnon ja riistanhoitosäätiö.

8.4. Laaditaan riistalintutarhauksen hyvien käytäntöjen ohjeistus

Laaditaan riistalintutarhauksesta ohjeistus, jossa kuvataan käytännön toimet tarhalla.

Tarkoituksena on edistää lintujen hyvinvointia sekä vähentää mahdollisia tarhauksesta aiheutuvia haittoja ja ehkäistä riskiä eläintautien leviämiseksi.

8.5. Luodaan riistalintutarhoille hyvät bioturvallisuus- ja terveydenhuoltokäytännöt

Ohjeistetaan tartunnantorjuntaa riistalintutarhoilla Eläinten terveys ry:n ohjeita sopivilta osin soveltaen, sekä luodaan ohjeet tarhattujen riistalintujen terveydestä huolehtimiseen muun siipikarjan terveydenhuoltoa soveltuvilta osin mukailen.

Lähdeluettelo:

Champagnon, J., Crochet, P.A., Kreisinger, J., Čížková, D., Gauthier-Clerc, M., Massez, G., Söderquist, P., Albrecht, T., Guillemain, M., 2013. Restocking consequences on wild mallard genetics. *Animal Conservation*, 16: 295-305. <https://doi.org/10.1111/j.1469-1795.2012.00600.x>.

Champagnon, J., Guillemain, M., Mondain-Monval, J.Y., Souchay, G., Legagneux, P., Bretagnolle, V., Ingen, L., Bourguemestre, F., Lebreton, J.D., 2016. Contribution of released captive-bred Mallards to the dynamics of natural populations. *Ornis Fennica* 93.

DEFRA 2022. Risk Assessment on the spread of High Pathogenicity Avian Influenza (HPAI) H5N1 to wild birds from released, formerly captive gamebirds in Great Britain: Pheasants.

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1124975/Risk_Assessment_on_the_spread_of_High_Pathogenicity_Avian_Influenza_HPAI_H5_N1_to_wild_birds_from_released_formerly_captive_gamebirds_in_Great_Britain_Pheasants.pdf.

DK 2023. <https://mst.dk/friluftsliv/jagt/udsaetning-og-indfangning/>.

Fraktman, L., 2016. Fasaanien kasvatus ja metsästys Suomessa sekä elintarvikeväliaineiden zoonoottisten bakteerien esiintyvyys niiden ulosteissa. Helsingin yliopisto.

<http://hdl.handle.net/10138/165888>.

HY 2007. Helsingin yliopiston Ruralia instituutti: Toimintamallin kehittäminen riistatarhaukseen, Case: Peltopyytarhauksen toimintamallin kehittäminen, kuvataan peltopyyn tarhauksen, kasvattamisen ja luontoon vapauttamisen menetelmät sekä tarhaukseen liittyvät ongelmat ja kysymyksiä herättävät asiat.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/222495/raportteja12.pdf?sequence=1>.

Madden, J., Sage, R., 2020. Ecological Consequences of Gamebird Releasing and Management on Lowland Shoots in England: A Review by Rapid Evidence Assessment for Natural England and the British Association of Shooting and Conservation. Natural England Evidence Review

NEER016. Peterborough: Natural England. https://consult.defra.gov.uk/gamebird-review/interim-2021-england-gamebird-release-licence/supporting_documents/Ecological%20Consequences%20of%20Gamebird%20Releasing%20and%20Management%20on%20Lowland%20Shoots%20in%20England.pdf.

MMM 2007. Suomen peltopyykannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriö.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80552/2007_10%20Suomen%20peltopyykannan%20hoitosuunnitelma.pdf.

Ruokavirasto 2022. Ruokaviraston julkaisuja 4/2022, Eläintaudit Suomessa 2021

https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/julkaisut/julkaisusarjat/julkaisuja/elaimet/ruokaviraston_julkaisuja_4_2022_elaintaudit_suomessa_2021.pdf.

Rząd, I., Stapf, A., Kornaś, S.A., Dzika, E., Sałamatin, R., Kaczmarek, A., Kowal, J., Wajdzik, M., Zalewski, K., 2021. Intestinal Helminth Communities of Grey Partridge *Perdix perdix* and Common Pheasant *Phasianus colchicus* in Poland. *Animals* 11, 3396. <https://doi.org/10.3390/ani11123396>.

Sage, R., Brewin, J., Stevens, D., Draycott, R., 2021. Gamebird Releasing and Management in the UK. A review of ecological considerations, best practice management and delivering net biodiversity gain. Game & Wildlife Conservation Trust, Fordingbridge. <https://www.gwct.org.uk/media/1251254/Gamebird-Releasing-Report-2021.pdf>.

Söderquist, P., 2015. Large-Scale Releases of Native Species: the Mallard as a Predictive Model System. Dissertation.

Söderquist, P., Elmberg, J., Gunnarsson, G., Thulin, CG., Champagnon, J., Guillemain, M., Kreisinger, J., Prins, H., Crooijmans, R., Kraus, R., 2017. Admixture between released and wild game birds: a changing genetic landscape in European mallards (*Anas platyrhynchos*). *European Journal of Wildlife Research* 63. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10344-017-1156-8>.

Söderquist, P., Dessborn, L., Djerf, H., Elmberg, J., Gunnarsson, G., Holopainen, S., 2021. Effects of released farmed mallards on species richness of breeding waterbirds and amphibians in natural, restored and constructed wetlands. *Wildlife Biology*. <https://doi.org/10.2981/wlb.00846>.

Tompkins, D., Draycott, R., Hudson, P., 2000. Field evidence for apparent competition mediated via the shared parasites of two gamebird species. *Ecology Letters* 3: 10-14. <https://doi.org/10.1046/j.1461-0248.2000.00117.x>.

VKM 2017. Assessment of the risks associated with the import and release of hand-reared mallards for hunting purposes. Scientific Opinion on the Panel on Alien Organisms and Trade in Endangered Species. ISBN: 978-82-8259-280-2, Oslo, Norway. <http://hdl.handle.net/11250/2467022>.

VKM 2022. The release of common pheasants and grey partridges for pointing dog training - consequences for biodiversity, animal welfare and health. Scientific Opinion of the Panel on biodiversity of the Norwegian Scientific Committee for Food and Environment. VKM Report 2022: 32.

<https://vkm.no/risikovurderinger/alle vurderinger/utsettingavfasanerograpphonsfortreningavfuglehungderkonsekvenserforbiologiskmanqfolddyrevelferdogdyrehelse.4.27e32b4a180c20075ae5f4e5.html>.

Hyödyllisiä linkkejä:

Riistakeskuksen ohje: Riistanhoidollinen toimenpide tai eläimen tarhaaminen

<https://riista.fi/metsastys/lupien-haku/muut-lupalomakkeet/riistanhoidollinen-toimenpide-tai-elaimen-tarhaaminen/>

Ruokaviraston Eläintaudit Suomessa -julkaisu: <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/julkaisut/julkaisut/elaimet/>

Lisätietoa lintuinfluenssasta: <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/lintuinfluenssa/>

Ruokaviraston muistilista kesä- ja harrastekanojen pitäjälle

<https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/lemmikki--ja-harraste-elaimet/usein-kysyttya-harraste-elainten-pidosta/muistilista-kesa--ja-harrastekangat/>

Siipikarjaliiton ohjeita kanaharrastajille: <https://siipi.net/kanat/kanaharrastajat/>

Ohjeistus tautisuojausten toteuttamiseksi kotitarvekanaloille (opinnäytetyö Annika Petman, SeAMK, 2017) <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705117640>

Eläinten Terveys ETT ry: Siipikarjan tautisuojaus <https://www.ett.fi/wp-content/uploads/2019/07/Siipikarjatiljan-tautisuojaus-30.3.2016-kuvallinen.pdf>

Siipikarjan terveydenhuollon lomakkeita: <https://www.ett.fi/siipikarja/lomakkeet/>

Siipikarjatiljojen omavalvonnan ja tautisuojausten kuvauslomake: <https://www.ett.fi/wp-content/uploads/2023/02/Siipikarjatiljan-omavalvonta-ja-tautisuojauskuvaus.pdf>

ETT Ohje Haittaeläimiltä suojautuminen siipikarjatiljoilla: https://www.ett.fi/wp-content/uploads/2021/12/Haittaelaimilta_suojautuminen_siipikarjatiljoilla.pdf

Tarikko – broileritilojen tautiriskien kartoitus ja hallintahankkeen loppuraportti: https://www.ett.fi/wp-content/uploads/2022/12/Loppuraportti_Tarikkohanke_2022-11-30.pdf

Riistalintujen kasvatusohjeita (Opetushallitus 2010): <http://oph.weblink.fi/112-riistalintujen-tarhaus>

Asettamispäätös

24.5.2022

VN/11484/2022
VN/11484/2022-MMM-14

Jakelun mukaan

Riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa valmistelevan työryhmän asettamispäätös

Maa- ja metsätalousministeriö on tänään päättänyt asettaa työryhmän valmistelemaan riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa. Strategian tavoitteena on luoda perusta suomalaisen riistalintutarhauksen ja vesilintujen vastuullisen metsästyksen kestäväälle kehittämiselle. Tehtävänä on myös arvioida keinoja EU:n biodiversiteettistrategian toteuttamiseksi riistavesilintujen osalta.:

1. vaiheessa:

- muodostamalla tilannekuvan vesilintulajien kantojen kehityksestä ja vesilintujen metsästyksestä;
- arvioimalla metsästystä ja sen säätelyä; niiden vaikutuksia kantojen kehitykseen, lajien uhanalaisuuteen, eettisiin metsästystapoihin sekä suhdetta elinympäristöjen hoitotoimiin;
- arvioimalla EU:n biodiversiteettistrategian edellyttämät toimenpiteet, joiden avulla varmistetaan, että taantuvien vesilintulajien lajien suojelun tila ei heikkene vuoteen 2030 mennessä sekä määrittelemällä vesilintulajit ja niitä koskevat toimenpiteet, joilla lajien kannankehityssuunta saadaan nousuun vuoteen 2030 mennessä;
- esittämällä toteutettavaksi metsästyks- ja riistanhoitomenetelmien ekologista kestävyttä, eettisyyttä ja vastuullisuutta parantavia toimenpiteitä ja säädösmuutoksia.

2. vaiheessa:

- muodostamalla tilannekuvan riistalintujen tarhauksesta ja siihen liittyvästä elinkeino- ja harrastustoiminnasta, riistalintujen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä riskeistä;
- määrittelemällä kansalliset suuntaviivat kestävän riistalintutarhauksen kehittämiselle;
- esittämällä toteutettavaksi näihin liittyviä toimenpiteitä ja säädösmuutoksia.

Työryhmän tarkempaan tehtävänä on riistalintutarhauksen osalta arvioida riistalintujen kasvatuksen, tarhauksen sekä tarhasta vapautettujen lintujen ruokinnan ja metsästyksen käytännöt ja toiminnan kehitystarpeet myös luonnonvaraiset linnut huomioiden. Tarkastelussa huomioidaan sekä kaupallinen että harrastusmielessä tapahtuva kasvatusta, ja erityisesti tarhattuihin lintuihin liittyvä tautiriski vesilintujen ruokintapaikkojen läheisyydessä, riistalintujen tarhaan oton ja luontoon laskemisen yhteydessä sekä kehittämistarpeet tautiriskien vähentämiseksi. Vesilintujen

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

metsästyksen osalta työryhmä arvioi vesilintujen vastuullisen metsästyksen käytäntöjä, säätelykeinoja ja kehittämistarpeita suhteessa eettiseen metsästyksen, vesilintulajien uhanalaisuuteen, kantojen elpymiseen ja kansainvälisiin sopimuksiin (mm. Afrikan ja Euroasian muuttavien vesilintujen suojelusopimus), riistalintutarhaukseen, sekä vesilintujen ruokintaan ja metsästyksen ravintohoukutinta käyttäen. EU:n jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikkien suojeltujen luontotyyppien (ml. kosteikot) ja lajien suojelun kehityssuuntaukset ja suojelun tila eivät heikkene vuoteen 2030 mennessä. Jäsenvaltioiden on myös varmistettava, että vähintään 30 % lajeista ja luontotyypeistä, joiden tila ei ole tällä hetkellä suotuisa, kuuluu tuolloin tähän luokkaan tai että niiden kehityssuuntaus on erittäin myönteinen. Molempien teemojen osalta työryhmä arvioi koirien koulutukseen sekä koe- ja metsästyskäyttöön liittyviä käytäntöjä.

Osana strategiaa työryhmä voi esittää ehdotuksia lainsäädännön uudistamiseksi tai erilaisiksi, strategian tavoitteita tukeviksi toimenpiteiksi. Työryhmän tulee valmistella työnsä kahdessa vaiheessa: 30.9.2022 mennessä 1. vaiheesta väliraportti ja vuoden 2022 loppuun mennessä myös 2. vaiheen sisältävä loppuraportti. Jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestämisen sitä edellyttää, maa- ja metsätalousministeriö voi metsästyslain 38 §:n nojalla valmistella myös työryhmän toimikauden aikana metsästyksen rajoituksia tai kieltoja.

Toimikausi

Työryhmän toimikausi on 16.5.2022-31.12.2022.

Organisointi

Puheenjohtaja:	Jaana Husu-Kallio	MMM
1. Varapuheenjohtaja	Vesa Ruusila	MMM / LVO / Erätalousyksikkö
2. Varapuheenjohtaja	Taina Aaltonen	MMM / RO / EKY

Jäsenet	Varajäsen	Organisaatio
Katri Levonen	Tiina Pullola	MMM / RO / EKY
Janne Pitkänen	Heidi Krüger	MMM / LVO / Erätalousyksikkö
Nina Mikander	Esko Hyvärinen	YM / LYMO
Tiia Tuupanen	Marja Isomursu	Ruokavirasto
Markus Piha	Andreas Lindén	Luonnonvarakeskus
Jarkko Nurmi	Klaus Ekman	Suomen riistakeskus
Aili Jukarainen	Markku Mikkola-Roos	Suomen ympäristökeskus
Aleksi Lehikoinen	Heidi Björklund	Luonnontieteellinen keskusmuseo
Ere Grenfors	Teemu Simenius	Suomen Metsästäjäliitto ry
Heikki Sauvala	Heli Siitari	Suomen Ammattiriistanhoitajat ry
Timo Leskinen	Seppo Miettunen	MTK ry
Ari-Pekka Fontell		Suomen Kennelliitto ry
Harri Hölttä	Tapani Veistola	Suomen Luonnonsuojeluliitto ry
Teemu Lehtiniemi	Tero Toivanen	Birdlife Suomi ry
Hertta Pirkkalainen	Ina Toppari	Eläinten terveys ETT ry
Hanna Hamina	Veera Lehtilä	Suomen Siipikarjaliitto ry

Maa- ja metsätalousministeriö kutsuu työryhmään asiantuntijasihteeriksi Mikko Alhaisen Suomen riistakeskuksesta. Työryhmä voi kuulla työssään myös muita Suomen riistakeskuksen Kestävä metsästys –tiimin asiantuntijoita ja muita asiantuntijoita.

Kustannukset

Kukin työryhmän työhön osallistuva taho vastaa sille aiheutuvista kuluista. Valtiohallinnon ulkopuolisten tahojen matkakulut voidaan korvata valtion matkustussäännön mukaisesti. Matkakustannukset korvataan valtion talousarvion momentilta 30.01.01.

Maa- ja metsätalousministeri

Antti Kurvinen

Neuvotteleva virkamies

Sami Niemi

Jakelu

YM LYMO Luontoympäristöosasto
Suomen ympäristökeskus SYKE
Luonnonvarakeskus
BirdLife Suomi ry
Suomen metsästäjäliitto ry
Suomen riistakeskus
Luonnontieteellinen keskusmuseo
Ruokavirasto
MTK
Eläinten terveys ETT ry
Suomen Kennelliitto
Siipikarjaliitto/Hanna Hamina
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Suomen Ammattiriistanhoitajat ry

Tiedoksi

VN/11484/2022-MMM-14

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

17.2.2023

ERIÄVÄ MIELIPIDE VASTUULLISEN VESILINTUJEN METSÄSTYKSEN STRATEGIATYÖRYHMÄN RAPORTTIIN

MMM on valmistellut luonnoksen taantuvien vesilintukantojen hoitamiseen tähtäävistä toimenpiteistä strategiatyöryhmän raportin muodossa. Työryhmän työ päättyi kokouksessa 25.1.2023. Ministeriö lähetti lopullisen luonnosversion työryhmän jäsenille kommentoitavaksi 14.2.2023 pyytäen lopulliset kommentit 17.2.2023 mennessä.

Katsomme, että taantuvien vesilintujen kantojen hoitaminen ja elvyttäminen on hyvin tärkeää. Sen vuoksi allekirjoittaneet yhtyvät useimpiin MMM:n vesilintutyöryhmään tuotuihin esityksiin.

Esitämme eriaivan mielipiteen maa- ja metsätalousministeriön ehdottamaan strategiaryhmän loppuraporttiin

- 1) metsästysruokinnan (ravintohoukuttimen) käytön ja
- 2) ei-taantuvien vesilintulajien metsästysrajoitusten osalta.
- 3) Taantuvien vesilintulajien osalta esitämme ministeriön esitystä selkeästi tiukempaa ja tehokkaampaa saalisrajoitusta.
- 4) Metsästyksen läpinäkyvyyden varmistamiseksi esitämme käyttöönotettavaksi ”tagi” eli saalismerkintäkäytäntöä.

Vesilintujen metsästysruokinnan käytön rajoittamisen ja ei-taantuvien vesilintulajien (sinisorsa, tavi) metsästysrajoitusten osalta katsomme, että työryhmäkäsittelyyn tuodut perustelut ja esitetyt keinot metsästysruokinnan kieltämisestä ja metsästyskiintiöistä eivät ole tasapainossa. Esitämme kyseisten asioiden selvittämiseen jatkoprosessia, kentän toimijoiden ja organisaatioiden kuulemista, vuorovaikutusta ja sen jälkeen määriteltyihin keinoihin liittyvän vaikuttavuusarvioinnin tekemistä. Lisäselvitysten jälkeen on mahdollista tehdä keskeistä toimijakenttää sitouttavia johtopäätöksiä.

Kantamme esitettyihin tavoitteisiin ja keinoihin ovat yksityiskohtaisesti seuraavat:

MMM esitys:

1.1.1 Ensivaiheessa erityisesti taantuvien puolisuikeltajasorsien metsästysverotusta rajoitetaan tiukasti, esim. noin 50 % nykyiseen tasoon nähdessä vuosina 2023-2026.

Koska myös yleisimmät metsästettävät sorsalajit taantuvat: sinisorsan parimäärän indeksi on 10 vuoden jaksolla tarkasteltuna -13 % pienempi ja tavi on taantunut -19 % ollen myös EU-tasolla taantuva, tarvitaan myös yleisimpien saalislajien merkittävä metsästysverotuksen kevennys kantojen kääntämiseksi nousuun.

Tavoite taantuvien lajien osalta on perusteltu, mutta elinvoimaisten lajien osalta (mm. sinisorsa) tavoite on tarpeeton. Esimerkiksi sinisorsan osalta vv. 1986-2018 lajin kannat ovat kasvaneet 26 prosenttia.

1.2. MMM esitys: Keinotekoisen ravintohoukuttimen käytön rajoittaminen metsästyksessä

Allekirjoittajat ei hyväksy esitystä. Esitys olisi käytännössä metsästysruokinnan käytön täyskielto metsästäjille ja maanomistajille, joista ylivoimaisen suuri enemmistö käyttää metsästysruokintaa eettisesti ja saalis määrät ovat kohtuullisia.

- Palaaminen raportissa esitetyllä tavalla menneeseen aikaan sorsastuksen menetelmissä ei ole mahdollista, sillä sorsastukseen sopivat luonnonvedet ovat vähentyneet merkittävästi

17.2.2023

erityisesti rantarakentamisen, suojelun ja muun maankäytön takia. Metsästyksen palauttaminen ranta-asukkaiden kanssa samoille alueille ei ole realistinen ajatus ja heikentäisi myös metsästyksen hyväksyttävyyttä. Kohtuullisesti toteutettu metsästysruokinta mahdollistaa vähemmän häiriöitä aiheuttavan vesilintujen metsästyksen.

- Ruokintakielto heikentää merkittävästi maanomistajien ja metsästäjien motivaatiota kunnostaa uusia kosteikkoelinympäristöjä. Taantuvien vesilintujen kannalta juuri tämä sopivien elinympäristöjen lisääminen on aivan ratkaisevaa kantojen vahvistamiseksi.
- Ruokintaan yhdistetty metsästysmahdollisuus kannustaa myös vieraspetopyyntiin. Motivaatio vähenee, jos metsästysmahdollisuus heikkenee.
- Metsästysruokintaa käytetään myös metsästysmatkailutiloilla, joilla liiketoiminta perustuu kohtuulliseen saalisvarmuuteen sekä aterija- ja majoituspalveluihin. Tiloilla on investoitu matkailuun paljon kosteikkoja sekä ruoka- ja majoituspalvelukiinteistöjä rakentamalla. Liiketoiminta ei voi perustua epävarmaan mahdollisuuteen saada määräaikaisia ruokintalupia.
- Esitys aiheuttaa merkittäviä oikeusturvaongelmia metsästäjille, mikäli metsästyskohteelta esimerkiksi järven rannalta vaikkapa toisen maanomistajan alueelta löytyykin syystä tai toisesta viljaa, josta metsästäjä ei ole tietoinen. Miten metsästysruokintakieltoa valvottaisiin ja millaiset olisivat kiellon rikkomista seuraavat rangaistukset?
- Ruokinnan määrää voidaan ruokintaohjein ja uusilla tekniikoilla rajoittaa. Nykyisin on mahdollista rajata ruokinnan määrää merkittävästi säiliöllisillä, ajastettavilla automaattilaitteilla. Kieltojen sijaan onkin panostettava koulutukseen ja neuvontaan metsästäjien motivoimiseksi. Saaliin saamisen mahdollisuus motivoi muutokseen. Alan käytännön toimijatahot käynnistävätkin eettisen riistarukinnan ohjeistuksen tuottamisen ja koulutusmateriaalituotannon metsästäjille.

1.3. Vesilintujen metsästyksen kehitetään kannan tilan ja vaihteluiden mukaan sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä

MMM esitys: Metsästäjäkohtainen saaliskiintiö säädettäisiin koskemaan sinisorsan ja tavin yhteenlaskettua saalismäärää ja sen lisäksi erikseen muiden puolisuikeltajien lajiryhmän (haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi) yhteenlaskettua saalismäärää vuorokaudessa.

Vesilintukantojen taantuman pysäyttämistä varten säädettäisiin määräaikaisesti vuosina 2023-2026 päiväkiintiö, esim. 5 sinisorsaa tai tavia/vuorokausi ja lisäksi enintään 1 muu puolisuikeltajaisorsa/vuorokausi, jotta metsästysverotusta kevennetään ja kannat saadaan elpymään nousuun.

Esitämme saaliskiintiöitä taantuvien lajien metsästyskuolleisuuden rajoittamiseksi, mutta luonnoksen esitys kohdistuu epätarkoituksenmukaisesti.

- Esityksessä elinvoimaisten lajien pyyntiä rajoitetaan tarpeettomasti ja toisaalta taantuvien lajien pyynti päiväkiintiöllä mahdollistaisi taantuvan lajin yksilön ampumisen jopa päivittäin.
- Taantuvien lajien tehokkaamman kannanvahvistamisen toteutumiseksi esitämme taantuville vesilinnuille metsästyskausittaisista metsästäjäkohtaista saaliskiintiöintiä. Metsästäjä voisi ampua enintään kaksi yksilöä taantuvien lajien listalta metsästyskaudessa. Lajit olisivat haapana, jouhisorsa, heinätavi, lapasorsa, tukkasotka ja isokoskelo.
- Esitämme tarkasteltavaksi taantuvien vesilintujen osalta kahden yksilön metsästyskausikiintiön valvomiseksi seuraavaa ulkomailta tuttua ”tagi”- eli saaliskiintiömerkintää: Metsästäjän tulee välittömästi haltuunoton jälkeen ennen poistumista pyyntipaikalta kirjata saalis joko OmaRiista-järjestelmään, tai järjestelmäyhteyden puuttuessa (esim. ellei käytössä ole OmaRiista-sovelusta), metsästäjän tulee lunastaa riistaviranomaiselta kaksi juoksevasti numeroitua merkkiä (eng. tag), jollainen tulee kiinnittää välittömästi saalislinnun jalkaan saaliin haltuunoton jälkeen (vrt. toiminta Pohjois-Amerikassa). Tällöin, kahden OmaRiista -merkinnän tai kahden merkin käytön jälkeen metsästäjällä ei ole enää oikeutta metsästää taantuvia vesilintuja kuluvan

17.2.2023

metsästyskauden aikana. Samanlainen tunnistemerkkien käyttö liittyy Suomessa esim. kalastuksessa kiinteiden pyydysten merkitsemiseen.

- Järjestelmä voisi olla käytössä esimerkiksi viiden vuoden ajan, jonka aikana vesilintulaskennoin seurataan kantojen kehittymistä. Tämän jälkeen, tai tarvittaessa viisivuotiskauden aikanakin, voidaan metsästystä ohjata.
- Kyseinen tagijärjestelmän käyttöönotto edellyttää uuden toimintatavan ja järjestelmän luomista, mutta sitä on mahdollista hyödyntää myös muiden lajien osalta valvonnassa silloin, kun niitä koskee saaliskiintiöinti, esimerkkinä metsähanhea koskeva yhden saaliseläimen vuosikiintiö. Vastuulliset metsästäjät hyväksyvät järjestelmän, sillä se tuo läpinäkyvyyttä ja uskottavuutta metsästykseseen.

Yleistä metsästysruokinnan toteutuksesta, ei-taantuvien lajien metsästyksen rajoittamisesta sekä vesilintukantojen vahvistamisesta

- Tuemme taantuvien vesilintujen kantojen elvyttämistä ja kyseiseen luokkaan kuuluvien vesilintulajien metsästyksen rajoittamista metsästyskausittain metsästäjäkohtaisin saaliskiintiöin.
- Metsästyshoukuttimen käytön rajoitusesitys ja ei-taantuvien lajien metsästyksen rajoittaminen kohdistuvat ensisijaisesti eettisiin kysymyksiin saalismääristä. Vesilintutyöryhmän työ ei voi kantaa hedelmää, ellei asian valmisteluun, mittasuhteiden selvittämiseen ja keinovalikoiman luomiseen aidosti sitouteta maanomistajia, metsästäjiä, kentän toimijoita ja riistasektorin organisaatioita.
- Kaikki asianosaiset tahot tulee osallistaa asian valmisteluun määrittelemällä tarkemmin havaitut ongelmat ja ajatellut keinot sekä selvittämällä kentän valmiutta muutokseen. Selvittäminen osaltaan on jo viesti mahdollisesti tulevasta muutoksesta. Esimerkiksi mikä koetaan sopivaksi saalismääräksi? Ja miten usein metsästäjien saalismäärät ovat tätä suurempia? Tilannetta tulee selvittää tarkemmin ennen rajoituskeinoista päättämistä.
- Valtakunnallinen riistaneuvosto ja alueelliset riistaneuvostot on ehdottomasti osallistettava paitsi itse lopulliseen päätöksentekoon ja siihen liittyvään kuulemiseen, myös prosessin aikana ruokinnan rajoittamista ja ei-taantuvien lajien metsästystä koskevaan selvitys- ja arviointityöhön.
- Pesä- ja poikaspredaation estämiseen ja vähentämiseen on laitettava erityispanostuksia: erityisesti vahinkolintujen poisto kosteikkokohteilla tulisi olla joustavammin mahdollista. Varis- ja tiettyjen lokkilintujen aiheuttama pesä- ja poikaspredaatio on todellisuutta arvokkailla lintuveillä huolimatta siitä, mitä pesätuhoja aiheuttavan lajin kehitystrendit mahdollisesti näyttävät.

Työryhmän raportin esityksistä olisi pitänyt tehdä systemaattinen vaikutusten arviointi. Arvioinnin puutteen vuoksi tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeiset toimenpiteet eivät korostu ja toisaalta esityksiin liittyvät tavoitteen saavuttamisen kannalta vahingolliset toimenpiteet jäävät huomiotta.

Allekirjoittajat:

Ere Grenfors, luonnon- ja riistanhoitopäällikkö, Suomen Metsästäjäliitto
Timo Leskinen, kenttäjohtaja, MTK

ERIÄVÄ MIELIPIIDE VASTUULLISEN VESILINTUJEN METSÄSTYKSEN STRATEGIATYÖRYHMÄN RAPORTTIIN

Suomen Ammattiriistanhoitajat ry (Ammattiriistanhoitajat) ja Suomen Kennelliitto (Kennelliitto) ovat olleet mukana MMM:n asettamassa työryhmässä kehittämässä riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa. Strategian tavoitteena on luoda perusta suomalaisen riistalintutarhauksen ja vesilintujen vastuullisen metsästyksen kestäväälle kehittämiselle. Ehdotus työryhmän perustamisesta on tullut mm. Ammattiriistanhoitajien jäseniltä, sillä Ammattiriistanhoitajien harjoittama riistatalouteen perustuva elinkeinon asema lainsäädännössä on ollut monin tavoin epäselvää, mm. tauti- ja lupa-asioissa. MMM oli mm. aiemmin valmistellut asetuksen vesilintujen ruokintakiellosta, mutta sen valmistelussa ja itse asetusesityksessä ei oltu otettu huomioon ammattimaisen toiminnan edellytyksiä. Asetusesitys kaatui siihen, että silloinen ministeri Leppä ei allekirjoittanut esitystä.

Korostamme, että asianosaisilla on aito huoli taantuvista vesilintukannoista, ja mielestämme kaikilla työryhmän jäsenillä on ollut vahva tahto vesilintukantojen tilan parantamiseksi tulevaisuudessa. Harmiksemme olemme kokeneet työryhmän työskentelyn hieman turhauttavana. Pitkän aikaa työryhmän työn pohjana oli vanha asetus vesilintujen ruokintakiellosta, ja suurempia muutoksia vanhaan pohjaan tehtiin vasta aivan loppumetreillä. Kokousmateriaalit ja niiden kommentointimahdollisuus tulivat aina hyvin lyhyillä varoitusaajoilla, ja itse kokoukset olivat hyvin MMM:n ajatusten perusteella vedettyjä. Tästä syystä mielestämme valitettavasti monet hyvät, aidosti metsästyksen vastuullisuutta ja vesilintukantojen tilaa parantavat, eri osapuolten esittämät ideat, jäivät käsittelemättä tai ne käsiteltiin vain hyvin pinnallisesti, osaksi ajanpuutteen vuoksi.

Työryhmä käsiteli sekä vastuullisen vesilintujen metsästyksen että vastuullisen riistalintutarhauksen strategiaa. Vastuullisen riistalintustrategian taustapaperia viimeistelimme pienemmässä työryhmässä tammi-helmikuun vaihteessa.

Olemme tyytyväisiä suurelta osin raportissa esitettyihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, mm. rajoittaa taantuvien vesilintulajien metsästystä (ks. kuitenkin eriävä mielipide), hämärämetsästyskieltoon, metsästäjien koulutuksen ja koirien käytön edistämiseen saaliin talteenottamiseksi sekä vesilintukantojen seurannan ja tutkimuksen lisäämiseksi. **Olisimmekin olleet valmiita jopa MMM:n raportissa esitettyä tiukempiin metsästysrajoituksiin, monien muiden toimijoiden ohella, taantuvien vesilintulajien osalta.** Kannatamme raportissa esitettyä ajatusta, että tulevaisuudessa vesilintujen metsästäminen edellytyksiin lisättäisiin ns. vesilintukoe, jossa päämääränä olisivat ajantasaisen lainsäädännön läpikäynti, vastuullisten metsästystapojen edistäminen ja lajintunnustustaitojen lisääminen. Nämä ovat perusasioita, joita jokaisen vesilintuja metsästävän tulisi osata.

Taantuneiden vesilintujen kaupan kieltäminen vaikuttaa pienissä määrin lintukoerien metsästyskoetoimintaan, mutta se on mielestämme kannatettava ehdotus taantuvien lajien metsästyspaineen vähentämisen tueksi.

Olisimme kuitenkin kannattaneet lisättäväksi lainsäädäntöön esitystä koiran käytön pakollisuudesta vesilinnustuksessa Ruotsin mallin mukaisesti, missä koiran käyttö vesilinnustuksessa on ollut pakollista jo vuosien ajan. Tämä olisi vaikuttanut positiivisesti myös metsästyksen imagoon ja vahvistanut vastuullisen metsästyksen periaatteita. Myös Bird Lifen esitys metsästyksen liittyvän roskaamisen vähentämiseksi saa meiltä kannatusta, ja mielestämme jatkossa tulisi kiinnittää huomiota, erityisesti isoilla vesialueilla, materiaalien,

kuten esimerkiksi patruunoiden välitulpan, ekologisuuteen. Tätä asiaa ei valitettavasti raporttiin viety, vaikka se mielestämme parantaisi metsästykseseen liittyviä mielikuvia.

Esitämme eriävän mielipiteen maa- ja metsätalousministeriön ehdottamaan vastuullista vesilintujen metsästystä käsittelevään strategiaryhmän loppuraporttiin

- 1) Keinotekoisien ravintohoukuttimen käytön rajoittamisesta metsästyksessä, sekä**
- 2) ei-taantuvien ja taantuvien vesilintulajien metsästysrajoitusten osalta.**

Tässä perustelumme eriäviin mielipiteisiin:

- 1) MMM:n raportin esitys: Keinotekoisien ravintohoukuttimen käytön rajoittaminen metsästyksessä**

Ammattiriistanhoitajien ja Kennelliiton eriävä mielipide:

Yhdymme Suomen Metsästäjäliiton ja MTK:n kantaan asiassa. Emme hyväksy esityksen mukaista rajoitusta. Esitys on kohtuuton, sillä suurin osa metsästäjistä ja maanomistajista ruokkii riistaa pienimuotoisesti riistanhoitomielessä, ei suuremman tai ylisuuren saaliin toivossa. Olemme erittäin huolissamme kyseisen esityksen vaikutuksista yksityisten maanomistajien ja metsästyseurojen halukuuteen osallistua kosteikkojen rakennus- ja hoitotyöhön tulevaisuudessa.

- Olemme aidosti huolissamme, että ruokintakielto heikentää maanomistajien ja metsästäjien motivaatiota kunnostaa uusia kosteikkoelinympäristöjä ja poistaa vieraspetoja kosteikoilta. Taantuvien vesilintujen kannalta, metsästysrajoitusten lisäksi, sopivien elinympäristöjen lisääminen ja vieraspetojen pyynti on aivan ratkaisevaa kantojen tilan parantamiseksi. Nämä ovat oleellisia toimenpiteitä myös muiden kuin taantuvien vesilintukantojen vahvistamiseksi, sekä yleisesti lisäämään luonnon monimuotoisuutta.
- EU:lla ja siten myös Suomella on tavoitteellinen visio esimerkiksi vesilintujen käyttämien ympäristöjen ennallistamisessa. Tähän tarvitaan paljon varoja, ja maanomistajien tekemät omaraioitteiset kosteikot ovat kansallisesti tärkeitä myös näiden kansainvälisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ruokintakielto on myös maanomistajan oikeuksia vastaan.
- Perustavaa laatua olevat muutokset vesilintujen pesimäympäristössä ovat mitä luultavimmin suurin syy lajien taantumiseen. Tätä ei taklata ruokintakiellolla, joka kohtelisi eriarvoisesti suomalaisia metsästäjiä verrattuna metsästäjiin muualla EU-alueella sekä muuttavien vesilintujen muuttoreiteillä. Vesilintujen käyttämien ympäristöjen väheneminen ihmistoiminnan seurauksena on vuosien saatossa aiheuttanut sen, että vesilinnut esiintyvät yhä pistemäisemmin maisematasoilla. Siksi näissä olosuhteissa paluu perinteisiin metsästysmuotoihin (raportissa esitetty perinteinen samoilu järvien rannoilla) ei ole mahdollista. Maltillisella ruokinnalla voidaan lisäksi ohjailla metsästystä pois esim. mökkijärvien rannoilta, ja täten lisätä yleistä turvallisuutta ja viihtyvyyttä sekä vaikuttaa metsästyksen yleiseen hyväksyttävyyteen. Sen sijaan metsästysrajoitukset taantuvien lajien osalta ja yleisesti dynaaminen metsästyksen säätely, mihin kuitenkin on tärkeää osallistaa sekä metsästäjät että lintuharrastajat, on kannatettavaa. Elinvoimaisten kantojen metsästystä (mm. sinisorsa) ei sen sijaan tulisi rajoittaa.
- Raportissa on huomioitu ammattimaiset toimijat sallimalla yrittäjille tietyin edellytyksin vesilintujen ruokinta pyyntiluvalla. Olemme huolissamme, että käytäntö aiheuttaa erimielisyyksiä harrastusmetsästäjien ja ammattimaisten toimijoiden välille, luoden ns. kahden kerroksen väkeä. Olemme myös huolissamme pyyntilupaprosessista: kuka käytännössä saa luvan ja millä aikataululla, sekä Suomen riistakeskukselle aiheutuvasta lisäkuormasta. Yrittäjillä on muutenkin iso

riski toiminnassaan, ja toiminta tulisi turvata pitkälle aikavälille. **Olemme esittäneet, että jos pyyntilupajärjestelmään mennään, tulisi pyyntilupa myöntää 10 vuodelle kerrallaan raportissa esitetyn esimerkin 5 vuoden sijaan.** Tämä on välttämätöntä mm. yritysrahoitukseen ja yritystoiminnan turvaamiseen liittyvien asioiden vuoksi. Metsästysyrittäjillä on muutoinkin isot riskit verrattuna muihin siipikarjatilallisiin, sillä toimintaa ei tueta verovarosta tai maataloustukijärjestelmän kautta. Nämä yritykset kuitenkin turvaavat maaseudun elinvoimaisuutta ja luovat työpaikkoja maaseudulle. Lupakuorma vaikeuttaa myös uusien yritysten perustamista.

- Ruokinnan pyyntiluvallisuus vaikeuttaa noutavien koirien koulutusta. Maltillinen ruokinta ja kohtuulliset saalismäärät mahdollistavat koirien totuttamisen riistatilanteisiin hallitusti ja tiettyllä varmuudella. Maltillinen ruokinta varmistaa, että alueella on lintuja. Aina ei koulutusmielessä tarvitse edes ampua saalista, vaan koirille kaikenlainen kokemus riistasta ja passityöskentelystä on hyväksi.

2) MMM:n esitys: Vesilintujen saaliskiintiöt

MMM:n esitys raportissa on seuraava:

”Metsästäjäkohtainen saaliskiintiö säädettäisiin koskemaan sinisorsan ja tavin yhteenlaskettua saalismäärää ja sen lisäksi erikseen muiden puolisukeltojen lajiryhmän (haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi) yhteenlaskettua saalismäärää vuorokaudessa.

Vesilintukantojen taantumien pysäyttämävaiheessa säädettäisiin määräaikaisesti vuosina 2023-2026 päiväkiintiö, esim. 5 sinisorsaa tai tavia/vuorokausi ja lisäksi enintään 1 muu puolisukeltojasorsa/vuorokausi, jotta metsästysverotusta kevennetään ja kannat saadaan elpymään nousuun.

Kantojen elvyttyä elinvoimaisiksi voisi metsästyksen eettiset periaatteet ja kohtuullisen saalismäärän tavoitteen huomioon ottava päiväkiintiö olla suurempi ja joustavampi.”

Ammattiriistanhoitajien ja Kennelliiton eriävä mielipide:

Mielestämme viiden sinisorsan/tavin kiintiö ei ole suhteessa esityksessä annettuun määrään ampua joka vuorokausi yksi taantuva puolisukeltojasorsa. Taantuvien puolisukeltojasorsien osalta (haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi) metsästyksen voimakkaampi rajoittaminen olisi ollut esityksessä perusteltua. Puolsimme työryhmässä metsästäjäkohtaista, kahden taantuvan puolisukeltojasorsan kausikiintiötä. Tällöin **päämääränä** olisi ollut välttää taantuvien puolisukeltojasorsien ampumista kokonaan, mutta metsästäjä ei olisi syyllistynyt metsästysrikokseen, jos vahinko lajintunnistuksen osalta olisi jossain tilanteessa sattunut. **Mielestämme annamme metsästäjäkunnalle väärän signaalin sallimalla taantuvien puolisukeltojasorsien metsästyksen osalta yhden linnun vuorokausikiintiön.** Sen sijaan emme kannata elinvoimaisen lajin osalta (esim. sinisorsa) asetettua 5 sinisorsan vuorokausikohtaista saalirajoitusta sekä sinisorsan ja tavin sitomista samaan rajoitukseen. Tarvittaessa taville voitaisiin asettaa oma kiintiö. Raportin perustelu valvonnan vaikeudesta ontuu, sillä metsästäjäkohtaisia kiintiöitä on ollut käytössä muillakin riistalajeilla.

-5 sinisorsaa tai tavia/vrk kuulostaa hyvältä, mutta ei ota huomioon eri tavoilla metsästäviä henkilöitä. Nykyajan ihmisten ajankäyttö on rajallista, ja sen lisäksi metsästyskertoja on jo nyt rajoitettu monella kosteikolla siellä käyvien metsästäjien keskuudessa. Joku käy ”sorsalla” vain kerran-kaksi metsästyskaudessa esimerkiksi omalla kosteikollaan, jolloin kertakohmainen metsästyssaalis voisi olla viittä lintua suurempi, mutta kokonaisuudessaan

metsästäjäkohtainen kausittainen saalismäärä pienempi, kuin mihin nyt esitetty 5 sorsan vuorokausikiintiö kannustaa. Vastaavasti harvemmat käyntikerrat esimerkiksi kosteikoilla, mihin MMM:n esitys ei kannusta, takaavat linnuille paremmat mahdollisuudet levätä alueella.

VASTUULLINEN RIISTALINTUTARHAUS

Riistalintutarhausta käsittelevän loppuraportin osalta emme jätä eriävää mielipidettä, mutta kommentimme tässä kohtaa 8.1:

Ministeriön esitys:

”Sidotaan riistalintujen vapauttaminen elinympäristöjen hoitoon ja maa- tai vesipinta-alaan. Laaditaan ohjeistus Suomen oloihin soveltuvasta ns. Tanskan mallia (DK 2023) mukailevasta riistalintujen vapauttamisen sitomisesta elinympäristöjen hoitoon ja maa- tai vesipinta-alaan. Lisäksi laaditaan riistalintujen vapauttamisen eettiset säännöt. Työ tehdään Suomen riistakeskuksen johdolla osallistaen sidosryhmiä.”

Ammattiriistanhoitajien ja Kennelliiton kommentti:

Ohjeistus riistalintujen vapauttamisen sitomisesta elinympäristöjen hoitoon ja maa- tai vesipinta-alaan on hyvä laatia, mutta pyydämme ottamaan huomioon myös muiden maiden kuin Tanskan ohjeistuksia asiasta. Tanskassa metsästysoikeus perustuu pääosin pieniin pinta-aloihin ja yksityisten jahtiporukoiden vuokraamiin maa- tai vesialueisiin, eli metsästyskulttuuri on hyvin erilaista kuin Suomessa. Lisäksi perinteistä metsästyssuratoimintaa ei juuri ole.

17.2.2023

Heikki Sauvala
Suomen Ammattiriistanhoitajat ry

Ari-Pekka Fontell
Suomen Kennelliitto ry